

大般涅槃經

(三十六卷：第三十一卷至第三十三卷)

北凉天竺三藏昙无讖译 梵

宋沙门慧严慧观同谢灵运再治

南無本師釋迦牟尼佛

说 明

本简体注音版《大般涅槃经》（南本）电子书，是根据《乾隆大藏经》大乘涅槃部，第 0110 部，北凉天竺三藏昙无讖译梵、宋沙门慧严慧观同谢灵运再治《大般涅槃经》（36 卷）影印本校正注音的。标点符号及注音仅供参考。

为了便于读诵，本电子书按顺序每三卷合为一册，共十二册。若每天读一册，可十二天读完。

本电子书是免费结缘品。特此说明。

仁慧草堂

二〇一八年十一月

目 录

起诵仪 - 1 -

 香赞 - 1 -

 开经偈 - 1 -

大般涅槃经卷第三十一 - 2 -

 迦叶菩萨品第二十四之一 - 2 -

大般涅槃经卷第三十二 - 49 -

 迦叶菩萨品第二十四之二 - 49 -

大般涅槃经卷第三十三 - 90 -

 迦叶菩萨品第二十四之三 - 90 -

结诵仪 - 128 -

 补阙真言 - 128 -

 回向发愿 - 128 -

 回向偈 - 129 -

 三皈依 - 129 -

●起诵仪

xiāngzàn

香赞

(一遍)

lú xiāngzhà ruò fǎ jiè méngxūn zhū fó hǎi huì xī yáowén suí chù jié
炉香乍熟.法界蒙薰.诸佛海会悉遥闻.随处结

xiángyún chéng yì fāng yīn zhū fó xiànuánshēn
祥云.诚意方殷.诸佛现全身.

ná mó xiāng yún gài pú sà mó hē sà
南无香云盖菩萨摩诃萨 (合掌三称)

ná mó běn shī shì jiā móu ní fó
南无本师释迦牟尼佛 (合掌三称)

kāi jīng jì

开经偈

(一遍)

wú shàng shēnshēnwēimiào fǎ bǎiqiānwàn jié nánzāo yù
无上甚深微妙法 百千万劫难遭遇

wǒ jīn jiàn wén dé shòu chí yuàn jiě rú lái zhēn shí yì
我今见闻得受持 愿解如来真实义

dà bō niè pán jīng juàn dì sān shí yī
大般涅槃经卷第三十一

běiliángtiānzhú sānzàngtán wú chèn yì fàn
北凉天竺三藏昙无讖译 梵

sòngshāmén huì yán huì guāntóng xiè líng yùn zài zhì
宋沙门慧严慧观同谢灵运再治

jiā shè pú sà pǐn dì èr shí sì zhī yī
迦叶菩萨品第二十四之一

jiā shè pú sà bó fó yán shì zūn rú lái lián mǐn yī qiè zhòng
迦叶菩萨白佛言：“世尊！如来怜悯一切众

shēng bù tiáo néng tiáo bú jìng néng jìng wú guī yī zhě néng zuò guī yī
生，不调能调，不净能净，无归依者能作归依，

wèi jiě tuō zhě néng lìng jiě tuō dé bā zì zài wéi dà yī shī zuò dà
未解脱者能令解脱，得八自在，为大医师，作大

yào wáng shàn xīng bǐ qiū shì fó pú sà shí zǐ chū jiā zhī hòu shòu chí
药王。善星比丘是佛菩萨时子，出家之后受持、

dú sòng fēn bié jiě shuō shí èr bù jīng huài yù jiè jié huò dé sì chán
读诵、分别解说十二部经，坏欲界结，获得四禅。

yún hé rú lái jì shuō shàn xīng shì yī chǎn tí sī xià zhī rén dì yù
云何如来记说善星是一阐提、厮下之人、地狱

jié zhù bù kě zhì rén rú lái hé gù bù xiān wèi qí yǎn shuō zhèng fǎ
劫住不可治人？如来何故不先为其演说正法，

hòu wèi pú sà rú lái shì zūn ruò bù néng jiù shàn xīng bǐ qiū yún hé
后为菩萨？如来世尊若不能救善星比丘，云何

dé míng yǒu dà cí mǐn yǒu dà fāng biàn
得名有大慈悯？有大方便？”

fó yán shàn nán zǐ pì rú fù mǔ wéi yǒu sān zǐ qí yī
佛言：“善男子，譬如父母唯有三子：其一

zǐ zhě yǒu xìn shùn xīn gōng jìng fù mǔ lì gēn zhì huì yú shì jiān
子者，有信顺心，恭敬父母，利根智慧，于世间

shì néng xī liǎo zhī qí dì èr zǐ bú jìng fù mǔ wú xìn shùn xīn
事能悉¹了知；其第二子，不敬父母，无信顺心，

¹ 大正藏：速

lì gēn zhì huì yú shì jiān shì néng sù liǎo zhī qí dì sān zǐ bú jìng
利根智慧，于世间事能速了知；其第三子，不敬
fù mǔ wú yǒu xìn xīn dùngēn wú zhì fù mǔ ruò yù jiàogào yīng
父母，无有信²心，钝根无智。父母若欲教告³，应
xiānjiàoshéi xiān qīn ài shéi dāng xiānjiàoshéi zhī shì jiān shì
先教谁？先亲爱谁？当先教谁知世间事？”

jiā shè pú sà bó fó yán shì zūn yīngxiānjiàoshòuyǒu xìn shùn
迦叶菩萨白佛言：“世尊！应先教授有信顺
xīn gōngjìng fù mǔ lì gēn zhì huì zhī shì shì zhě qí cì dì èr
心、恭敬父母、利根智慧知世事者，其次第二，
nǎi jí dì sān ér bǐ èr zǐ suī wú xìn shùn gōngjìng zhī xīn wèi cí
乃及第三。而彼二子虽无信顺、恭敬之心，为慈
niàn gù cì fù jiào zhī
念故，次复教之。”

shànnán zǐ rú lái yì ěr qí sān zǐ zhě chū yù pú sà
“善男子，如来亦尔，其三子者，初喻菩萨，
zhōng yù shēngwén hòu yù yī chǎn tí rú shí èr bù jīng xiū duō luó
中喻声闻，后喻一阐提。如十二部经修多罗
zhōngwēi xì zhī yì wǒ xiān yǐ wèizhū pú sà shuō qiǎn jìn zhī yì
中微细之义，我先已为诸菩萨说；浅近之义，
wèishēngwénshuō shì jiān zhī yì wèi yī chǎn tí wǔ nì zuì shuō
为声闻说；世间之义，为一阐提、五逆罪说，
xiàn zài shì zhōng suī wú lì yì yǐ liánmǐn gù wéishēnghòu shì zhūshàn
现在世中虽无利益，以怜悯故，为生后世诸善
zhǒng zǐ
种子。

shànnán zǐ rú sānzhǒngtián yī zhě qú liú biàn yì
“善男子，如三种田：一者，渠流便易，
wú zhū shā lǔ wǎ shí jí cì zhòng yī dé bǎi èr zhě suī wú
无诸沙卤、瓦石、棘刺，种一得百；二者，虽无
shā lǔ wǎ shí jí cì qú liú xiǎnnàn shōu shí jiǎnbàn sān zhě
沙卤、瓦石、棘刺，渠流险难，收实减半；三者，
qú liú xiǎnnàn duōzhū shā lǔ wǎ shí jí cì zhòng yī dé yī
渠流险难，多诸⁴沙卤、瓦石、棘刺，种一得一，

² 大正藏：信顺；永乐北藏及龙藏：有信

³ 大正藏：教告之时；永乐北藏及龙藏：教告

⁴ 大正藏：有

wèigǎo cǎo gù shànnán zǐ nóng fū chūnyuè xiānzhòng hé tián
为橐⁵草故。善男子，农夫春月，先种何田？”

shì zūn xiānzhòngchūtían cì dì èr tián hòu jí dì sān
“世尊！先种初田，次第二田，后及第三。”

chū yù pú sà cì yù shēngwén hòu yù yī chǎn tí shàn
“初喻菩萨，次喻声闻，后喻一阐提。善

nán zǐ pì rú sān qì yī zhě wán èr zhě lòu sānzhě
男子，譬如三器：一者，完；二者，漏；三者，

pò ruò yù chéng zhì rǔ lào sū shuǐ xiānyòng hé zhě
破。若欲盛置乳酪、酥水，先用何者？”

shì zūn yīngyòngwánzhě cì yòng lòu zhě hòu jí pò zhě
“世尊！应用完者，次用漏者，后及破者。”

qí wánjìng zhě yù pú sà sēng lòu yù shēngwén pò yù yī
“其完净者喻菩萨僧，漏喻声闻，破喻一

chǎn tí shànnán zǐ rú sānbìngrén jù zhì yī suǒ yī yì zhì
阐提。善男子，如三病人俱至医所：一⁶、易治；

èr⁷ nán zhì sān bù kě zhì shànnán zǐ yī ruò zhì zhě dāng
二、难治；三、不可治。善男子，医若治者，当

xiān zhì shéi
先治谁？”

shì zūn yīngxiān zhì yì cì jí dì èr hòu jí dì sān
“世尊！应先治易，次及第二，后及第三。

hé yǐ gù wèi qīn shǔ gù
何以故？为亲属故。”

qí yì zhì zhě yù pú sà sēng qí nán zhì zhě yù shēngwénsēng
“其易治者喻菩萨僧，其难治者喻声闻僧，

bù kě zhì zhě yù yī chǎn tí xiàn zài shì zhōng suī wú shànguǒ yǐ lián
不可治者喻一阐提，现在世中虽无善果，以怜

mǐn gù wèizhònghòu shì zhūshànzhōng zǐ⁸ gù shànnán zǐ pì rú
悯故，为种后世诸善种子故。善男子，譬如

dà wángyǒusānzhōngmǎ yī zhě tiáo zhuàng dà lì èr zhě
大王有三种马：一者，调，壮，大力；二者，

bù tiáo chǐzhuàng dà lì sānzhě bù tiáo léi lǎo wú lì
不调，齿壮，大力；三者，不调，羸老，无力。

⁵ 大正藏：橐

⁶ 大正藏：一者；永乐北藏及龙藏：一

⁷ 大正藏：二者；永乐北藏及龙藏：二

⁸ 大正藏：善种子；永乐北藏及龙藏：善子；校勘：善种子

wánguò chéng yù dāngxiān hé zhě
王若乘御，当先何者？”

shì zūn yīngdāngxiānchéngtiáo zhuàng dà lì cì chéng dì
“世尊！应当先乘调壮大力，次乘第
èr hòu jí dì sān
二，后及第三。”

shànnán zǐ tiáo zhuàng dà lì yù pú sà sēng qí dì èr zhě
“善男子，调壮大力喻菩萨僧，其第二者
yù shēngwén sēng qí dì sān zhě yù yī chǎn tí xiàn zài shì zhōng suī
喻声闻僧，其第三者喻一阐提，现在世中虽
wú lì yì yǐ liánmǐn gù wèizhònghòu shì zhūshànzhōng zǐ⁹ shàn
无利益，以怜悯故，为种后世诸善种子。善
nán zǐ rú dà shī shí yǒusān rén lái yī¹⁰ guì zú cōngmíng
男子，如大施时有三人来：一¹⁰、贵族，聪明，
chí jiè èr¹¹ zhōngxìng dùngēn chí jiè sān¹² xià xìng dùn
持戒；二¹¹、中姓，钝根，持戒；三¹²、下姓，钝
gēn huǐ jiè shànnán zǐ shì dà shī zhǔ yīngxiān shī shéi
根，毁戒。善男子，是大施主应先施谁？”

shì zūn yīngxiān guì xìng lì gēn chí jiè cì jí dì èr hòu
“世尊！应先贵姓利根持戒，次及第二，后
jí dì sān
及第三。”

dì yī yù pú sà sēng dì èr yù shēngwén sēng dì sān yù
“第一喻菩萨僧，第二喻声闻僧，第三喻
yī chǎn tí shànnán zǐ rú dà shī zǐ shāxiāngxiàng shí jiē jìn qí
一阐提。善男子，如大师子杀香象时，皆尽其
lì shā tù yì ěr bù shēngqīngxiǎng zhū fó rú lái yì fù rú shì
力，杀兔亦尔，不生轻想。诸佛如来亦复如是，
wèizhū pú sà jí yī chǎn tí yǎnshuō fǎ shí gōngyòng wú èr
为诸菩萨及一阐提演说法时，功用无二。

shànnán zǐ wǒ yú yī shí zhù wángshèchéng shàn xīng bǐ
“善男子，我于一时住王舍城，善星比
qiū wéi wǒ jǐ shǐ wǒ yú chū yè wèitiān dì shì yǎnshuō fǎ yào dì zǐ
丘为我给使。我于初夜为天帝释演说法要，弟子

⁹ 大正藏：善种子故；永乐北藏及龙藏：善种子

¹⁰ 大正藏：一者；永乐北藏及龙藏：一

¹¹ 大正藏：二者；永乐北藏及龙藏：二

¹² 大正藏：三者；永乐北藏及龙藏：三

zhī fǎ yīnghòu shī mián ěr shí shànxīng yǐ wǒ jiǔ zuò xīn shēng è
之法应后师眠。尔时，善星以我久坐，心生恶

niàn shí wángshè chéngxiǎonán xiǎo nǚ ruò tí bù zhǐ fù mǔ zé
念。时，王舍城小男、小女若啼不止，父母则

yù rǔ ruò bù zhǐ dāngjiāng rǔ fù bó jū luó guǐ ěr shí shàn
语：‘汝若不止，当将汝付薄拘罗鬼。’尔时，善

xīngfǎn bèi jū zhí ér yù wǒ yán sù rù chán shì bó jū luó lái
星反被拘执而语我言：‘速入禅室，薄拘罗来。’

wǒ yán chī rén rǔ cháng bù wén rú lái shì zūn wú suǒ wèi yé
我言：‘痴人！汝常不闻如来世尊无所畏耶？’

ěr shí dì shì jí yù wǒ yán shì zūn rú shì rén děng yì fù dé
尔时，帝释即语我言：‘世尊！如是人等亦复得

rù fó fǎ zhōng yé wǒ jí yù yán jiāo shī jiā rú shì rén zhě
入佛法中耶？’我即语言：‘憍尸迦，如是人者，

dé rù fó fǎ yì yǒu fó xìng dāng dé ā nòuduō luó sān miǎo sān pú
得入佛法，亦有佛性，当得阿耨多罗三藐三菩

tí wǒ suī wèi shì shànxīngshuō fǎ ér bǐ dōu wú xìn shòu zhī xīn
提。’我虽为是善星说法，而彼都无信受之心。

shànnán zǐ wǒ yú yī shí zài jiā shī guó shī pó fù luó chéng
“善男子，我于一时在迦尸国尸婆富罗城，

shànxīng bǐ qiū wéi wǒ jǐ shǐ wǒ shí yù rù bǐ chéng qǐ shí wú liàng
善星比丘为我给使。我时欲入彼城乞食，无量

zhòngshēng xū xīn kě yǎng yù jiàn wǒ jì shànxīng bǐ qiū xún suí wǒ
众生虚心渴仰，欲见我迹，善星比丘寻随我

hòu ér huǐ miè zhī jì bù néng miè ér lìng zhòngshēngshēng bú shàn xīn
后而毁灭之，既不能灭，而令众生生不善心。

wǒ rù chéng yǐ yú jiǔ jiā shè jiàn yī ní qián quán jí dūn dì
我入城已，于酒家舍见一尼乾，¹³ 躡脊蹲地，

cān shí jiǔ zāo shànxīng bǐ qiū jiàn yǐ ér yán shì zūn shì jiān ruò
餐¹⁴ 食酒糟。善星比丘见已而言：‘世尊！世间若

yǒu ā luó hànzhě shì rén zuì shèng hé yǐ gù shì rén suǒ shuō wú
有阿罗汉者，是人最胜。何以故？是人所说无

yīn wú guǒ wǒ yán chī rén rǔ cháng bù wén ā luó hànzhě bù
因无果。’我言：‘痴人！汝常不闻阿罗汉者不

yǐn jiǔ bú hài rén bù qī kuáng bú dào bù yín rú shì zhī
饮酒、不害人、不欺诳、不盗、不淫？如是之

¹³ 大正藏：蜷

¹⁴ 大正藏：飡

rén shā hài fù mǔ shí dàn jiǔ zāo yún hé ér yán shì ā luó hàn shì
人杀害父母，食啖酒糟，云何而言是阿罗汉？是
rén shě shēn bì dìng dāng duò ā bí dì yù ā luó hàn zhě yǒng duàn sān
人舍身必定当堕阿鼻地狱。阿罗汉者，永断三
è yún hé ér yán shì ā luó hàn shàn xīng jí yán sì dà zhī
恶，云何而言是阿罗汉？’善星即言：‘四大之
xìng yóu kě zhuǎn yì yù lìng shì rén bì duò ā bí wú yǒu shì chù wǒ
性犹可转易，欲令是人必堕阿鼻无有是处。’我
yán chī rén rǔ cháng bù wén zhū fó rú lái chéng yán wú èr wǒ
言：‘痴人！汝常不闻诸佛如来诚言无二。’我
suī wèi shì shàn xīng shuō fǎ ér bǐ jué wú xìn shòu zhī xīn
虽为是善星说法，而彼绝无信受之心。

shàn nán zǐ wǒ yú yī shí yǔ shàn xīng bǐ qiū zhù wáng shě
“善男子，我于一时与善星比丘住王舍
chéng ěr shí chéng zhōng yǒu yī ní qián míng yuē kǔ dé cháng
城。尔时，城中有一尼乾，名曰苦得，常
zuò shì yán zhòng shēng fán nǎo wú yīn wú yuán zhòng shēng jiě tuō yì
作是言：‘众生烦恼无因无缘，众生解脱亦
wú yīn yuán shàn xīng bǐ qiū fù zuò shì yán shì zūn shì jiān ruò yǒu
无因缘。’善星比丘复作是言：‘世尊！世间若有
ā luó hàn zhě kǔ dé wéi shàng wǒ yán chī rén kǔ dé ní qián
阿罗汉者，苦得为上。’我言：‘痴人！苦得尼乾
shí fēi luó hàn bù néng jiě liǎo ā luó hàn dào shàn xīng fù yán hé
实非罗汉，不能解了阿罗汉道。’善星复言：‘何
gù luó hàn yú ā luó hàn ér shēng dù jí¹⁵ wǒ yán chī rén wǒ
故罗汉于阿罗汉而生妬嫉¹⁵？’我言：‘痴人！我
yú luó hàn bù shēng dù jí¹⁶ ér rǔ zì shēng è xié jiàn ěr ruò yán kǔ
于罗汉不生妬嫉¹⁶，而汝自生恶邪见耳。若言苦
dé shì luó hàn zhě què hòu qī rì dāng huàn sù shí fù tòng ér sǐ
得是罗汉者，却后七日当患宿食，腹痛而死。
sǐ yǐ shēng yú shí tù guǐ zhōng qí tóng xué bèi dāng yú¹⁷ qí shī
死已，生于食吐鬼中。其同学辈，当舆¹⁷其尸，
zhì hán lín zhōng ěr shí shàn xīng jí wǎng kǔ dé ní qián zǐ suǒ
置寒林中。’尔时，善星即往苦得尼乾子所，

¹⁵ 大正藏：嫉妬；永乐北藏及龙藏：妬嫉

¹⁶ 大正藏：嫉妬；永乐北藏及龙藏：妬嫉

¹⁷ 大正藏：舁

yù yán zhǎnglǎo rǔ jīn zhī fǒu shā mén qú tán jì rǔ qī rì
语言：‘长 老，汝今知不？沙门瞿昙记汝七日

dānghuàn sù shí fù tòng ér sǐ sǐ yǐ shēng yú shí tù guǐ zhōng
当 患宿食，腹痛而死。死已，生于食吐鬼 中。

tóng xué tóng shī dāng yǔ rǔ shī zhì hán lín zhōng zhǎnglǎo hǎo shàn
同学同师当 舆¹⁸ 汝尸，置寒林 中。长 老，好善

sī wéi zuò zhū fāng biàn dāng lìng qú tán duò wàng yǔ zhōng
思惟，作诸方便，当令瞿昙堕 妄语 中。’

ěr shí kǔ dé wén shì yǔ yǐ jí biàn duàn shí cóng chū yī
“尔时，苦得闻是语已即便 断食，从初一

rì nǎi zhì liù rì mǎn qī rì yǐ biàn shí hēi mì shí hēi mì yǐ
日乃至六日；满七日已，便食黑蜜；食黑蜜已，

fù yǐn lěng shuǐ yǐn lěng shuǐ yǐ fù tòng ér sǐ sǐ yǐ tóng xué
复饮冷水；饮冷水已，腹痛而死；死已¹⁹，同学

yǔ qí shī sàng zhì hán lín zhōng jí shòu shí tù è guǐ zhī xíng zài qí
舆²⁰ 其尸丧置寒林 中，即受食吐饿鬼之形在其

shī biān shàn xīng bǐ qiū wén shì shì yǐ zhì hán lín zhōng jiàn kǔ dé
尸边。善星比丘闻是事已，至寒林 中，见苦得

shēn shòu shí tù xíng zài qí shī biān quán jí dūn dì shàn xīng yǔ
身受食吐形，在其尸边，躡²¹ 脊蹲地。善星语

yán dà dé sǐ yé kǔ dé dá yán wǒ yǐ sǐ yǐ yún
言：‘大德死耶？’苦得答言：‘我已死矣。’‘云

hé sǐ yé dá yán yīn fù tòng sǐ shéi chū rǔ shī
何死耶？’答言：‘因腹痛死。’‘谁出汝尸？’

dá yán tóng xué chū zhì hé chù dá yán chī rén rǔ
答言：‘同学。’‘出置何处？’答言：‘痴人！汝

jīn bù shí shì hán lín yé dé hé děng shēn dá yán wǒ
今不识是寒林耶？’‘得何等身？’答言：‘我

dé shí tù guǐ shēn shàn xīng dì tīng rú lái shàn yǔ zhēn yǔ shí
得食吐鬼身。善星谛听！如来善语、真语、时

yǔ yì yǔ fǎ yǔ shàn xīng rú lái kǒu chū rú shì shí yǔ rǔ
语、义语、法语。善星，如来口出如是实语，汝

yú ěr shí yún hé bú xìn ruò yǒu zhòng shēng bú xìn rú lái zhēn shí yán
于尔时云何不信？若有 众 生不信如来真实言

¹⁸ 大正藏：舁

¹⁹ 大正藏：腹痛而终；终已；永乐北藏及龙藏：腹痛而死；死已

²⁰ 大正藏：舁

²¹ 大正藏：蜷

zhě bǐ yì dāngshòu rú wǒ cǐ shēn
22 者，彼亦当受如我此身。’

ěr shí shàn xīng jí huán wǒ suǒ zuò rú shì yán shì zūn
“尔时，善星即还我所，作如是言：‘世尊！

kǔ dé ní qián mìng zhōng zhī hòu shēng sān shí sān tiān wǒ yán chī
苦得尼乾命终之后，生三十三天。’我言：‘痴

rén ā luó hàn zhě wú yǒu shēng chù yún hé ér yán kǔ dé shēng yú sān
人！阿罗汉者无有生处，云何而言苦得生于三

shí sān tiān shì zūn shí rú suǒ yán kǔ dé ní qián shí bù shēng
十三天？’‘世尊！实如所言，苦得尼乾实不生

yú sān shí sān tiān jīn shòu shí tù è guǐ zhī shēn wǒ yán chī rén
于三十三天，今受食吐饿鬼之身。’我言：‘痴人！

zhū fó rú lái chéng yán wú è ruò yán rú lái yǒu èr yán zhě wú yǒu
诸佛如来诚言无二。若言如来有二言者，无有

shì chù shàn xīng jí yán rú lái ěr shí suī zuò shì shuō wǒ yú shì
是处。’善星即言：‘如来尔时虽作是说，我于是

shì dōu bù shēng xìn shàn nán zǐ wǒ yì cháng wéi shàn xīng bǐ qiū shuō
事都不生信。’善男子，我亦常为善星比丘说

zhēn shí fǎ ér bǐ jué wú xìn shòu zhī xīn
真实法，而彼绝无信受之心。

shàn nán zǐ shàn xīng bǐ qiū suī fù dú sòng shí èr bù jīng
“善男子，善星比丘虽复读诵十二部经，

huò dé sì chán nǎi zhì bù jiě yī jì yī jù yī zì zhī yì qīn
获得四禅，乃至不解一偈、一句、一字之义。亲

jìn è yǒu tuì shī sì chán tuì chán dìng²³ yǐ shēng è xié jiàn
近恶友，退失四禅。退禅定²³已，生恶邪见，

zuò rú shì shuō wú fó wú fǎ wú yǒu nè pán shā mén qú tán
作如是说：‘无佛、无法、无有涅槃。沙门瞿昙

shàn zhī xiàng fǎ shì gù néng dé zhī tā rén xīn wǒ yú ěr shí gào
善知相法，是故能得知他人之心。’我于尔时告

shàn xīng yán wǒ suǒ shuō fǎ chū zhōng hòu shàn qí yán qiǎo
善星言：‘我所说法，初、中、后善，其言巧

miào zì yì zhēn zhèng suǒ shuō wú zá jù zú chéng jiù qīng jìng fàn
妙，字义真正，所说无杂，具足成就清净梵

xíng shàn xīng bǐ qiū fù zuò shì yán rú lái suī fù wéi wǒ shuō fǎ
行。’善星比丘复作是言：‘如来虽复为我说法，

²² 大正藏：语

²³ 大正藏：失四禅；永乐北藏及龙藏：退禅定

ér wǒ zhēn shí wèi wú yīn guǒ shànnán zǐ rǔ ruò bú xìn rú shì shì
而我真实谓无因果。’善男子，汝若不信如是事
zhě shànxīng bǐ qiū jīn zhě jìn zài ní lián chán hé kě gòngwǎngwèn
者，善星比丘今者近在尼连禅河，可共往问。”

ěr shí rú lái jí yǔ jiā shèwǎngshànxīngsuǒ shànxīng bǐ qiū
尔时，如来即与迦叶往善星所。善星比丘
yáojiàn fó lái jiàn yǐ jí shēng è xié zhī xīn yǐ è xīn gù shēng
遥见佛来，见已即生恶邪之心，以恶心故，生
shēnxiàn rù duò ā bí yù
身陷入堕阿鼻狱。

shànnán zǐ shànxīng bǐ qiū suī rù fó fǎ wú liàngbǎo jù
“善男子，善星比丘虽入佛法无量宝聚，
kōng wú suǒ huò nǎi zhì bù dé yī fǎ zhī lì yǐ fàng yì gù è zhī
空无所获，乃至不得一法之利，以放逸故，恶知
shí gù pì rú yǒu rén suī rù dà hǎi duōjiànzhòngbǎo ér wú suǒ
识故。譬如有，人虽入大海，多见众宝而无所
dé yǐ fàng yì gù yòu rú rù hǎi suī jiàn bǎo jù zì lù ér sǐ
得，以放逸故。又如入海，虽见宝聚，自戮而死，
huò wéi luó chà è guǐ suǒ shā shànxīng bǐ qiū yì fù rú shì rù fó fǎ
或为罗刹恶鬼所杀。善星比丘亦复如是，入佛法
yǐ wéi è zhī shí luó chà dà guǐ zhī suǒ shā hài shànnán zǐ shì gù
已，为恶知识罗刹大鬼之所杀害。善男子，是故
rú lái yǐ lián mǐn gù cháng shuō shànxīng duō zhū fàng yì
如来以怜悯故，常说善星多诸放逸。

shànnán zǐ ruò běn pín qióng yú shì rén suǒ suī shēng lián mǐn
“善男子，若本贫穷，于是人所虽生怜悯，
qí xīn zé báo ruò běn jù fù hòu shī cái wù yú shì rén suǒ shēng yú
其心则薄；若本巨富，后失财物，于是人所生于
lián mǐn qí xīn zé hòu shànxīng bǐ qiū yì fù rú shì shòu chí dú
怜悯，其心则厚。善星比丘亦复如是，受持、读
sòng shí èr bù jīng huò dé sì chán rán hòu tuì shī shèn kě lián mǐn
诵十二部经，获得四禅，然后退失，甚可怜悯。
shì gù wǒ shuō shànxīng bǐ qiū duō zhū fàng yì duō fàng yì gù duàn zhū
是故，我说善星比丘多诸放逸，多放逸故断诸
shàngēn wǒ zhū dì zǐ yǒu jiàn wén zhě yú shì rén suǒ wú bù shēng
善根。我诸弟子有见闻者，于是人所，无不生
yú zhòng lián mǐn xīn rú chū jù fù hòu shī cái zhě wǒ yú duō nián cháng
于重怜悯心，如初巨富后失财者。我于多年常

yǔ shànxīng gòng xiāng suí zhú ér bǐ zì shēng è xié zhī xīn yǐ è xié
与善星共相随逐，而彼自生恶邪之心；以恶邪
gù bù shě è jiàn
故，不舍恶见。

shànnán zǐ wǒ cóng xī lái jiàn shì shànxīng shǎo yǒushàn²⁴
“善男子，我从昔来见是善星，少²⁴有善
gēn rú máo fà xǔ zhōng bú jì bǐ duàn jué shàn gēn shì yī chǎn tí
根如毛发许，终不记彼断绝善根、是一阐提、
sī xià zhī rén dì yù jié zhù yǐ qí xuān shuō wú yīn wú guǒ wú
厮下之人、地狱劫住。以其宣说无因、无果、无
yǒu zuò yè ěr nǎi jì bǐ yǒng duàn shàn gēn shì yī chǎn tí sī xià
有作业，尔乃记彼永断善根、是一阐提、厮下
zhī rén dì yù jié zhù shànnán zǐ pì rú yǒu rén mò qīng cè zhōng
之人、地狱劫住。善男子，譬如有人，没圜厕中，
yǒushàn zhī shí yǐ shǒu náo²⁵ zhī ruò dé tóu fà biàn yù bá chū jiǔ qiú
有善知识以手挠²⁵之，若得头发便欲拔出，久求
bù dé ěr nǎi xī yì wǒ yì rú shì qiú mì shàn xīng wēi shǎo shàn
不得，尔乃息意。我亦如是，求觅善星微少善
gēn biàn yù bá jì zhōng rì qiú zhī nǎi zhì bù dé rú máo fà xǔ
根便欲拔济，终日求之，乃至不得如毛发许，
shì gù bù dé bá qí dì yù
是故不得拔其地狱。”

jiā shè pú sà yán shì zūn rú lái hé gù jì bǐ dāng duò ā
迦叶菩萨言：“世尊！如来何故记彼当堕阿
bí dì yù
鼻地狱？”

shànnán zǐ shàn xīng bǐ qiū duō yǒu juàn shǔ jiē wèi shàn xīng
“善男子，善星比丘多有眷属，皆谓善星
shì ā luó hàn shì dé dào guǒ wǒ yù huài bǐ è xié xīn gù jì bǐ
是阿罗汉，是得道果。我欲坏彼恶邪心故，记彼
shàn xīng yǐ fàng yì gù duò yú dì yù
善星，以放逸故堕于地狱。

shànnán zǐ rǔ jīn dāng zhī rú lái suǒ shuō zhēn shí wú èr
“善男子，汝今当知，如来所说真实无二。
hé yǐ gù ruò fó suǒ jì dāng duò dì yù ruò bú duò zhě wú yǒu shì
何以故？若佛所记当堕地狱，若不堕者，无有是

²⁴ 大正藏：若

²⁵ 大正藏：扞

chù shēngwén yuán jué suǒ jì bié zhě zé yǒu èr zhǒng huò xū
处。声闻、缘觉所记荊者，则有二种：或虚、
huò shí rú mù qián lián zài mó qié tuó guó biàn gào zhū rén què hòu qī
或实。如目捷²⁶连在摩伽陀国遍告诸人：‘却后七
rì tiān dāng jiàng yǔ shí jìng bú yǔ hòu jì zì niú dāng shēng bái dú
日天当降雨。’时竟不雨。后²⁷记牝牛当生白犢，
jí qí chǎn shí nǎi chǎn bó dú jì shēng nán zhě hòu nǎi shēng nǚ
及其产时乃产驳犢；记生男者，后乃生²⁸女。

shàn nán zǐ shàn xīng bǐ qiū cháng wèi wú liàng zhū zhòng shēng
“善男子，善星比丘常为无量诸众生
děng xuān shuō yī qiè wú shàn è guǒ ěr shí yǒng duàn yī qiè shàn gēn
等，宣说一切无善恶果，尔时永断一切善根，
nǎi zhì wú yǒu rú máo fà xǔ shàn nán zǐ wǒ jiǔ zhī shì shàn xīng bǐ
乃至无有如毛发许。善男子，我久知是善星比
qiū dāng duàn shàn gēn yóu gù gòng zhù mǎn èr shí nián xù yǎng gòng xíng
丘当断善根，犹故共住满二十年，畜养共行。
wǒ ruò yuǎn qì bú jìn zuǒ yòu shì rén dāng jiào wú liàng zhū zhòng shēng zào
我若远弃，不近左右，是人当教无量众生造
zuò è yè shì míng rú lái dì wǔ jiě lì
作恶业。是名如来第五解力。”

shì zūn yī chǎn tí bèi yī hé yīn yuán wú yǒu shàn fǎ
“世尊！一阐提辈以何因缘无有善法？”

shàn nán zǐ yī chǎn tí bèi duàn shàn gēn gù zhòng shēng xī
“善男子，一阐提辈断善根故。众生悉
yǒu xìn děng wǔ gēn ér yī chǎn tí bèi yǒng duàn miè gù yǐ shì yì gù
有信等五根，而一阐提辈永断灭故。以是义故，
shā hài yǐ zǐ yóu dé shā zuì shā yī chǎn tí wú yǒu shā zuì
杀害蚁子犹得杀罪，杀一阐提无有杀罪。”

shì zūn yī chǎn tí zhě zhōng wú shàn fǎ shì gù míng wéi yī
“世尊！一阐提者终无善法，是故名为一
chǎn tí yé
阐提耶？”

fó yán rú shì rú shì
佛言：“如是，如是。”

²⁶ 大正藏：捷

²⁷ 大正藏：复

²⁸ 大正藏：产

shì zūn yī qiè zhòngshēngyǒusānzhǒngshàn guò qù wèi
“世尊！一切众生有三种善：过去²⁹、未
lái xiàn zài yī chǎn tí bèi yì bù néng duàn wèi lái shàn fǎ yún hé
来、现在。一阐提辈亦不能断未来善法，云何
shuō yán duàn zhū shàn fǎ míng yī chǎn tí yé
说言断诸善法名一阐提耶？”

shàn nán zǐ duàn yǒu èr zhǒng yī xiàn zài miè èr
“善男子，断有二种：一³⁰、现在灭；二
xiàn zài zhàng yú wèi lái yī chǎn tí bèi jù shì èr duàn shì gù
³¹、现在障于未来。一阐提辈具是二断，是故
wǒ yán duàn zhū shàn gēn
我言断诸善根。

shàn nán zǐ pì rú yǒu rén mò qīng cè zhōng wéi yǒu yī fà
“善男子，譬如有人没圜厕中，唯有一发
máo tóu wèi mò suī fù yī fà máo tóu wèi mò ér yī máo tóu bù néng
毛头未没；虽复一发毛头未没，而一毛头不能
shèng shēn yī chǎn tí bèi yì fù rú shì suī wèi lái shì dāng yǒu shàn
胜身。一阐提辈亦复如是，虽未来世当有善
gēn ér bù néng jiù dì yù zhī kǔ wèi lái shì suī kě jiù bá xiàn zài
根而不能救地狱之苦。未来之世虽可救拔，现在
zhī shì wú rú zhī hé shì gù míng wéi bù kě jiù jì yǐ fó xìng yīn yuán
之世无如之何，是故名不可救济。以佛性因缘
zé kě dé jiù fó xìng zhě fēi guò qù fēi wèi lái fēi xiàn zài
则可得救。佛性者，非过去、非未来、非现在，
shì gù fó xìng bù kě dé duàn rú xiǔ bài zǐ bù néng shēng yá
是故佛性不可得断。如朽败子不能生芽³²，一
chǎn tí bèi yì fù rú shì
阐提辈亦复如是。”

shì zūn yī chǎn tí bù duàn fó xìng fó xìng yì shàn
“世尊！一阐提辈不断佛性，佛性亦善，
yún hé shuō yán duàn yī qiè shàn
云何说言断一切善？”

shàn nán zǐ ruò zhū zhòngshēng xiàn zài shì zhōng yǒu fó xìng zhě
“善男子，若诸众生现在世中有佛性者，

²⁹ 大正藏：所谓过去；永乐北藏及龙藏：过去

³⁰ 大正藏：一者；永乐北藏及龙藏：一

³¹ 大正藏：二者；永乐北藏及龙藏：二

³² 大正藏：牙

zé bù dé míng yī chǎn tí yě rú shì jiānzhōngzhòngshēng wǒ xìng fó
则不得名一阐提也。如世间中 众 生我性，佛
xìng shì cháng sān shì bú shè sān shì ruò shè míngwéi wú cháng
性是常，三世不摄；三世若摄，名为无常。
fó xìngwèi lái yǐ dāngjiàn gù gù yánzhòngshēng xī yǒu fó xìng yǐ shì
佛性未来以当见故，故言 众 生悉有佛性。以是
yì gù shí zhù pú sà jù zú zhuāngyán nǎi dé shǎojiàn
义故，十住菩萨具足 庄 严乃得少见。”

jiā shè pú sà yán shì zūn fó xìngzhě cháng yóu rú xū kōng
迦叶菩萨言：“世尊！佛性者 常，犹如虚空。
hé gù rú lái shuō yán wèi lái ? rú lái ruò yán yī chǎn tí bèi wú shàn
何故如来说言未来？如来若言一阐提辈无善
fǎ zhě yī chǎn tí bèi yú qí tóngxué tóng shī fù mǔ qīn zú
法者，一阐提辈于其同学、同师、父母、亲族、
qī zǐ qǐ dāng bù shēng ài niàn xīn yé rú qí shēngzhě fēi shì shàn
妻子岂当不生爱念心耶？如其生者，非是善
hū
乎？”

fó yán shàn zāi shàn zāi shànnán zǐ kuài fā sī wèn
佛言：“善哉！善哉！善男子，快发斯问。
fó xìngzhě yóu rú xū kōng fēi guò qù fēi wèi lái fēi xiàn zài
佛性者，犹如虚空，非过去、非未来、非现在。
yī qiè zhòngshēng yǒu sānzhǒngshēn suǒ wèi guò qù wèi lái xiàn zài
一切 众 生有三种身，所谓过去、未来、现在。
zhòngshēngwèi lái jù zú zhuāngyánqīngjìng zhī shēn ér dé³³ fó xìng shì
众 生未来具足 庄 严清净之身而得³³ 佛性，是
gù wǒ yán fó xìngwèi lái shànnán zǐ wǒ wèi zhòngshēnghuò shí shuō
故我言佛性未来。善男子，我为 众 生或时说
yīn wéi guǒ huò shí shuō guǒ wéi yīn shì gù jīng zhōng shuō mìng wéi shí
因为果，或时说果为因，是故经中 说 命为食，
jiàn sè míng³⁴ chù wèi lái shēn jìng gù shuō fó xìng
见色名³⁴ 触，未来身净，故说佛性。”

shì zūn rú fó suǒ shuō yì rú shì zhě hé gù shuō yán yī qiè
“世尊！如佛所说义如是者，何故说言一切
zhòngshēng xī yǒu fó xìng
众 生悉有佛性？”

³³ 大正藏：得见；永乐北藏及龙藏：而得

³⁴ 大正藏：为

shànnán zǐ zhòngshēng fó xìng suī xiàn zài wú bù kě yán wú
“善男子，众 生 佛性虽现在无，不可言无；

rú xū kōngxìng suī wú xiàn zài bù dé yán wú yī qiè zhòngshēng suī
如虚空性，虽无现在，不得言无。一切众 生 虽

fù wú cháng ér shì fó xìngchángzhù wú biàn shì gù wǒ yú cǐ jīng
复无 常，而是佛性 常 住无变。是故我于此经

zhōngshuō zhòngshēng fó xìng fēi nèi fēi wài yóu rú xū kōng fēi nèi fēi
中 说 众 生 佛性非内非外，犹如虚空非内非

wài rú qí xū kōng yǒu nèi wàizhě xū kōng bù míngwéi yī wéicháng
外。如其虚空有内外者，虚空不名为一为 常，

yì bù dé yán yī qiè chù yǒu xū kōng suī fù fēi nèi fēi wài ér zhū
亦不得言一切处有。虚空虽复非内非外，而诸

zhòngshēng xī jiē yǒu zhī zhòngshēng fó xìng yì fù rú shì rú rǔ suǒ
众 生 悉皆有之，众 生 佛性亦复如是。如汝所

yán yī chǎn tí bèi yǒu shàn fǎ zhě shì yì bù rán hé yǐ gù yī
言一阐 提辈有善法者，是义不然。何以故？一

chǎn tí bèi ruò yǒu shēn yè kǒu yè yì yè qǔ yè qiú yè
阐 提辈若有身业、口业、意业、取业、求业、

shī yè jiě yè rú shì děng yè xī shì xié yè hé yǐ gù bù qiú
施业、解业，如是 等 业悉是邪业。何以故？不求

yīn guǒ gù shànnán zǐ rú hē lí lè guǒ gēn jīng zhī yè
因果故。善男子，如呵梨勒果，根、茎、枝、叶、

huā shí xī kǔ yī chǎn tí yè yì fù rú shì
华、实悉苦，一阐 提业亦复如是。

shànnán zǐ rú lái jù zú zhī zhūgēn lì shì gù shànnéng
“善男子，如来具足知诸根力，是故善 能

fēn bié zhòngshēngshàng zhōng xià gēn néng zhī shì rén zhuǎn xià zuò
分别众 生 上、中、下根，能知是人 转 下作

zhōng néng zhī shì rén zhuǎnzhōngzuòshàng néng zhī shì rén zhuǎnshàng
中，能知是人 转 中作上，能知是人 转 上

zuòzhōng néng zhī shì rén zhuǎnzhōngzuòxià shì gù dāng zhī zhòng
作中，能知是人 转 中作下。是故当知，众

shēnggēnxìng wú yǒu jué dìng yǐ wú dìng gù huò duànshàngēn duàn
生 根性无有决定。以无定故，或断 善根，断

yǐ huánshēng ruò zhū zhòngshēnggēnxìngdìngzhě zhōng bù xiānduàn
已还 生。若诸众 生 根性定者，终 不先断，

duàn yǐ fù shēng yì bù yīngshuō yī chǎn tí bèi duò yú dì yù shòu
断已复 生；亦不应说一阐 提辈堕于地狱，寿

mìng yī jié shànnán zǐ shì gù rú lái shuō yī qiè fǎ wú yǒu dìng
命一劫。善男子，是故如来说一切法无有定
xiàng
相。”

jiā shè pú sà bó fó yán shì zūn rú lái jù zú zhī zhūgēn lì
迦叶菩萨白佛言：“世尊！如来具足知诸根力，
dìng zhī shàn xīng dāng duàn shàn gēn yǐ hé yīn yuán tīng qí chū jiā
定知善星当断善根，以何因缘听其出家？”

fó yán shànnán zǐ wǒ yú wǎng xī chū chū jiā shí wú dì
佛言：“善男子，我于往昔初出家时，吾弟
nán tuó cóng dì ā nán tí³⁵ pó dá duō zǐ luó hóu luó rú shì
难陀，从弟阿难、提婆达多，子罗睺罗，如是
děng bèi jiē xī suí wǒ chū jiā xiū dào wǒ ruò bù tīng shàn xīng chū jiā
等辈皆悉随我出家修道。我若不听善星出家，
qí rén cì dāng dé shào wáng wèi qí lì zì zài dāng huài fó fǎ
其人次当得绍王位，其力自在，当坏佛法。
yǐ shì yīn yuán wǒ biàn tīng qí chū jiā xiū dào
以是因缘，我便听其出家修道。

shànnán zǐ shàn xīng bǐ qiū ruò bù chū jiā yì duàn shàn gēn
“善男子，善星比丘若不出家，亦断善根，
yú wú liàng shì dōu wú lì yì jīn chū jiā yǐ suī duàn shàn gēn néng
于无量世都无利益。今出家已，虽断善根，能
shòu chí jiè gòng yǎng gōng jìng qí jiù cháng sù yǒu dé zhī rén xiū xí
受持戒，供养恭敬耆旧长宿有德之人，修习
chū chán nǎi zhì sì chán shì míng shàn yīn rú shì shàn yīn néng shēng
初禅乃至四禅，是名善因。如是善因能生
shàn fǎ shàn fǎ jì shēng néng xiū xí dào jì xiū xí dào dāng dé ā
善法，善法既生能修习道，既修习道当得阿
nòu duō luó sān miǎo sān pú tí shì gù wǒ tīng shàn xīng chū jiā
耨多罗三藐三菩提，是故我听善星出家。

shànnán zǐ ruò wǒ bù tīng shàn xīng bǐ qiū chū jiā shòu jiè
“善男子，若我不听善星比丘出家受戒，
zé bù dé chēng wǒ wéi rú lái jù zú shí lì shànnán zǐ fó guān
则不得称我为如来具足十力。善男子，佛观
zhòng shēng jù zú shàn fǎ jí bù shàn fǎ shì rén suī jù rú shì èr fǎ
众生具足善法及不善法。是人虽具如是二法，

³⁵ 大正藏：调

bù jiǔ néngduàn yī qiè shàngēn jù bú shàngēn hé yǐ gù rú shì
不久能断一切善根，具不善根。何以故？如是
zhòngshēng bù qīn shànyǒu bù tīngzhèng fǎ bú shàn sī wéi bù
众生，不亲善友，不听正法，不善思惟，不
rú fǎ xíng yǐ shì yīn yuán néngduàn shàngēn jù bú shàngēn
如法行，以是因缘能断善根，具不善根。

shànnán zǐ rú lái fù zhī shì rén xiàn shì ruò wèi lái shì
“善男子，如来复知是人现世、若未来世、
shào zhuàng lǎo shí dāng jìn shànyǒu tīng shòu zhèng fǎ kǔ jí miè
少壮老时，当近善友，听受正法苦、集、灭、
dào ěr shí zé néng huán shēng shàngēn shànnán zǐ pì rú yǒu
道，尔时，则能还生善根。善男子，譬如有
quán qù cūn bù yuǎn qí shuǐ gān měi jù bā gōng dé yǒu rén rè
泉，去村不远，其水甘美，具八功德。有人热
kě yù wǎng quán suǒ biān yǒu zhì zhě guān shì kě rén bì dìng wú yí
渴，欲往泉所，边有智者，观是渴人必定无疑
dāng zhì shuǐ suǒ hé yǐ gù wú yì lù gù rú lái shì zūn guān zhū
当至水所。何以故？无异路故。如来世尊观诸
zhòngshēng yì fù rú shì shì gù rú lái míng wéi jù zú zhī zhū gēn lì
众生亦复如是，是故如来名为具足知诸根力。”

ěr shí shì zūn qǔ dì shǎo tǔ zhì zhī zhǎo shàng gào jiā shè
尔时，世尊取地少土，置之爪上，告迦叶
yán shì tǔ duō yé shí fāng shì jiè dì tǔ duō hū
言：“是土多耶？十方世界地土多乎？”

jiā shè pú sà bó fó yán shì zūn zhǎo shàng tǔ zhě bù bǐ shí
迦叶菩萨白佛言：“世尊！爪上土者不比十
fāng suǒ yǒu tǔ yě
方所有土也。”

shànnán zǐ yǒu rén shě shēn huán dé rén shēn shě sān è shēn
“善男子，有人舍身还得人身，舍三恶身
dé shòu rén shēn zhū gēn wán jù shēng yú zhōng guó jù zú zhèng xìn néng
得受人身，诸根完具生于中国，具足正信能
xiū xí dào xiū xí dào yǐ néng xiū zhèng dào xiū zhèng dào yǐ néng dé
修习道，修习道已能修正道，修正道已能得
jiě tuō³⁶ dé jiě tuō yǐ néng rù niè pán rú zhǎo shàng tǔ shě rén
解脱³⁶，得解脱已能入涅槃，如爪上土；舍人

³⁶ 大正藏：修习道已能得解脱；永乐北藏及龙藏：修习道已能修正道，修正道已能得解脱

shēn yǐ dé sān è shēn shě sān è shēn dé sān è shēn zhū gēn bú jù
身已得三恶身，舍三恶身得三恶身，诸³⁷根不具
shēng yú biān dì xìn xié dǎojiàn xiū xí xié dào³⁸ bù dé jiě tuō cháng
生于边地，信邪倒见修习邪道³⁸，不得解脱常
lè niè pán rú shí fāng jiè suǒ yǒu dì tǔ shàn nán zǐ hù chí jìn jiè
乐涅槃，如十方界所有地土。善男子，护持禁戒，
jīng qín bú xiè bú fàn sì zhòng bú zuò wǔ nì bú yòng sēng qí³⁹ wù
精勤不懈，不犯四重，不作五逆，不用僧祇³⁹物，
bú zuò yī chǎn tí bú duàn shàngēn xìn rú shì děng niè pán jīng diǎn
不作一阐提，不断善根，信如是等涅槃经典，
rú zhǎo shàng tǔ huǐ jiè xiè dài fàn sì zhòng jìn zuò wǔ nì zuì
如爪上土；毁戒懈怠，犯四重禁，作五逆罪，
yòng sēng qí⁴⁰ wù zuò yī chǎn tí duàn zhū shàngēn bú xìn shì jīng
用僧祇⁴⁰物，作一阐提，断诸善根，不信是经，
rú shí fāng jiè suǒ yǒu dì tǔ shàn nán zǐ rú lái shàn zhī zhòng shēng
如十方界所有地土。善男子，如来善知众生
rú shì shàng zhōng xià gēn shì gù chēng fó jù zhī gēn lì
如是上、中、下根，是故称佛具知根力。”

jiā shè pú sà bó fó yán shì zūn rú lái jù zú shì zhī gēn lì
迦叶菩萨白佛言：“世尊！如来具足是知根力，
shì gù néng zhī yī qiè zhòng shēng shàng zhōng xià gēn lì dùn chā bié
是故能知一切众生上、中、下根利钝差别，
zhī xiàn zài shì zhòng shēng zhū gēn yì zhī wèi lái zhòng shēng zhū gēn rú
知现在世众生诸根，亦知未来众生诸根。如
shì zhòng shēng yú fó miè hòu zuò rú shì shuō rú lái bì jìng rù yú niè
是众生于佛灭后作如是说：如来毕竟入于涅
pán huò bú bì jìng rù yú niè pán huò shuō yǒu wǒ huò shuō wú wǒ
槃，或不毕竟入于涅槃；或说有我，或说无我；
huò yǒu zhōng yīn huò wú zhōng yīn huò shuō yǒu tuì huò shuō wú tuì
或有中阴，或无中阴；或说有退，或说无退；
huò yán rú lái shēn shì yǒu wéi huò yán rú lái shēn shì wú wéi huò yǒu
或言如来身是有为，或言如来身是无为；或有
shuō yán shí èr yīn yuán shì yǒu wéi fǎ huò shuō yīn yuán shì wú wéi fǎ
说言十二因缘是有为法，或说因缘是无为法；

³⁷ 大正藏：诸；永乐北藏及龙藏：身；校勘：诸

³⁸ 大正藏：见

³⁹ 大正藏：鬘

⁴⁰ 大正藏：鬘

huòshuō xīn shì yǒucháng huòshuō xīn shì wú cháng huòyǒushuōyánshòu
或说心是有常，或说心是无常；或有说言受
wǔ yù lè néngzhàngshèngdào huòshuō bù zhē huòshuō shì dì yī fǎ
五欲乐能障圣道，或说不遮；或说世第一法
wéi shì yù jiè huòshuōsān jiè huòshuō bù shī wéi shì yì yè huòyǒu
唯是欲界，或说三界；或说布施唯是意业，或有
shuōyán jí shì wǔ yīn huòyǒushuōyányǒusān wú wéi huòyǒushuōyán
说言即是五阴；或有说言有三无为，或有说言
wú sān wú wéi fù yǒushuōyánhuòyǒuzào sè fù yǒushuōyánhuò wú zào
无三无为；复有说言或有造色，复有说言或无造
sè huòyǒushuōyányǒu wú zuò sè huòyǒushuōyán wú wú zuò sè huò
色；或有说言有无作色，或有说言无无作色；或
yǒushuōyányǒu xīn shù fǎ huòyǒushuōyán wú xīn shù fǎ huòyǒushuō
有说言有心数法，或有说言无心数法；或有说
yányǒu wǔ zhǒngyǒu huòyǒushuōyányǒu liù zhǒngyǒu huòyǒushuōyán bā
言有五种种有，或有说言有六种种有；或有说言八
jiè zhāi fǎ yōu pó sè jiè jù zú shòu dé huòyǒushuōyán bú jù shòu
戒斋法，优婆塞戒具足受得，或有说言不具受
dé huòshuō bǐ qiū fàn sì zhòng yǐ bǐ qiū jiè zài huòshuō bú zài
得；或说比丘犯四重已，比丘戒在，或说不在；
huòyǒushuōyán xū tuó huán rén sī tuó hán rén ā nà hán rén ā
或有说言须陀洹人、斯陀含人、阿那含人、阿
luó hàn rén jiē dé fó dào huòyán bù dé huòshuō fó xìng jí zhòngshēng
罗汉人皆得佛道，或言不得；或说佛性即众生
yǒu huòshuō fó xìng lí zhòngshēngyǒu huòyǒushuōyán fàn sì zhòng jìn
有，或说佛性离众生有；或有说言犯四重禁、
zuò wǔ nì zuì yī chǎn tí děng jiē yǒu fó xìng huòshuōyán wú huò
作五逆罪、一阐提等皆有佛性，或说言无；或
yǒushuōyányǒu shí fāng fó huòyǒushuōyán wú shí fāng fó rú qí rú
有说言有十方佛，或有说言无十方佛。如其如
lái jù zú chéng jiù zhī gēn lì zhě hé gù jīn rì bù jué dìngshuō
来具足成就知根力者，何故今日不决定说？”

fó gào jiā shè shànnán zǐ rú shì zhī yì fēi yǎn shí zhī
佛告迦叶⁴¹：“善男子，如是之义非眼识知，

nǎi zhì fēi yì shí zhī nǎi shì zhì huì zhī suǒ néng zhī ruò yǒu zhì zhě
乃至非意识知，乃是智慧之所能知。若有智者，

⁴¹ 大正藏：迦叶菩萨；永乐北藏及龙藏：迦叶

wǒ yú shì rénzhōng bú zuò èr shì yì wèi wǒ bú zuò èr shuō yú wú
我于是人终不作二，是亦谓我不作二说。于无

zhì zhě zuò bú dìngshuō ér shì wú zhì yì fù wèi wǒ zuò bú dìngshuō
智者作不定说，而是无智亦复谓我作不定说。

shànnán zǐ rú lái suǒ yǒu yī qiè shàn xíng xī wèi tiáo fú zhū zhòng shēng
善男子，如来所有一切善行悉为调伏诸众生

gù pì rú yī wáng suǒ yǒu yī fāng xī wèi liáo zhì yī qiè bìng kǔ
故，譬如医王所有医方，悉为疗治一切病苦。

shànnán zǐ rú lái shì zūn wèi guó tǔ gù wèi shí jié gù
“善男子，如来世尊为国土故，为时节故，

wèi tā yǔ gù wèi rén gù wèi zhòng gēn gù yú yī fǎ zhōng zuò èr
为他语故，为人故，为众根故，于一法中作二

zhōngshuō yú yī míng fǎ shuō wú liàng míng yú yī yì zhōngshuō wú
种说，于一名法说无量名，于一义中说无

liàng míng yú wú liàng yì shuō wú liàng míng
量名，于无量义说无量名。

yún hé yī míngshuō wú liàng míng yóu rú niè pán yì míng
“云何一名说无量名？犹如涅槃，亦名

niè pán yì míng wú shēng yì míng wú chū yì míng wú zuò yì míng
涅槃，亦名无生，亦名无出，亦名无作，亦名

wú wéi yì míng guī yī yì míng kū zhái yì míng jiě tuō yì míng
无为，亦名归依，亦名窟宅，亦名解脱，亦名

guāng míng yì míng dēng míng yì míng bǐ àn yì míng wú wèi yì
光明，亦名灯明，亦名彼岸，亦名无畏，亦

míng wú tuì yì míng ān chǔ yì míng jì jìng yì míng wú xiàng yì
名无退，亦名安处，亦名寂静，亦名无相，亦

míng wú èr yì míng yī xíng yì míng qīng liáng yì míng wú àn yì
名无二，亦名一行，亦名清凉，亦名无暗，亦

míng wú ài⁴² yì míng wú zhēng yì míng wú zhuó yì míng guǎng dà
名无阂⁴²，亦名无诤，亦名无浊，亦名广大，

yì míng gān lù yì míng jí xiáng shì míng yī míng zuò wú liàng míng
亦名甘露，亦名吉祥，是名一名作无量名。

yún hé yī yì shuō wú liàng míng yóu rú dì shì yì míng dì
“云何一义说无量名？犹如帝释，亦名帝

shì yì míng jiāo shī jiā yì míng pó cuō pó yì míng fù lán tuó luó
释，亦名憍尸迦，亦名婆蹉婆，亦名富兰陀罗，

⁴² 大正藏：碍（后同）

yì míng mó qū pó yì míng yīn tuó luó yì míng qiān yǎn yì míng shè
亦名摩佉婆，亦名因陀罗，亦名千眼，亦名舍
zhī fū yì míng jīn gāng yì míng bǎo dǐng yì míng bǎo chuáng shì
脂夫，亦名金刚，亦名宝顶，亦名宝幢，是
míng yī yì shuō wú liàng míng
名一义说无量名。

yún hé yú wú liàng yì shuō wú liàng míng rú fó rú lái
“云何于无量义说无量名？如佛如来，
míng wéi rú lái yì yì míng yì yì míng ā luó hē yì yì míng yì
名为如来，义异名异；亦名阿罗呵，义异名异；
yì míng sān miǎo sān fó tuó yì yì míng yì yì míng chuán shī yì
亦名三藐三佛陀，义异名异；亦名船师，亦
míng dǎo shī yì míng zhèng jué yì míng míng xíng zú yì míng dà shī
名导师，亦名正觉，亦名明行足，亦名大师
zǐ wáng yì míng shā mén yì míng pó luó mén yì míng jì jìng yì
子王，亦名沙门，亦名婆罗门，亦名寂静，亦
míng shī zhǔ yì míng dào bǐ àn yì míng dà yī wáng yì míng dà xiàng
名施主，亦名到彼岸，亦名大医王，亦名大象
wáng yì míng dà lóng wáng yì míng shī yǎn yì míng dà lì shì
王，亦名大龙王，亦名施眼，亦名大力士，
yì míng dà wú wèi yì míng bǎo jù yì míng shāng zhǔ yì míng dé
亦名大无畏，亦名宝聚，亦名商主，亦名得
tuō yì míng dà zhàng fū yì míng tiān rén shī yì míng fēn⁴³ tuó lì
脱，亦名大丈夫，亦名天人师，亦名芬陀利，
yì míng dú wú děng lǚ yì míng dà fú tián yì míng dà zhì huì hǎi
亦名独无等侣，亦名大福田，亦名大智慧海，
yì míng wú xiàng yì míng jù zú bā zhì rú shì yī qiè yì yì míng yì
亦名无相，亦名具足八智，如是一切义异名异。
shì míng⁴⁴ wú liàng yì zhōng shuō wú liàng míng
是名无量义中说无量名。

fù yǒu yī yì shuō wú liàng míng suǒ wèi rú yīn yì míng wéi
“复有一义说无量名。所谓如阴，亦名为
yīn⁴⁵ yì míng diān dǎo yì míng wéi dì yì míng wéi⁴⁶ sì niàn chù
阴，亦名颠倒，亦名为谛，亦名为四念处，

⁴³ 大正藏：大分；永乐北藏及龙藏：芬

⁴⁴ 大正藏：善男子，是名；永乐北藏及龙藏：是名

⁴⁵ 大正藏：荫

⁴⁶ 大正藏：名；永乐北藏及龙藏：名为

yì míng sì shí yì míng sì shí zhù chù yì míng wéi yǒu yì míng wéi
亦名四食，亦名四识住处，亦名为有，亦名为
dào yì míng wéi shí yì míng zhòng shēng yì míng wéi shì yì míng
道，亦名为时，亦名众生，亦名为世，亦名
dì yī yì yì míng sān xiū wèi shēn jiè xīn yì míng yīn guǒ
第一义，亦名三修谓身、戒、心，亦名因果，
yì míng fán nǎo yì míng jiě tuō yì míng shí èr yīn yuán yì míng shēng
亦名烦恼，亦名解脱，亦名十二因缘，亦名声
wén pì zhī fó fó yì míng dì yù è guǐ chù shēng rén
闻、辟支佛、佛⁴⁷，亦名地狱、饿鬼、畜生、人、
tiān yì míng guò qù xiàn zài wèi lái shì míng yī yì shuō wú liàng
天，亦名过去、现在、未来，是名一义说无量
míng
名。

shàn nán zǐ rú lái shì zūn wèi zhòng shēng gù guǎng zhōng
“善男子，如来世尊为众生故，广中
shuō lüè lüè zhōng shuō guǎng dì yī yì dì shuō wéi shì dì shuō shì
说略，略中说广；第一义谛说为世谛，说世
dì fǎ wéi dì yī yì dì yún hé míng wéi guǎng zhōng shuō lüè rú gào
谛法为第一义谛。云何名为广中说略？如告
bǐ qiū wǒ jīn xuān shuō shí èr yīn yuán yún hé míng wéi shí èr yīn
比丘：‘我今宣说十二因缘。云何名为十二因
yuán suǒ wèi yīn guǒ yún hé míng wéi lüè zhōng shuō guǎng rú gào
缘？所谓因果。’云何名为略中说广？如告
bǐ qiū wǒ jīn xuān shuō kǔ jí miè dào kǔ zhě suǒ wèi
比丘：‘我今宣说苦、集、灭、道。苦者，所谓
wú liàng zhū kǔ jí zhě suǒ wèi wú liàng fán nǎo miè zhě suǒ wèi wú
无量诸苦；集者，所谓无量烦恼；灭者，所谓无
liàng jiě tuō dào zhě suǒ wèi wú liàng fāng biàn yún hé míng wéi dì
量解脱；道者，所谓无量方便。’云何名为第
yī yì dì shuō wéi shì dì rú gào bǐ qiū wú jīn cǐ shēn yǒu lǎo
一义谛说为世谛？如告比丘：‘吾今此身有老、
bìng sǐ yún hé míng wéi shuō shì dì wéi dì yī yì dì rú gào
病、死。’云何名为说世谛⁴⁸为第一义谛？如告
jiāo chén rú rǔ dé fǎ gù míng ā rě jiāo chén rú shì gù suí
憍陈如：‘汝得法故，名阿若憍陈如。’是故随

⁴⁷ 大正藏：辟支佛；永乐北藏及龙藏：辟支佛、佛

⁴⁸ 大正藏：世谛说；永乐北藏及龙藏：说世谛

rén suí yì suí shí gù míng rú lái zhī zhūgēn lì
人、随意、随时，故名如来知诸根力。

shànnán zǐ wǒ ruò dāng yú rú shì děng yì zuò dìng shuō zhě
“善男子，我若当于如是等义作定说者，
zé bù dé chēng wǒ wéi rú lái jù zhī gēn lì
则不得称我为如来具知根力。

shànnán zǐ yǒu zhì zhī rén dāng zhī xiāng xiàng suǒ fù fēi lú
“善男子，有智之人当知香象所负，非驴
suǒ shèng yī qiè zhòng shēng suǒ xíng wú liàng shì gù rú lái zhǒng zhǒng
所胜。一切众生所行无量，是故如来种种
wèi shuō wú liàng zhī fǎ hé yǐ gù zhòng shēng duō yǒu zhū fán nǎo gù
为说无量之法。何以故？众生多有诸烦恼故。

ruò shǐ rú lái shuō yú yī xíng bù míng rú lái jù zú chéng jiù zhī zhū
若使如来说于一行，不名如来具足成就知诸
gēn lì shì gù wǒ yú yú jīng zhōng shuō wǔ zhǒng zhòng shēng bù yīng
根力。是故我于余经中说，五种众生不应

huán wèi shuō wǔ zhǒng fǎ wèi bú xìn zhě bú zàn zhèng xìn wèi huǐ jìn
还为说五种法：为不信者不赞正信，为毁禁

zhě bú zàn chí jiè wèi qiān tān zhě bú zàn bù shī wèi xiè dài zhě bú zàn
者不赞持戒，为悭贪者不赞布施，为懈怠者不赞

duō wén wèi yú chī zhě bú zàn zhì huì hé yǐ gù zhì zhě ruò wèi shì
多闻，为愚痴者不赞智慧。何以故？智者若为是

wǔ zhǒng rén shuō shì wǔ shì dāng zhī shuō zhě bù dé jù zú zhī zhūgēn
五种人说是五事，当知说者不得具足知诸根

lì yì bù dé míng lián mǐn zhòng shēng hé yǐ gù shì wǔ zhǒng rén
力，亦不得名怜悯众生。何以故？是五种人

wén shì shì yǐ shēng bú xìn xīn è xīn chēn xīn yǐ shì yīn yuán
闻是事已，生不信心、恶心、瞋心，以是因缘

yú wú liàng shì shòu kǔ guǒ bào shì gù bù míng lián mǐn zhòng shēng jù
于无量世受苦果报，是故不名怜悯众生、具

zhī gēn lì shì gù wǒ xiān yú yú jīng zhōng gào shè lì fú rǔ shèn
知根力。是故我先于余经中，告舍利弗：‘汝慎

wù⁴⁹ wèi lì gēn zhī rén guǎng shuō fǎ yǔ dùn gēn zhī rén lüè shuō fǎ
勿⁴⁹为利根之人广说法语、钝根之人略说法

yě shè lì fú yán shì zūn wǒ dàn wèi lián mǐn gù shuō fēi shì
也。’舍利弗言：‘世尊！我但为怜悯故说，非是

⁴⁹ 大正藏：无

jù zú gēn lì gù shuō shànnán zǐ guǎng lüè shuō fǎ shì fó jìng jiè
具足根力故说。’善男子，广略说法是佛境界，
fēi zhū shēng wén yuán jué suǒ zhī
非诸声闻、缘觉所知。

shànnán zǐ rú rǔ suǒ yán fó niè pán hòu zhū dì zǐ děng
“善男子，如汝所言，佛涅槃后，诸弟子等
gè yì shuō zhě shì rén jiē yǐ diān dǎo yīn yuán bù dé zhèng jiàn shì gù
各异说者，是人皆以颠倒因缘不得正见，是故
bù néng zì lì lì tā
不能自利利他。

shànnán zǐ shì zhū zhòng shēng fēi wéi yī xìng yī xíng yī
“善男子，是诸众生非唯一性、一行、一
gēn yī zhǒng guó tǔ yī shàn zhī shí shì gù rú lái wèi bǐ zhǒng zhǒng
根、一种国土、一善知识，是故如来为彼种种
xuān shuō fǎ yào yǐ shì yīn yuán shí fāng sān shì zhū fó rú lái wèi zhòng
宣说法要。以是因缘，十方三世诸佛如来为众
shēng gù kāi shì yǎn shuō shí èr bù jīng shànnán zǐ rú lái shuō shì
生故，开示演说十二部经。善男子，如来说是
shí èr bù jīng fēi wèi zì lì dàn wèi lì tā shì gù rú lái dì wǔ
十二部经非为自利，但为利他。是故，如来第五
lì zhě míng wéi jiě lì shì èr lì gù rú lái shēn zhī shì rén xiàn zài
力者名为解力。是二力故，如来深知是人现在
néng duàn shàn gēn shì rén hòu shì néng duàn shàn gēn shì rén xiàn zài néng
能断善根，是人后世能断善根，是人现在能
dé jiě tuō shì rén hòu shì néng dé jiě tuō shì gù rú lái míng wú shàng
得解脱，是人后世能得解脱。是故如来名无上
lì shì
力士。

shànnán zǐ ruò yán rú lái bì jìng niè pán bú bì jìng niè pán
“善男子，若言如来毕竟涅槃、不毕竟涅槃，
shì rén bù jiě rú lái yì gù zuò rú shì shuō shànnán zǐ shì xiāng shān
是不解如来意故作如是说。善男子，是香山
zhōng yǒu zhū xiān rén wǔ wàn sān qiān jiē yú guò qù jiā shè fó suǒ xiū zhū
中有诸仙人五万三千，皆于过去迦叶佛所修诸
gōng dé wèi dé zhèng dào qīn jìn zhū fó tīng shòu zhèng fǎ rú lái
功德未得正道，亲近诸佛，听受正法。如来
yù wèi shì děng rén gù gào ā nán yán guò sān yuè yǐ wú dāng niè
欲为是等人故，告阿难言：‘过三月已，吾当涅槃。

pán zhūtiānwén yǐ qí shēngzhǎnzhuǎn nǎi zhì xiāngshān zhūxiān
槃。’ 诸天闻已，其声展转乃至香山。诸仙
wén yǐ jí shēng huǐ xīn zuò rú shì yán yún hé wǒ děng dé shēng
闻已，即生悔心，作如是言：‘云何我等得生
rénzhōng bù qīn jìn fó zhū fó rú lái chū shì shènnán rú yōutánhuā
人中不亲近佛？诸佛如来出世甚难，如优昙华，
wǒ jīn dāng wǎng zhì shì zūn suǒ tīngshòuzhèng fǎ shànnán zǐ ěr shí
我今当往至世尊所听受正法。’ 善男子，尔时，
wǔ wàn sān qiān zhū xiān jí lái wǒ suǒ wǒ shí jí wèi rú yìngshuō fǎ
五万三千诸仙即来我所，我时即为如应说法：
zhū dà shì sè shì wú cháng hé yǐ gù sè zhī yīn yuán shì wú
‘诸大士，色是无常。何以故？色之因缘是无
cháng gù wú cháng yīn shēng sè yún hé cháng nǎi zhì shí yì rú
常故。无常因生，色云何常？乃至识亦如
shì ěr shí zhū xiānwén shì fǎ yǐ jí shí huò dé ā luó hàn guǒ
是。’ 尔时，诸仙闻是法已，即时获得阿罗汉果。

shànnán zǐ jū shī nà jié yǒuzhū lì shì sān shí wàn rén wú
“善男子，拘尸那竭有诸力士三十万人，无
suǒ xì shǔ zì shì jiāo zì sè lì mìng cái kuáng zuì luàn xīn
所系属，自恃憍恣、色力、命财，狂醉乱心。
shànnán zǐ wǒ wèitiáo fú zhū lì shì gù gào mù liányán rǔ dāng
善男子，我为调伏诸力士故，告目连言：‘汝当
tiáo fú rú shì lì shì shí mù qián lián jìng shùn wǒ jiào yú wǔ nián
调伏如是力士。’ 时，目犍⁵⁰连敬顺我教，于五年
zhōngzhōngzhōngjiàohuà nǎi zhì bù néng lìng yī lì shì shòu fǎ tiáo fú
中种种教化，乃至不能令一力士受法调伏。
shì gù wǒ fù wèi bǐ lì shì gào ā nán yán guò sānyuè yǐ wú dāng
是故，我复为彼力士告阿难言：‘过三月已，吾当
niè pán shànnán zǐ shí zhū lì shì wén shì yǔ yǐ xiāng yǔ jí
涅槃。’ 善男子，时，诸力士闻是语已，相与集
jù píng zhì dào lù guò sānyuè yǐ wǒ shí biàncóng pí shè lí guó zhì
聚平治道路。过三月已，我时便从毗舍离国至
jū shī chéng⁵¹ zhōng lù yáo jiàn zhū lì shì bèi jí zì huà shēn wéi shā
拘尸城⁵¹，中路遥见诸力士辈，即自化身为沙
mén xiàng wǎng lì shì suǒ zuò rú shì yán zhū tóng zǐ zuò hé shì
门像，往力士所，作如是言：‘诸童子作何事

⁵⁰ 大正藏：犍

⁵¹ 大正藏：拘尸那城；永乐北藏及龙藏：拘尸城

yé lì shì wén yǐ jiē shēngchēnhèn zuò rú shì yán shā mén
耶？’力士闻已皆生瞋恨，作如是言：‘沙门，
rǔ jīn yún hé wèi wǒ děng bèi wéitóng zǐ yé wǒ shí yǔ yán rǔ
汝今云何谓我等辈为童子耶？’我时语言：‘汝
děng dà zhòng sān shí wàn rén jìn qí shēn lì bù néng yí cǐ wēixiǎo
等⁵²大众三十万人，尽其身力不能移此微小
zhī shí yún hé bù míng wéitóng zǐ hū zhū lì shì yán rǔ ruò
之石，云何不名为童子乎？’诸力士言：‘汝若
wèi wǒ wéitóng zǐ zhě dāng zhī rǔ jí shì dà rén yě
谓我为童子者，当知汝即是大人也。’

shànnán zǐ wǒ yú ěr shí yǐ zú èr zhǐ jué chū cǐ shí shì
“善男子，我于尔时以足二指掘出此石。是
zhū lì shì jiàn shì shì yǐ jí yú jǐ shēnshēngqīng liè xiǎng fù zuò shì
诸力士见是事已，即于己身生轻劣想，复作是
yán shā mén rǔ jīn fù néng yí xǐ cǐ shí lìng chū dào fǒu
言：‘沙门，汝今复能移徙此石，令出道不？’

wǒ yán tóng zǐ hé yīn yuán gù yán zhì cǐ dào zhū lì shì yán
我言：‘童子，何因缘故严治此道？’诸力士言：
shā mén rǔ bù zhī yé shì jiā rú lái dāng yóu cǐ lù zhì suō luó
‘沙门，汝不知耶？释迦如来当由此路至娑罗
lín rù yú niè pán yǐ shì yīn yuán wǒ děng píng zhì wǒ shí zàn yán
林入于涅槃，以是因缘，我等平治。’我时赞言：

shàn zāi tóng zǐ rǔ děng yǐ fā rú shì shàn xīn wú dāng wèi rǔ
‘善哉！童子，汝等已发如是善心，吾当为汝
chú qù cǐ shí wǒ shí yǐ shǒu jǔ zhì gāo zhì ā jiā ní zhā shí
除去此石。’我时以手举掷，高至阿迦尼吒。时，

zhū lì shì jiàn shí zài kōng jiē shēng jīng bù xún yù sì sàn wǒ fù
诸力士见石在空，皆生惊怖，寻欲四散。我复

gào yán zhū lì shì děng rǔ jīn bù yīng shēng kǒng bù xīn gè yù
告言：‘诸力士等，汝今不应生恐怖心，各欲

sàn qù zhū lì shì yán shā mén ruò néng jiù hù wǒ zhě wǒ dāng
散去。’诸力士言：‘沙门，若能救护我者，我当

ān zhù ěr shí wǒ fù yǐ shǒu jiē shí zhì zhī yòu zhǎng lì shì
安住。’尔时，我复以手接石，置之右掌。力士

jiàn yǐ xīn shēng huān xǐ fù zuò shì yán shā mén shì shí cháng
见已，心生欢喜，复作是言：‘沙门，是石常

⁵² 大正藏：今

yé shì wú cháng hū wǒ yú ěr shí yǐ kǒuchuī zhī shí jí
耶？是无常乎？’我于尔时，以口吹之，石即
sàn huài yóu rú wēi chén lì shì jiàn yǐ chàng yán shā mén
散坏，犹如微尘。力士见已，唱言：‘沙门，
shì shí wú cháng jí shēng kuì xīn ér zì kǎo zé yún hé wǒ děng shì
是石无常。’即生愧心而自考责：‘云何我等恃
hù zì zài sè lì mìng cái ér shēng jiāo màn wǒ zhī qí xīn jí
怙自在色力、命财而生憍慢？’我知其心，即
shě huà shēn huán fù běn xíng ér wèi shuō fǎ lì shì jiàn yǐ yī qiè
舍化身，还复本形而为说法。力士见已，一切
jiē fā pú tí zhī xīn
皆发菩提之心。

shàn nán zǐ jū shī nà jié yǒu yī gōng qiǎo míng yuē chún tuó
“善男子，拘尸那竭有一工巧，名曰纯陀，
shì rén xiān yú jiā shè fó suǒ fā dà shì yuàn shì jiā rú lái rù niè pán
是人先于迦叶佛所发大誓愿：‘释迦如来入涅槃
shí wǒ dāng zuì hòu fèng shī yǐn shí shì gù wǒ yú pí shè lí guó
时，我当最后奉施饮食。’是故，我于毗舍离国，
gù mìng bǐ qiū yōu pó mó nà shàn nán zǐ guò sān yuè yǐ wú dāng
顾命比丘优婆⁵³摩那：‘善男子，过三月已，吾当
yú bǐ jū shī nà jié suǒ luó shuāng shù rù bō niè pán rǔ kě wǎng gào
于彼拘尸那竭娑罗双树，入般涅槃，汝可往告
chún tuó lìng zhī
纯陀令知。’

shàn nán zǐ wáng shè chéng zhōng yǒu wǔ tōng xiān míng xū bá
“善男子，王舍城中有五通仙，名须跋
tuó nián bǎi èr shí cháng zì chēng shì yī qiè zhì rén shēng dà jiāo
陀，年百二十，常自称是一切智人，生大憍
màn yǐ yú guò qù wú liàng fó suǒ zhòng zhū shàn gēn wǒ yì wèi yù tiáo
慢，已于过去无量佛所种诸善根。我亦为欲调
fú bǐ gù gào ā nán yán guò sān yuè yǐ wú dāng niè pán xū
伏彼故，告阿难言：‘过三月已，吾当涅槃。’须
bá wén yǐ dāng lái wǒ suǒ shēng xìn jìng xīn wǒ dāng wèi bǐ shuō
跋闻已，当来我所，生信敬心。我当为彼说
zhōng zhōng fǎ qí rén wén yǐ dāng dé jìn lòu
种种法，其人闻已，当得尽漏。

⁵³ 大正藏：波

shànnán zǐ luó yuè qí wáng pín pó suō luó qí wáng tài
“善男子，罗阅祇⁵⁴王频婆娑罗，其王太
zǐ míngyuēshànjiàn yè yīn yuán gù shēng è nì xīn yù hài qí fù ér
子名曰善见，业因缘故生恶逆心，欲害其父而
bù dé biàn ěr shí è rén tí pó dá duō yì yīn guò qù yè yīn yuán gù
不得便。尔时，恶人提婆达多亦因过去业因缘故，
fù yú wǒ suǒshēng bú shàn xīn yù hài yú wǒ jí xiū wǔ tōng bù
复于我所生不善心，欲害于我，即修五通，不
jiǔ huò dé yǔ shànjiàn tài zǐ gòngwéi qīn hòu wèi tài zǐ gù xiàn
久获得，与善见太子共为亲厚。为太子故，现
zuòzhǒngzhǒngshéntōng zhī shì cóng fēi ménchū cóngmén ér rù cóng
作种种神通之事，从非门出，从门而入，从
mén ér chū fēi mén ér rù huò shí shì xiànxàng mǎ niú yáng
门而出，非门而入，或时示现象、马、牛、羊、
nán nǚ zhī shēn shànjiàn tài zǐ jiàn yǐ jí shēng ài xīn xǐ xīn
男、女之身。善见太子见已，即生爱心、喜心、
jìng xìn zhī xīn wèi shì shì gù yánshèzhǒngzhǒnggòngyǎng zhī jù ér
敬信之心。为是事故，严设种种供养之具而
gòngyǎng zhī yòu fù bó yán dà shī shèngrén wǒ jīn yù jiàn màn
供养之。又复白言：‘大师圣人！我今欲见曼
tuó luó huā shí tí pó dá duō jí biànwǎng zhì sān shí sāntiān cóng
陀罗华。’时，提婆达多即便往至三十三天，从
bǐ tiānrén ér qiú suǒ zhī qí fú jìn gù dōu wú yǔ zhě jì bù dé huā
彼天人而求索之，其福尽故都无与者。既不得华，
zuò shì sī wéi màn tuó luó shù wú wǒ wǒ suǒ wǒ ruò zì qǔ
作是思惟：‘曼陀罗树无我、我所，我若自取，
dāng yǒu hé zuì jí qián yù qǔ biàn shī shéntōng huánjiàn jǐ shēn
当有何罪？’即前欲取，便失神通，还见己身
zài wángshèchéng xīn shēngcán kuì bù néng fù jiànshànjiàn tài zǐ
在王舍城，心生惭愧，不能复见善见太子。
fù zuò shì niàn wǒ jīn dāng wǎng zhì rú lái suǒ qiú suǒ dà zhòng fó
复作是念：‘我今当往至如来所求索大众，佛
ruò tīng zhě wǒ dāng suí yì jiàozhào chì shǐ shè lì fú děng
若听者，我当随意教诏勅使舍利弗等。’

ěr shí tí pó dá duō biàn lái wǒ suǒ zuò rú shì yán wéi
“尔时，提婆达多便来我所，作如是言：‘惟

⁵⁴ 大正藏：耆

55 yuàn rú lái yǐ cǐ dà zhòng fù zhǔ yú wǒ wǒ dāng zhǒng zhǒng shuō fǎ
愿如来以此大众付嘱于我，我当种种说法
jiàohuà lìng qí tiáo fú wǒ yán chī rén shè lì fú děng cōng
教化，令其调伏。’我言：‘痴人！舍利弗等聪
míng dà zhì shì suǒ xìn fú wǒ yóu bù yǐ dà zhòng fù zhǔ kuàng rǔ
明大智，世所信伏，我犹不以大众付嘱，况汝
chī rén shí tuò zhě hū shí tí pó dá duō fù yú wǒ suǒ bèi shēng
痴人食唾者乎？’时，提婆达多⁵⁶复于我所倍生
è xīn zuò rú shì yán qú tán rǔ jīn suī fù tiáo fú dà zhòng
恶心，作如是言：‘瞿昙，汝今虽复调伏大众，
shì yì bù jiǔ dāng jiàn mó miè zuò shì yǔ yǐ dà dì jí shí liù
势亦不久，当见磨灭。’作是语已，大地即时六
fǎn zhèndòng tí pó dá duō xún shí bì dì yú qí shēn biān chū dà
反⁵⁷震动。提婆达多寻时蹵地，于其身边出大
bào fēng chuī zhū chén tǔ ér wū bèn zhī tí pó dá duō jiàn è xiàng yǐ
暴风，吹诸尘土而污坌之。提婆达多见恶相已，
fù zuò shì yán ruò wǒ cǐ shēn xiàn shì bì rù ā bí dì yù wǒ yào
复作是言：‘若我此身现世必入阿鼻地狱，我要
dāng bào rú shì dà yuàn
当报如是大怨。’

shí tí pó dá xún qǐ wǎng zhì shàn jiàn tài zǐ suǒ shàn jiàn
“时，提婆达⁵⁸寻起往至善见太子所，善见
jiàn yǐ jí wèn shèng rén hé gù yán róng qiáo cuì yǒu yōu sè yé
见已即问：‘圣人！何故颜容憔悴，有忧色耶？’
tí pó dá yán wǒ dāng rú shì rǔ bù zhī hū shàn jiàn dá
提婆达言：‘我当⁵⁹如是，汝不知乎？’善见答
yán yuàn shuō qí yì hé yīn yuán ěr tí pó dá yán wǒ
言：‘愿说其意，何因缘尔？’提婆达言：‘我
jīn yǔ rǔ jí chéng qīn ài wài rén mà rǔ yǐ wéi fēi lǐ wǒ wén
今与汝极成亲爱，外人骂汝，以为非理。我闻
shì shì qǐ dé bù yōu shàn jiàn tài zǐ fù zuò shì yán guó rén yún
是事岂得不忧？’善见太子复作是言：‘国人云

⁵⁵ 大正藏：唯

⁵⁶ 大正藏：提婆达；永乐北藏及龙藏：提婆达多

⁵⁷ 大正藏：返

⁵⁸ 大正藏：提婆达多；永乐北藏及龙藏：提婆达

⁵⁹ 大正藏：常

hé mà rǔ yú wǒ tí pó dá yán guó rén mà rǔ wéi wèi shēng
何骂辱于我？’ 提婆达言：‘国人骂汝为未生
yuàn shàn jiàn fù yán hé gù míng wǒ wéi wèi shēng yuàn shéi zuò
怨。’ 善见复言：‘何故名我为未生怨？谁作
cǐ míng tí pó dá yán rǔ wèi shēng shí yī qiè xiàng shī jiē
此名？’ 提婆达言：‘汝未生时，一切相师皆
zuò shì yán shì ér shēng yǐ dāng shā qí fù shì gù wài rén jiē
作是言：“是儿生已当杀其父。”是故，外人皆
xī hào rǔ wéi wèi shēng yuàn yī qiè nèi rén hù rǔ xīn gù wéi wéi shàn
悉号汝为未生怨。一切内人护汝心故，谓为善
jiàn pí⁶⁰ tí fū rén wén shì yǔ yǐ jì shēng rǔ shēn yú gāo lóu shàng
见。毗⁶⁰提夫人闻是语已，既生汝身，于高楼上
qì zhī yú dì huài rǔ yī zhǐ yǐ shì yīn yuán rén fù hào rǔ wéi pó
弃之于地，坏汝一指。以是因缘，人复号汝为婆
luó liú zhī wǒ wén shì yǐ xīn shēng chóu kuì ér fù bù néng xiàng
罗留枝。我闻是已，心生愁愤，而复不能向
rǔ shuō zhī tí pó dá duō yǐ rú shì děng zhǒng zhǒng è shì jiào lìng
汝说之。’ 提婆达多以如是等种种恶事教令
shā fù ruò rǔ fù sǐ wǒ yì néng shā qú tán shā mén
杀父：‘若汝父死，我亦能杀瞿昙沙门。’

shàn jiàn tài zǐ wèn yī dà chén míng yuē yǔ xíng dà wáng hé
“善见太子问一大臣名曰雨行：‘大王何
gù wèi wǒ lì zì zuò wèi shēng yuàn dà chén jí wèi shuō qí běn mò
故为我立字作未生怨？’大臣即为说其本末，
rú tí pó dá suǒ shuō wú yì shàn jiàn wén yǐ jí yǔ dà chén shōu qí
如提婆达所说无异。善见闻已，即与大臣收其
fù wáng bì zhī chéng wài yǐ sì zhǒng bīng ér shǒu wèi zhī pí⁶¹ tí fū
父王闭之城外，以四种兵而守卫之。毗⁶¹提夫
rén wén shì shì yǐ jí zhì wáng suǒ suǒ shǒu wáng rén zhē bù tīng rù
人闻是事已，即至王所，所守王人遮不听入。
ěr shí fū rén shēng chēn huì xīn biàn hē mà zhī shí zhū shǒu rén jí
尔时，夫人生瞋恚心便呵骂之。时，诸守人即
gào tài zǐ dà wáng fū rén yù jiàn fù wáng bù shěn tīng fǒu
告太子：‘大王！夫人欲见父王，不审听不？’
shàn jiàn wén yǐ fù shēng chēn xián jí wǎng mǔ suǒ qián qiān mǔ fā
善见闻已，复生瞋嫌，即往母所，前牵母发，

⁶⁰ 大正藏：韦；永乐北藏及龙藏：毗

⁶¹ 大正藏：韦；永乐北藏及龙藏：毗

bá dāo yù zhuó ěr shí qí pó bó yán dà wáng yǒu guó yǐ lái
拔刀欲斫。尔时，耆婆白言：‘大王！有国已来，
zuì suī jí zhòng bù jí nǚ rén kuàng suǒ shēng mǔ shàn jiàn tài zǐ
罪虽极重不及女人，况所生母？’善见太子
wén shì yǔ yǐ wèi qí pó gù jí biàn fàng shě zhē duàn fù wáng yī fú
闻是语已，为耆婆故即便放舍。遮断父王衣服、
wò jù yǐn shí tāng yào guò qī rì yǐ wáng mìng biàn zhōng
卧具、饮食、汤药，过七日已，王命便终。

shàn jiàn tài zǐ jiàn fù sàng yǐ fāng shēng huǐ xīn yǔ xíng dà
“善见太子见父丧已，方生悔心，雨行大
chén fù yǐ zhǒng zhǒng è xié zhī fǎ ér wèi shuō zhī dà wáng yī
臣复以种种恶邪之法而为说之：‘大王！一
qiè yè xíng dōu wú yǒu zuì hé gù jīn zhě ér shēng huǐ xīn qí pó fù
切业行都无有罪，何故今者而生悔心？’耆婆复
yán dà wáng dāng zhī rú shì yè zhě zuì jiān èr zhòng yī zhě
言：‘大王！当知如是业者，罪兼二重：一者，
shā hài⁶² fù wáng èr zhě shā xū tuó huán rú shì zuì zhě chū fó
杀害父王；二者，杀须陀洹。如是罪者，除佛
gèng wú néng chú miè zhě shàn jiàn wáng yán rú lái qīng jìng wú yǒu
更无能除灭者。’善见王言：‘如来清净，无有
huì zhuó wǒ děng zuì rén yún hé dé jiàn
秽浊。我等罪人云何得见？’

shàn nán zǐ wǒ zhī shì shì gù gào ā nán guò sān yuè
“善男子，我知是事，故告阿难：‘过三月
yǐ wú dāng niè pán shàn jiàn wén yǐ jí lái wǒ suǒ wǒ wèi shuō
已，吾当涅槃。’善见闻已，即来我所，我为说
fǎ zhòng zuì dé báo huò wú gēn xìn
法，重罪得薄，获无根信。

shàn nán zǐ wǒ zhū dì zǐ wén shì shuō yǐ bù jiě wǒ yì
“善男子，我诸弟子闻是说已，不解我意，
gù zuò shì yán rú lái dìng shuō bì jìng niè pán
故作是言：‘如来定说毕竟涅槃。’

shàn nán zǐ pú sà èr zhǒng yī zhě shí yì èr zhě
“善男子，菩萨二种：一者，实义；二者、
jiǎ míng jiǎ míng pú sà wén wǒ sān yuè dāng rù niè pán jiē shēng tuì
假名。假名菩萨闻我三月当入涅槃，皆生退

⁶² 大正藏：杀；永乐北藏及龙藏：杀害

xīn ér zuò shì yán rú qí rú lái wú cháng bú zhù wǒ děng hé wèi
心，而作是言：‘如其如来无 常 不住，我等何为
wèi shì shì gù wú liàng shì zhōngshòu dà kǔ nǎo rú lái shì zūn chéng
为是事故，无量世 中 受大苦恼？如来世尊 成
jiù jù zú wú liànggōng dé shàng bù néng huài rú shì sǐ mó kuàng wǒ
就具足无量 功德，尚 不能 坏如是死魔，况 我
děng bèi dāng néng huài yé shàn nán zǐ shì gù wǒ wèi rú shì pú sà
等辈当 能 坏耶？’ 善男子，是故我为如是菩萨
ér zuò shì yán rú lái cháng zhù wú yǒu biàn yì shàn nán zǐ
而作是言：‘如来 常 住，无有变易。’ 善男子，
wǒ zhū dì zǐ wén shì shuō yǐ bù jiě wǒ yì dìng yán rú lái zhōng
我诸弟子闻是说已，不解我意，定言：‘如来 终
bú bì jìng rù yú niè pán
不毕竟入于涅槃。’

shàn nán zǐ yǒu zhū zhòng shēng shēng yú duàn jiàn zuò rú shì
“善男子，有诸 众 生 生于断见，作如是
yán yī qiè zhòng shēng shēn miè zhī hòu shàn è zhī yè wú yǒu shòu
言：‘一切 众 生 身灭之后，善 恶之业无有受
zhě wǒ wèi shì rén zuò rú shì yán shàn è guǒ bào shí yǒu shòu zhě
者。’ 我为是人作如是言：‘善 恶果报实有受者。’
yún hé zhī yǒu shàn nán zǐ guò qù zhī shì jū shī nà jié yǒu wáng
云何知有？ 善男子，过去之世，拘尸那竭有王，
míng yuē shàn jiàn zuò tóng zǐ shí jīng bā wàn sì qiān suì zuò tài zǐ shí
名曰善见，作童子时经八万四千岁，作太子时
bā wàn sì qiān suì jí dēng wáng wèi yì bā wàn sì qiān suì yú dú chù
八万四千岁，及 登 王 位亦八万四千岁。于独处
zuò zuò shì sī wéi zhòng shēng bó fú shòu mìng duǎn cù cháng
坐，作是思惟：‘众 生 薄福，寿 命 短促，常
yǒu sì yuàn ér suí zhú zhī bú zì jué zhī yóu gù fàng yì shì gù wǒ
有四怨而随逐之，不 自 觉 知，犹故放逸，是故我
dāng chū jiā xiū dào duàn jué sì yuàn shēng lǎo bìng sǐ jí
当出家修道，断 绝 四怨 生、老、病、死。’ 即
chì yǒu sī yú qí chéng wài zuò qī bǎo táng zuò yǐ biàn gào qún chén bǎi
勅有司，于其 城 外作七宝堂，作已便告群 臣 百
guān gōng nèi fēi hòu zhū zǐ juàn shǔ rǔ děng dāng zhī wǒ yù
官、宫内妃后、诸子眷属：‘汝等 当 知，我欲
chū jiā néng jiàn tīng fǒu ěr shí dà chén jí jī juàn shǔ gè zuò
出家，能 见 听不？’ 尔时，大臣 及其眷属各作

shì yán shàn zāi dà wáng jīn zhèng shì shí
是言：‘善哉！大王！今正是时。’

shí shànjiàn wángjiāng yī shǐ rén dú wǎng tángshàng fù jīng
“时，善见王将一使人独往堂上，复经
bā wàn sì qiānnián xiū xí cí xīn shì cí yīn yuán yú hòu bā wàn sì
八万四千年修习慈心。是慈因缘，于后八万四
qiān shì cì dì dé zuò zhuàn lún shèng wáng sān shí shì zhōng zuò shì tí
千世次第得作转轮圣王，三十世中作释提
huán yīn wú liàng shì zhōng zuò zhū xiǎo wáng shàn nán zǐ ěr shí shàn
桓因，无量世中作诸小王。善男子，尔时善
jiàn qǐ yì rén hū mò zuò sī guān jí wǒ shēn shì
见岂异人乎？莫作斯观，即我身是。

shàn nán zǐ wǒ zhū dì zǐ wén shì shuō yǐ bù jiě wǒ yì
“善男子，我诸弟子闻是说已，不解我意，
chàng yán rú lái dìng shuō yǒu wǒ jí yǒu wǒ suǒ
唱言：‘如来定说有我及有所。’

yòu wǒ yī shí wèi zhū zhòng shēng shuō yán wǒ zhě jí shì
“又，我一时为诸众生说言：‘我者即是
xìng yě suǒ wèi nèi wài yīn yuán shí èr yīn yuán zhòng shēng wǔ yīn
性也，所谓内外因缘、十二因缘、众生五阴、
xīn jiè shì jiān gōng dé yè xíng zì zài tiān shì jí míng wéi wǒ
心界、世间、功德、业行、自在天世，即名为我。’
wǒ zhū dì zǐ wén shì shuō yǐ bù jiě wǒ yì chàng yán rú lái dìng
我诸弟子闻是说已，不解我意，唱言：‘如来定
shuō yǒu wǒ
说有我。’

shàn nán zǐ fù yú yì shí yǒu yī bǐ qiū lái zhì wǒ suǒ zuò
“善男子，复于异时有一比丘来至我所，作
rú shì yán shì zūn yún hé míng wǒ shéi shì wǒ yé hé yuán gù
如是言：‘世尊！云何名我？谁是我耶？何缘故
wǒ wǒ shí jí wèi bǐ qiū shuō yán bǐ qiū wú wǒ wǒ suǒ
我？’我时即为比丘说言：‘比丘，无我、我所。
yǎn zhě jí shì běn wú jīn yǒu yǐ yǒu huán wú qí shēng zhī shí wú
眼者，即是本无今有，已有还无，其生之时无
suǒ cóng lái jí qí miè shí yì wú suǒ zhì suī yǒu yè guǒ wú yǒu zuò
所从来，及其灭时亦无所至。虽有业果，无有作
zhě wú yǒu shě yīn jí shòu yīn zhě rú rǔ suǒ wèn yún hé wǒ zhě
者，无有舍阴及受阴者。如汝所问，云何我者？

wǒ jí qī yě shéi shì wǒ zhě jí shì yè yě hé yuán wǒ zhě jí
我即期也；谁是我者，即是业也；何缘我者？即
shì ài yě bǐ qiū pì rú èr shǒuxiāng pāi shēngchū qí zhōng
是爱也。比丘，譬如二手相拍，声出其中。
wǒ yì rú shì zhòngshēng yè ài sān yīn yuán gù míng zhī wéi
我亦如是，众 生、业、爱三因缘故，名之为
wǒ bǐ qiū yī qiè zhòngshēng sè bú shì wǒ wǒ zhōng wú sè
我。比丘，一切众 生，色不是我，我中无色，
sè zhōng wú wǒ nǎi zhī shí yì rú shì bǐ qiū zhū wàidào bèi suī
色中无我，乃至识亦如是。比丘，诸外道辈虽
shuō yǒu wǒ zhōng bù lí yīn ruò shuō lí yīn bié yǒu wǒ zhě wú yǒu
说有我，终不离阴。若说离阴别有我者，无有
shì chù yī qiè zhòngshēng xíng rú huàn huà rè shí zhī yàn bǐ qiū
是处。一切众 生行如幻化、热时之焰。比丘，
wǔ yīn jiē shì wú cháng wú lè wú wǒ wú jìng shàn nán zǐ
五阴皆是无常、无乐、无我、无净。’善男子，
ěr shí duō yǒu wú liàng bǐ qiū guān cǐ wǔ yīn wú wǒ wǒ suǒ dé
尔时，多有无量比丘观此五阴无我、我所，得
ā luó hàn guǒ shàn nán zǐ wǒ zhū dì zǐ wén shì shuō yǐ bù jiě
阿罗汉果。善男子，我诸弟子闻是说已，不解
wǒ yì chàng yán rú lái dìng shuō wú wǒ
我意，唱言：‘如来定说无我。’

shàn nán zǐ wǒ yú jīng zhōng fù zuò shì yán sān shì hé hé
“善男子，我于经中复作是言：‘三事和合
dé shòu shì shēn yī fù èr mǔ sān zhě zhōng yīn shì
得受是身：一、父；二、母；三者、中阴。是
sān hé hé dé shòu shì shēn wǒ shí fù shuō ā nà hán rén xiàn
三和合，得受是身。’我⁶³时复说：‘阿那含人现
bō niè pán huò yú zhōng yīn rù bō niè pán huò fù shuō yán zhōng
般涅槃，或于中阴入般涅槃。’或复说言：‘中
yīn shēngēn jù zú míng liǎo jiē yīn wǎng yè rú jìng tí hú shàn nán
阴身根具足明了，皆因往业如净醍醐。’善男
zǐ wǒ huò shí shuō bì è zhòngshēng suǒ shòu zhōng yīn rú shì
子，我或时说：‘弊恶众 生所受中阴，如世
jiān zhōng cū sè lǚ hé chún shàn zhòngshēng suǒ shòu zhōng yīn rú bō
间中粗涩麤毳⁶⁴；纯善众 生所受中阴，如波

⁶³ 大正藏：或

⁶⁴ 大正藏：褐

luó nài suǒ chū bái dié wǒ zhū dì zǐ wén shì shuō yǐ bù jiě wǒ yì
罗奈所出白𩚑。’我诸弟子闻是说已，不解我意，
chàngyán rú lái shuō yǒu zhōng yīn
唱言：‘如来说有中阴。’

shànnán zǐ wǒ fù wèi bǐ nì zuì zhòngshēng ér zuò shì yán
“善男子，我复为彼逆罪众 生 而作是言：

zào wǔ nì zhě shěshēn zhí rù ā bí dì yù wǒ fù shuōyán
‘造五逆者，舍身直入阿鼻地狱。’我复说言：

tán mó liú zhī bǐ qiū shěshēn zhí rù ā bí dì yù yú qí zhōngjiān
‘昙摩留枝比丘舍身直入阿鼻地狱，于其 中 间

wú zhǐ sù chù wǒ fù wèi bǐ dú zǐ fàn zhì shuōyán fàn zhì ruò
无止宿处。’我复为彼犍子梵志说言：‘梵志，若

yǒuzhōng yīn zé yǒu liù yǒu wǒ fù shuōyán wú sè zhòngshēng
有中阴，则有六有。’我复说言：‘无色众 生

wú yǒuzhōng yīn shànnán zǐ wǒ zhū dì zǐ wén shì shuō yǐ bù
无有中阴。’善男子，我诸弟子闻是说已，不

jiě wǒ yì chàngyán fó shuōdìng wú zhōng yīn
解我意，唱言：‘佛说定无中阴。’

shànnán zǐ wǒ yú jīngzhōng fù shuōyǒu tuì hé yǐ gù
“善男子，我于经中复说有退。何以故？

yīn yú wú liàng xiè dài lǎn duòzhū bǐ qiū děng bù xiū dào gù shuō tuì wǔ
因于无量懈怠懒惰诸比丘等不修道故，说退五

zhǒng yī zhě lè yú duō shì èr zhě lè shuō shì shì sān zhě
种：一者，乐于多事；二者，乐说世事；三者，

lè yú shuìmián sì zhě lè jìn zài jiā wǔ zhě lè duō yóuxíng
乐于睡眠；四者，乐近在家；五者，乐多游行。

yǐ shì yīn yuán lìng bǐ qiū tuì shuō tuì yīn yuán fù yǒu èr zhǒng yī
以是因缘，令比丘退。说退因缘复有二种：一、

nèi èr wài ā luó hàn rén suī lí nèi yīn bù lí wài yīn yǐ
内；二、外。阿罗汉人虽离内因，不离外因；以

wài yīn yuán gù shēng fán nǎo shēng fán nǎo gù zé biàn tuì shī
外因缘故，生⁶⁵烦恼；生烦恼故，则便退失。

fù yǒu bǐ qiū míng yuē qú dǐ liù fǎn tuì shī tuì yǐ cán kuì
复有比丘，名曰瞿𪔐，六反⁶⁶退失，退以⁶⁷惭愧，

⁶⁵ 大正藏：则生；永乐北藏及龙藏：生

⁶⁶ 大正藏：返

⁶⁷ 大正藏：已

fù gèng jìn xiū dì qī jí dé dé yǐ kǒng shī yǐ dāo zì hài
复更进修，第七即得，得已恐失，以刀自害。

wǒ fù huòshuō yǒu shí jiě tuō huòshuō liù zhǒng ā luó hàn děng wǒ zhū
我复或说有时解脱，或说六种阿罗汉等。我诸

dì zǐ wén shì shuō yǐ bù jiě wǒ yì chàng yán rú lái dìng shuō
弟子闻是说已，不解我意，唱言：‘如来定说

yǒu tuì
有退。’

shàn nán zǐ jīng zhōng fù shuō pì rú jiāo tàn bù huán
“善男子，经中复说：‘譬如焦炭，不还

wéi mù yì rú píng huài gēng wú píng yòng fán nǎo yì ěr ā luó
为木；亦如瓶坏，更无瓶用。烦恼亦尔，阿罗

hàn duàn zhōng bù huán shēng yì shuō zhòng shēng shēng fán nǎo
汉断，终不还生。’亦说：‘众生生烦恼

yīn fán yǒu sān zhǒng yī zhě wèi duàn fán nǎo èr zhě bú duàn
因，凡有三种：一者，未断烦恼；二者，不断

yīn yuán sān zhě bú shàn sī wéi ér ā luó hàn wú èr yīn yuán
因缘；三者，不善思惟。而阿罗汉无二因缘，

wèi duàn fán nǎo wú bú shàn sī wéi shàn nán zǐ wǒ zhū dì zǐ wén
谓断烦恼，无不善思惟。’善男子，我诸弟子闻

shì shuō yǐ bù jiě wǒ yì chàng yán rú lái dìng shuō wú tuì
是说已，不解我意，唱言：‘如来定说无退。’

shàn nán zǐ wǒ yú jīng zhōng shuō rú lái shēn fán yǒu èr
“善男子，我于经中说：‘如来身凡有二

zhǒng yī zhě shēng shēn èr zhě fǎ shēn yán shēng shēn zhě
种：一者，生身；二者，法身。言生身者，

jī shì fāng biàn yìng huà zhī shēn rú shì shēn zhě kě dé yán shì shēng lǎo
即是方便应化之身。如是身者，可得言是生老

bìng sǐ cháng duǎn hēi bái shì cǐ shì bǐ shì xué wú xué wǒ
病死，长短黑白，是此是彼，是学无学。’我

zhū dì zǐ wén shì shuō yǐ bù jiě wǒ yì chàng yán rú lái dìng
诸弟子闻是说已，不解我意，唱言：‘如来定

shuō fó shēn shì yǒu wéi fǎ
说佛身是有为法。’

fǎ shēn jí shì cháng lè wǒ jìng yǒng lí yī qiè
“‘法身即是常、乐、我、净，永离一切

shēng lǎo bìng sǐ fēi bái fēi hēi fēi cháng fēi duǎn fēi cǐ fēi bǐ
生老病死，非白非黑，非长非短，非此非彼，

fēi xué fēi wú xué ruò fó chū shì jí bù chū shì chángzhù bú dòng
非学非无学，若佛出世及不出世，常住不动，
wú yǒubiàn yì shànnán zǐ wǒ zhū dì zǐ wén shì shuō yǐ bù jiě
无有变易。’善男子，我诸弟子闻是说已，不解
wǒ yì chàngyán rú lái dìngshuō fó shēn shì wú wéi fǎ
我意，唱言：‘如来说佛身是无为法。’

shànnán zǐ wǒ jīng zhōngshuō yún hé míngwéi shí èr yīn
“善男子，我经中说：‘云何名为十二因
yuán cóng wú míngshēngxíng cóngxíngshēng shí cóng shí shēngmíng sè
缘？从无明生行，从行生识，从识生名色，
cóngmíng sè shēng liù rù cóng liù rù shēngchù cóngchùshēngshòu
从名色生六入，从六入生触，从触生受，
cóngshòushēng ài cóng ài shēng qǔ cóng qǔ shēngyǒu cóngyǒushēng
从受生爱，从爱生取，从取生有，从有生
shēng cóngshēng zé yǒulǎo sǐ yōu kǔ shànnán zǐ wǒ zhū dì zǐ
生，从生则有老死忧苦。’善男子，我诸弟子
wén shì shuō yǐ bù jiě wǒ yì chàngyán rú lái shuō shí èr yuán
闻是说已，不解我意，唱言：‘如来说十二缘
dìng shì yǒuwéi
定是有为。’

wǒ yòu yī shí gào yù bǐ qiū ér zuò shì yán shí èr yīn yuán
“我又是一时告喻比丘而作是言：‘十二因缘
yǒu fó wú fó xìngxiàngchángzhù shànnán zǐ yǒu shí èr yuán bù cóng
有佛无佛性相常住。’善男子，有十二缘不从
yuánshēng yǒucóngyuánshēng fēi shí èr yuán yǒucóngyuánshēng yì shí
缘生，有从缘生非十二缘，有从缘生亦十
èr yuán yǒu fēi yuánshēng yì fēi shí èr yuán yǒu shí èr yuán fēi yuán
二缘，有非缘生亦非十二缘。有十二缘非缘
shēngzhě wèiwèi lái shì shí èr zhī yě yǒucóngyuánshēng fēi shí èr
生者，谓未来世十二支也；有从缘生非十二
yuánzhě wèi ā luó hàn suǒ yǒu wǔ yīn yǒucóngyuánshēng yì shí èr
缘者，谓阿罗汉所有五阴；有从缘生亦十二
yuánzhě wèi fán fū rén suǒ yǒu wǔ yīn shí èr yīn yuán yǒu fēi yuán
缘者，谓凡夫人所有五阴、十二因缘；有非缘
shēng fēi shí èr yuánzhě wèi xū kōng niè pán shànnán zǐ wǒ zhū
生非十二缘者，谓虚空、涅槃。善男子，我诸
dì zǐ wén shì shuō yǐ bù jiě wǒ yì chàngyán rú lái shuō shí
弟子闻是说已，不解我意，唱言：‘如来说十

èr yuándìng shì wú wéi
二缘定是无为。’

shànnán zǐ wǒ jīngzhōngshuō yī qiè zhòngshēngzuòshàn
“善男子，我经中说：‘一切众生作善
è yè shěshēn zhī shí sì dà yú cǐ jí shí sǎnhuài chúnshàn yè
恶业，舍身之时，四大于此即时散坏。纯善业
zhě xīn jí shàngxíng chún è yè zhě xīn jí xiàxíng shànnán
者，心即上行；纯恶业者，心即下行。’善男
zǐ wǒ zhū dì zǐ wén shì shuō yǐ bù jiě wǒ yì chàngyán rú
子，我诸弟子闻是说已，不解我意，唱言：‘如
lái shuō xīn dìngcháng
来说心定常。’

shànnán zǐ wǒ yú yī shí wèi pín pó suō luó wáng ér zuò shì
“善男子，我于一时为频婆娑罗王而作是
yán dà wáng dāng zhī sè shì wú cháng hé yǐ gù cóng wú cháng
言：‘大王当知：色是无常。何以故？从无常
yīn ér dé shēng gù shì sè ruò cóng wú cháng yīn shēng zhì zhě yún hé
因而得生故。是色若从无常因生，智者云何
shuō yán shì cháng ruò sè shì cháng bù yīng huàimèi shēng zhū kǔ nǎo
说言是常？若色是常，不应坏灭，生诸苦恼。
jīn jiàn shì sè sǎnmiè pò huài shì gù dāng zhī sè shì wú cháng nǎi zhì
今见是色散灭破坏，是故当知色是无常，乃至
shí yì rú shì shànnán zǐ wǒ zhū dì zǐ wén shì shuō yǐ bù jiě
识亦如是。’善男子，我诸弟子闻是说已，不解
wǒ yì chàngyán rú lái shuō xīn dìng duàn
我意，唱言：‘如来说心定断。’

shànnán zǐ wǒ jīngzhōngshuō wǒ zhū dì zǐ shòuzhūxiāng
“善男子，我经中说：‘我诸弟子受诸香
huā jīn yín bǎo wù qī zǐ nú bì bā bú jìng wù huò
华、金银、宝物、妻子、奴婢、八⁶⁸不净物，获
dé zhèngdào dé zhèngdào yǐ yì bù shě lí wǒ zhū dì zǐ wén
得正道；得正道已，亦不舍离。’我诸弟子闻
shì shuō yǐ bù jiě wǒ yì dìngyán rú lái shuō shòu wǔ yù bù fáng
是说已，不解我意，定言：‘如来说受五欲不妨
shèngdào
圣道。’

⁶⁸ 大正藏：百

yòu wǒ yī shí fù zuò shì shuō zài jiā zhī rén dé zhèngdào
“又我一时复作是说：‘在家之人得正道
zhě wú yǒu shì chù shànnán zǐ wǒ zhū dì zǐ wén shì shuō yǐ
者，无有是处。’善男子，我诸弟子闻是说已，
bù jiě wǒ yì chàngyán rú lái shuōshòu wǔ yù dìngzhēzhèngdào
不解我意，唱言：‘如来说受五欲定遮正道。’

shànnán zǐ wǒ jīngzhōngshuō yuǎn lí fán nǎowèi dé jiě
“善男子，我经中说：‘远离烦恼未得解
tuō yóu rú yù jiè xiū xí shì jiān dì yī fǎ yě shànnán zǐ wǒ
脱，犹如欲界修习世间第一法也。’善男子，我
zhū dì zǐ wénzuò shì shuō bù jiě wǒ yì chàngyán rú lái shuō
诸弟子闻作是说，不解我意，唱言：‘如来说
dì yī fǎ wéi shì yù jiè
第一法唯是欲界。’

yòu fù wǒ shuō nuǎn fǎ dǐng fǎ rěn fǎ shì dì yī
“又复我说：‘暖法、顶法、忍法、世第一
fǎ zài yú chūchán zhì dì sì chán wǒ zhū dì zǐ wén shì shuō yǐ
法，在于初禅至第四禅。’我诸弟子闻是说已，
bù jiě wǒ yì chàngyán rú lái shuō dì yī fǎ zài yú sè jiè
不解我意，唱言：‘如来说第一⁶⁹法在于色界。’

yòu fù wǒ shuō zhū wàidàoděngxiān yǐ dé duàn sì chánfán
“又复我说：‘诸外道等先已得断四禅烦
nǎo xiū xí nuǎn fǎ dǐng fǎ rěn fǎ shì dì yī fǎ guān sì
恼，修习暖法、顶法、忍法、世第一法，观四
zhēn dì dé ā nà hánguǒ wǒ zhū dì zǐ wén shì shuō yǐ bù jiě
真谛，得阿那含果。’我诸弟子闻是说已，不解
wǒ yì chàngyán rú lái shuō dì yī fǎ zài wú sè jiè
我意，唱言：‘如来说第一法在无色系。’

shànnán zǐ wǒ jīngzhōngshuō sì zhǒng shī zhōngyǒusān
“善男子，我经中说：‘四种施中有三
zhǒngjìng yī zhě shī zhǔ xìn yīn xìn guǒ xìn shī shòuzhě bú
种净：一者，施主信因、信果、信施，受者不
xìn èr zhě shòuzhě xìn yīn guǒ shī shī zhǔ bú xìn sānzhě
信；二者，受者信因、果、施，施主不信；三者，
shī zhǔ shòuzhě èr jù yǒu xìn sì zhě shī zhǔ shòuzhě èr jù bú
施主、受者二俱有信；四者，施主、受者二俱不

⁶⁹ 大正藏：如是；永乐北藏及龙藏：第一

xìn shì sì zhǒng shī chūsānzhǒngjìng wǒ zhū dì zǐ wén shì shuō
信。是四 种 施，初三 种 净。’ 我诸弟子闻是说
yǐ bù jiě wǒ yì chàngyán rú lái shuō shī wéi yì
已，不解我意， 唱 言：‘如来说施唯意。’

shànnán zǐ wǒ yú yī shí fù zuò shì shuō shī zhě shī shí
“善男子，我于一时复作是说：‘施者施时
yǐ wǔ shì shī hé děngwéi wǔ yī zhě shī sè èr zhě shī lì
以五事施。何等 为五？一者，施色；二者，施力；
sānzhě shī ān sì zhě shī mìng wǔ zhě shī biàn rú shì
三者，施安；四者，施命；五者，施辩。如⁷⁰ 是
yīn yuán shī zhǔhuán dé wǔ shì guǒbào wǒ zhū dì zǐ wén shì shuō
因 缘，施主 还 得五事果报。’ 我诸弟子闻是说
yǐ bù jiě wǒ yì chàngyán fó shuō shī jí wǔ yīn
已，不解我意， 唱 言：‘佛说施即五阴。’

shànnán zǐ wǒ yú yī shí xuānshuō niè pán jí shì yuǎn
“善男子，我于一时宣 说：‘涅槃即是远
lí fánǎoyǒng jìn miè wú yí yú yóu rú dēngmiè gèng wú fǎ
离，烦恼 永 尽，灭无遗余。犹如 灯 灭，更 无法
shēng niè pán yì ěr yán xū kōngzhě jí wú suǒyǒu pì rú shì
生，涅槃亦尔。言虚空者，即无所有。譬如世
jiān wú suǒyǒu gù míngwéi xū kōng fēi zhì yuánmiè jí wú suǒyǒu
间无所有故，名 为 虚空。非智 缘 灭即无所有。
rú qí yǒuzhěyīngyǒu yīn yuán yǒu yīn yuán gù yīngyǒu jìn miè yǐ qí
如其有者应有因 缘，有因 缘故应有尽灭，以其
wú gù wú yǒu jìn miè wǒ zhū dì zǐ wén shì shuō yǐ bù jiě wǒ yì
无故无有尽灭。’ 我诸弟子闻是说已，不解我意，
chàngyán fó shuō wú sān wú wéi
唱 言：‘佛说无三无为。’

shànnán zǐ wǒ yú yī shí wèi mù qián lián ér zuò shì yán
“善男子，我于一时为目捷⁷¹ 连而作是言：
mù lián dà niè pánzhě jí shì zhāng jù jí shì zú jì shì
‘目连，大⁷² 涅槃者，即是 章 句，即是足迹，是
bì jìng chù shì wú suǒwèi jí shì dà shī jí shì dà guǒ shì bì
毕竟处，是无所畏，即是大师，即是大果，是毕

⁷⁰ 大正藏：以

⁷¹ 大正藏：乾

⁷² 大正藏：夫

jìng zhì jí shì dà rěn wú ài sān mèi shì dà fǎ jiè shì gān lù wèi
竟智，即是大忍无阂三昧，是大法界，是甘露味，
jí shì nán jiàn mù lián ruò shuō wú niè pán zhě yún hé yǒu rén shēng
即是难见。目连，若说无涅槃者，云何有人生
fěi bàng zhě duò yú dì yù shàn nán zǐ wǒ zhū dì zǐ wén shì shuō
诽谤者堕于地狱？’善男子，我诸弟子闻是说
yǐ bù jiě wǒ yì chàng yán rú lái shuō yǒu niè pán
已，不解我意，唱言：‘如来说有涅槃。’

fù yú yī shí wǒ wèi mù lián ér zuò shì shuō mù lián
“复于一时，我为目连而作是说：‘目连，
yǎn bù láo gù zhì shēn yì ěr jiē bù láo gù bù láo gù gù míng
眼不牢固，至身亦尔，皆不牢固。不牢固故，名
wéi xū kōng shí xià huí zhuǎn xiāo huà zhī chù yī qiè yīn shēng jiē míng
为虚空。食下回转消化之处，一切音声，皆名
xū kōng wǒ zhū dì zǐ wén shì shuō yǐ bù jiě wǒ yì chàng yán
虚空。’我诸弟子闻是说已，不解我意，唱言：
rú lái jué dìng shuō yǒu xū kōng wú wéi
‘如来决定说有虚空无为。’

fù yú yī shí wèi mù lián shuō mù lián yǒu rén wèi dé xū
“复于一时为目连说：‘目连，有人未得须
tuó huánguǒ zhù rěn fǎ shí duàn yú wú liàng sān è dào bào dāng zhī bù
陀洹果住忍法时，断于无量三恶道报，当知不
cóng zhì yuán ér miè wǒ zhū dì zǐ wén shì shuō yǐ bù jiě wǒ yì
从智缘而灭。’我诸弟子闻是说已，不解我意，
chàng yán rú lái jué dìng shuō yǒu fēi zhì yuán miè
唱言：‘如来决定说有非智缘灭。’

shàn nán zǐ wǒ yòu yī shí wèi bá bō bǐ qiū shuō ruò bǐ
“善男子，我又一时为跋波比丘说：‘若比
qiū guān sè yǐ⁷³ ruò guò qù ruò wèi lái ruò xiàn zài ruò jìn
丘观色已⁷³，若过去、若未来、若现在、若近、
ruò yuǎn ruò cū ruò xì rú shì děng sè fēi wǒ wǒ suǒ ruò
若远、若粗、若细，如是等色非我、我所。若
bǐ qiū rú shì guān yǐ néng duàn sè ài bá bō yòu yán yún hé⁷⁴
⁷⁴比丘如是观已，能断色爱。’跋波又言：‘云何
míng sè wǒ yán sì dà míng sè sì yīn míng míng wǒ zhū
名色？’我言：‘四大名色，四阴名名。’我诸

⁷³ 大正藏：色；永乐北藏及龙藏：色已

⁷⁴ 大正藏：若有；永乐北藏及龙藏：若

dì zǐ wén shì shuō yǐ bù jiě wǒ yì chàngyán rú lái jué dìng
弟子闻是说已，不解我意，唱言：‘如来决定
shuōyán sè shì sì dà
说言色是四大。’

shànnán zǐ wǒ fù shuōyán pì rú yīn jìng zé yǒuxiàngxiàn
“善男子，我复说言：‘譬如因镜则有像现。

sè yì rú shì yīn sì dà zào suǒ wèi cū xì sè huá qīnghuáng
色亦如是，因四大造，所谓粗细、涩滑、青黄
chì bái chángduǎn fāngyuán xié jiǎo qīngzhòng hán rè
赤白、长短、方圆、邪⁷⁵角、轻重、寒热、
jī kě yānyún chén wù shì míngzào sè yóu rú xiǎngxiàng
饥渴、烟云、尘雾，是名造色，犹如响像。’

wǒ zhū dì zǐ wén shì shuō yǐ bù jiě wǒ yì chàngyán rú lái shuō
我诸弟子闻是说已，不解我意，唱言：‘如来说
yǒu sì dà zé yǒuzào sè huòyǒu sì dà wú yǒuzào sè
有四大则有造色，或有⁷⁶四大无有造色。’

shànnán zǐ wǎng xī yī shí pú tí wáng zǐ zuò rú shì yán
“善男子，往昔一时，菩提王子作如是言：

ruò yǒu bǐ qiū hù chí jìn jiè ruò fā è xīn dāng zhī shì shí shī bǐ
‘若有比丘护持禁戒，若发恶心，当知是时失比
qiū jiè wǒ shí yǔ yán wáng zǐ jiè yǒu qī zhǒng cóng yú
丘戒。’我时语言：‘王子⁷⁷，戒有七种，从于
shēnkǒu yǒu wú zuò sè yǐ shì wú zuò sè yīn yuán gù qí xīn suī zài
身口，有无作色。以是无作色因缘故，其心虽在
è wú jì zhōng bù míng shī jiè yóumíng chí jiè yǐ hé yīn yuán míng
恶无记中，不名失戒，犹名持戒。以何因缘名
wú zuò sè fēi yì sè yīn bú zuò yì sè yīn guǒ shànnán zǐ wǒ
无作色？非异色因不作异色因果⁷⁸。’善男子，我

zhū dì zǐ wén shì shuō yǐ bù jiě wǒ yì chàngyán fó shuō yǒu
诸弟子闻是说已，不解我意，唱言：‘佛说有
wú zuò sè
无作色。’

shànnán zǐ wǒ yú yú jīng zuò rú shì yán jiè zhě jí
“善男子，我于余经作如是言：‘戒者，即

⁷⁵ 大正藏：斜

⁷⁶ 大正藏：无

⁷⁷ 大正藏：菩提王子；永乐北藏及龙藏：王子

⁷⁸ 大正藏：果；永乐北藏及龙藏：因果

shì zhē zhì è fǎ ruò bú zuò è shì míng chí jiè wǒ zhū dì zǐ
是遮制恶法；若不作恶，是名持戒。’我诸弟子
wén shì shuō yǐ bù jiě wǒ yì chàngyán rú lái jué dìng xuān shuō
闻是说已，不解我意，唱言：‘如来决定宣说
wú wú zuò sè
无无作色。’

shàn nán zǐ wǒ yú jīng zhōng zuò rú shì shuō shèng rén sè
“善男子，我于经中作如是说：‘圣人色
yīn nǎi zhì shí yīn jiē shì wú míng yīn yuán suǒ chū yī qiè fán fū yì fù
阴乃至识阴，皆是无明因缘所出。一切凡夫亦复
rú shì cóng wú míng shēng ài dāng zhī shì ài jí shì wú míng cóng
如是，从无明生爱，当知是爱即是无明；从
ài shēng qǔ dāng zhī shì qǔ jí shì wú míng ài cóng qǔ shēng yǒu
爱生取，当知是取即是⁷⁹无明、爱；从取生有，
dāng zhī shì yǒu jí shì wú míng ài qǔ cóng yǒu shēng shòu dāng
当知是⁸⁰有即是无明、爱、取；从有生受，当
zhī shì shòu jí shì xíng yǒu cóng shòu yīn yuán shēng yú míng sè wú míng
知是受即是行有；从受因缘生于名色、无明、
ài qǔ yǒu xíng shòu chù shí liù rù děng shì gù shòu
爱、取、有、行、受、触、识、六入等，是故受
zhě jí shí èr zhī shàn nán zǐ wǒ zhū dì zǐ wén shì shuō yǐ bù
者即十二支。’善男子，我诸弟子闻是说已，不
jiě wǒ yì chàngyán rú lái shuō wú xīn shù
解我意，唱言：‘如来说无心数。’

shàn nán zǐ wǒ yú jīng zhōng zuò rú shì shuō cóng yǎn
“善男子，我于经中作如是说：‘从眼、
sè míng è yù sì fǎ zé shēng yǎn shí è yù zhě⁸¹ jí shì wú
色、明、恶欲四法则生眼识。恶欲者⁸¹，即是无
míng yù xìng qiú shí jí míng wéi ài ài yīn yuán qǔ qǔ míng wéi yè
明。欲性求时即名为爱，爱因缘取，取名为业，
yè yīn yuán shí shí yuán míng sè míng sè yuán liù rù liù rù yuán
业因缘识，识缘名色，名色缘六入，六入缘
chù chù yuán xiǎng shòu ài xìn jīng jìn dìng huì rú
触，触缘想，受、爱、信、精进、定、慧，如

⁷⁹ 大正藏：即；永乐北藏及龙藏：即是

⁸⁰ 大正藏：是；永乐北藏及龙藏：当知是

⁸¹ 大正藏：言恶欲者；永乐北藏及龙藏：恶欲者

shì děng fǎ yīn chù ér shēng rán fēi shì chù shànnán zǐ wǒ zhū
是等法因触而生，然非是触。’善男子，我诸
dì zǐ wén shì shuō yǐ bù jiě wǒ yì chàngyán rú lái shuō yǒu
弟子闻是说已，不解我意，唱言：‘如来说有
xīn shù
心数。’

shànnán zǐ wǒ huò shí shuō wéi yǒu yī yǒu huò shuō èr
“善男子，我或时说唯有一有，或说二、
sān sì wǔ liù qī bā jiǔ zhì èr shí wǔ wǒ zhū dì
三、四、五、六、七、八、九至二十五。我诸弟
zǐ wén shì shuō yǐ bù jiě wǒ yì chàngyán rú lái shuō yǒu wǔ
子闻是说已，不解我意，唱言：‘如来说有五
yǒu huò yán liù yǒu
有。’或言：‘六有。’

shànnán zǐ wǒ wǎng yī shí zhù jiā pí luó wèi ní jū tuó lín
“善男子，我往一时住迦毗罗卫尼拘陀林，
shí shì mó nán lái zhì wǒ suǒ zuò rú shì yán yún hé míng wéi yōu
时，释摩男来至我所，作如是言：‘云何名为优
pó sè yé⁸² wǒ jí wèi shuō ruò yǒu shànnán zǐ shàn nǚ rén
婆塞耶？’我即为说：‘若有善男子、善女人，
zhū gēn wán jù shòu sān guī yī shì zé míng wéi yōu pó sè yě shì
诸根完具，受三归依，是则名为优婆塞也。’释
mó nán yán shì zūn yún hé míng wéi yī fēn yōu pó sè wǒ yán
摩男言：‘世尊！云何名为一分优婆塞？’我言：
‘ruò shòu sān guī jí shòu yī jiè shì míng yī fēn yōu pó sè yě wǒ
‘若受三归及受一戒，是名一分优婆塞也。’我
zhū dì zǐ wén shì shuō yǐ bù jiě wǒ yì chàngyán rú lái shuō
诸弟子闻是说已，不解我意，唱言：‘如来说
yōu pó sè jiè bú jù shòu dé
优婆塞戒不具受得。’

shànnán zǐ wǒ yú yī shí zhù héng hé biān ěr shí jiā
“善男子，我于一时住恒河边。尔时，迦
zhān yán lái zhì wǒ suǒ zuò rú shì yán shì zūn wǒ jiào zhòng shēng
旃延来至我所，作如是言：‘世尊！我教众生
lìng shòu zhāi fǎ huò yī rì huò yī yè huò yī shí huò yī niàn
令受斋法，或一日、或一夜、或一时、或一念，

⁸² 大正藏：也

rú shì zhī rén chéngzhāifǒu yé wǒ yán bǐ qiū shì rén dé shàn
如是之人 成 斋不耶？’ 我言：‘比丘，是人得善，
bù míng dé zhāi wǒ zhū dì zǐ wén shì shuō yǐ bù jiě wǒ yì chàng
不名得斋。’ 我诸弟子闻是说已，不解我意，唱
yán
言：‘如来说八戒斋具受乃得。’

shànnán zǐ wǒ yú jīngzhōngzuò rú shì shuō ruò yǒu bǐ qiū
“善男子，我于经 中 作如是说：‘若有比丘
fàn sì zhòng yǐ bù míng bǐ qiū míng pò bǐ qiū wáng shī bǐ qiū
犯四 重 已，不名比丘，名破比丘、亡失比丘，
bú fù néngshēngshàn yá zhǒng zǐ pì rú jiāozhǒng bù shēngguǒ shí
不复能 生 善芽⁸³ 种子。譬如焦种不生果实，
rú duō luó shù tóu ruò huài⁸⁴ zé bù shēngguǒ fànzhòng bǐ qiū yì fù rú
如多罗树头若坏⁸⁴ 则不生果，犯 重 比丘亦复如
shì wǒ zhū dì zǐ wén shì shuō yǐ bù jiě wǒ yì chàngyán
是。’ 我诸弟子闻是说已，不解我意， 唱 言：
rú lái shuō zhū bǐ qiū fàn zhòng jìn yǐ shī bǐ qiū jiè
‘如来说诸比丘犯 重 禁已失比丘戒。’

shànnán zǐ wǒ yú jīngzhōngwèichúntuóshuō sì zhǒng bǐ qiū
“善男子，我于经 中 为纯陀说四 种 比丘：
yī zhě bì jìng dàodào èr zhě shì dào sān zhě shòudào
一者，毕竟到道；二者，示道；三者，受道；
sì zhě wū dào fàn sì zhòngzhě jí shì wū dào wǒ zhū dì zǐ
四者，污道。犯四 重 者，即是污道。我诸弟子
wén shì shuō yǐ bù jiě wǒ yì chàngyán rú lái shuō zhū bǐ qiū
闻是说已，不解我意， 唱 言：‘如来说诸比丘
fàn sì zhòng yǐ bù shī jìn jiè
犯四 重 已不失禁戒。’

shànnán zǐ wǒ yú jīngzhōnggàozhū bǐ qiū yī shèng
“善男子，我于经 中 告诸比丘：‘一 乘、
yī dào yī xíng yī yuán rú shì yī shèng nǎi zhì yī yuánnéngwèi
一道、一行、一缘，如是一 乘 乃至一缘 能为
zhòngshēngzuò dà jì jìng yǒngduàn yī qiè xì fù chóu kǔ kǔ jí kǔ
众 生 作大寂静，永 断 一切系缚 愁苦、苦及苦
yīn lìng yī qiè zhòngdào yú yī yǒu wǒ zhū dì zǐ wén shì shuō yǐ
因，令一切 众 到于一有。’ 我诸弟子闻是说已，

⁸³ 大正藏：牙

⁸⁴ 大正藏：断坏；永乐北藏及龙藏：坏

bù jiě wǒ yì chàngyán rú lái shuō xū tuó huán nǎi zhì ā luó hàn
不解我意，唱言：‘如来说须陀洹乃至阿罗汉
jiē dé fó dào
皆得佛道。’

shànnán zǐ wǒ yú jīngzhōngshuō xū tuó huán rén jiān
“善男子，我于经中说：‘须陀洹，人间
tiānshàng qī fǎn⁸⁵ wǎng lái biàn bō niè pán sī tuó hán rén yī shòu rén
天上七反⁸⁵往来便般涅槃。斯陀含人，一受人
tiānbiàn bō niè pán ā nà hán rén fán yǒu wǔ zhǒng huò yǒu zhōng jiān bō
天便般涅槃。阿那含人凡有五种，或有中间般
niè pán zhě nǎi zhì shàng liú bō niè pán zhě ā luó hàn rén fán yǒu èr
涅槃者乃至上流般涅槃者。阿罗汉人凡有二
zhǒng yī zhě xiàn zài èr zhě wèi lái xiàn zài yì duàn fán nǎo
种：一者，现在；二者，未来。现在亦断烦恼
wǔ yīn wèi lái yì duàn fán nǎo wǔ yīn wǒ zhū dì zǐ wén shì shuō yǐ
五阴，未来亦断烦恼五阴。’我诸弟子闻是说已，
bù jiě wǒ yì chàngyán rú lái shuō xū tuó huán zhì ā luó hàn bù
不解我意，唱言：‘如来说须陀洹至阿罗汉不
dé fó dào
得佛道。’

shànnán zǐ wǒ yú cǐ jīngshuōyán fó xìng jù yǒu liù shì
“善男子，我于此经说言：‘佛性具有六事：
yī cháng èr shí sān zhēn sì shàn wǔ jìng
一、常；二、实；三、真；四、善；五、净；
liù kě jiàn wǒ zhū dì zǐ wén shì shuō yǐ bù jiě wǒ yì chàng
六、可见。’我诸弟子闻是说已，不解我意，唱
yán fó shuō zhòng shēng fó xìng lí zhòng shēng yǒu
言：‘佛说众生佛性离众生有。’

shànnán zǐ wǒ yòu shuōyán zhòng shēng fó xìng yóu rú xū
“善男子，我又说言：‘众生佛性犹如虚
kōng xū kōng zhě fēi guò qù fēi wèi lái fēi xiàn zài fēi nèi fēi
空。虚空者，非过去、非未来、非现在，非内非
wài fēi sè⁸⁶ shēng xiāng wèi chù shè fó xìng yì ěr
外，非色⁸⁶、声、香、味、触摄；佛性亦尔。’
wǒ zhū dì zǐ wén shì shuō yǐ bù jiě wǒ yì chàngyán fó shuō
我诸弟子闻是说已，不解我意，唱言：‘佛说

⁸⁵ 大正藏：返

⁸⁶ 大正藏：非是色；永乐北藏及龙藏：非色

zhòngshēng fó xìng lí zhòngshēngyǒu

众 生 佛性离 众 生 有。’

shànnán zǐ wǒ yòu fù shuō zhòngshēng fó xìng yóu rú
“善男子，我又复说：‘众 生 佛性，犹如

pín nǚ zháizhōngbǎozàng lì shì é shàng jīn gāngbǎozhū zhuàn lún
贫女宅 中 宝藏、力士额 上 金刚宝珠、转 轮

shèngwánggān lù zhī quán wǒ zhū dì zǐ wén shì shuō yǐ bù jiě wǒ
圣 王 甘露之 泉。’我诸弟子闻是说已，不解我

yì chàngyán fó shuōzhòngshēng fó xìng lí zhòngshēngyǒu
意，唱 言：‘佛说 众 生 佛性离 众 生 有。’

shànnán zǐ wǒ yòu fù shuō fàn sì zhòng jìn yī chǎn
“善男子，我又复说：‘犯四 重 禁、一 阐

tí rén bàngfāngděngjīng zuò wǔ nì zuì jiē yǒu fó xìng rú shì zhòng
提人、谤 方 等 经、作五逆罪皆有佛性，如是 众

shēngdōu wú shàn fǎ fó xìng shì shàn wǒ zhū dì zǐ wén shì shuō yǐ
生 都无善法，佛性是善。’我诸弟子闻是说已，

bù jiě wǒ yì chàngyán fó shuōzhòngshēng fó xìng lí zhòngshēng
不解我意，唱 言：‘佛说 众 生 佛性离 众 生

yǒu
有。’

shànnán zǐ wǒ yòu fù shuō zhòngshēng jí shì fó xìng
“善男子，我又复说：‘众 生⁸⁷ 即是佛性。’

hé yǐ gù ruò lí zhòngshēng bù dé ā nòuduō luó sānmiǎosān pú tí
何以故？若离 众 生 不得阿耨多罗三藐三菩提。

shì gù wǒ yǔ bō sī nì wángshuō yú xiàng yù rú mángshuōxiàng suī
是故我与波斯匿王 说于象喻，如盲 说 象，虽

bù dé xiàng rán bù lí xiàng zhòngshēngshuō sè nǎi zhì shuō shí shì
不得象，然不离象；众 生 说色，乃至说识是

fó xìngzhě yì fù rú shì suī fēi fó xìng fēi bù fó xìng rú wǒ
佛性者，亦复如是，虽非佛性，非不佛性。如我

wèiwángshuōkōnghóu yù fó xìng yì ěr shànnán zǐ wǒ zhū dì zǐ
为王 说 筌篴喻，佛性亦尔。善男子，我诸弟子

wén shì shuō yǐ bù jiě wǒ yì zuòzhǒngzhǒngshuō rú mángwèn rǔ
闻是说已，不解我意，作 种 种 说，如盲问乳，

fó xìng yì ěr yǐ shì yīn yuán huòyǒushuōyán fàn sì zhòng jìn bàng
佛性亦尔，以是因缘，或有说言犯四 重 禁、谤

⁸⁷ 大正藏：众生者；永乐北藏及龙藏：众生

fāngděngjīng zuò wǔ nì zuì yī chǎn tí děng xī yǒu fó xìng huòshuō
方等经、作五逆罪、一阐提等悉有佛性，或说
yán wú
言无。

shànnán zǐ wǒ yú chùchùjīngzhōngshuōyán yī rén chū
“善男子，我于处处经中 说言：‘一人出
shì duō rén lì yì yī guó tǔ zhōng èr zhuàn lún wáng yī shì jiè
世，多人利益；一国土中二转轮王、一世界
zhōng èr fó chū shì wú yǒu shì chù yī sì tiān xià bā sì tiānwáng nǎi
中二佛出世无有是处；一四天下八四天王，乃
zhì èr tā huà zì zài tiān yì wú shì chù rán wǒ nǎi shuō cóng yán fú
至二他化自在天，亦无是处。’然我乃说从阎浮
tí ā bí dì yù shàng zhì ā jiā nì zhā tiān wǒ zhū dì zǐ wén shì
提、阿鼻地狱上至阿迦腻吒天。我诸弟子闻是
shuō yǐ bù jiě wǒ yì chàng yán fó shuō wú shí fāng fó wǒ
说已，不解我意，唱言：‘佛说无十方佛。’我
yì yú zhū dà shèng jīng zhōng shuō yǒu shí fāng fó
亦于诸大乘经中说有十方佛。

大般涅槃经卷第三十一

dà bō niè pán jīng juàn dì sān shí èr
大般涅槃经卷第三十二

běiliángtiānzhú sānzàngtán wú chèn yì fàn
北凉天竺三藏昙无讖译 梵

sòngshāmén huì yán huì guāntóng xiè líng yùn zài zhì
宋沙门慧严慧观同谢灵运再治

jiā shè pú sà pǐn dì èr shí sì zhī èr⁸⁸
迦叶菩萨品第二十四之二⁸⁸

shànnán zǐ rú shì zhēngsòng shì fó jìng jiè fēi zhūshēng
“善男子，如是诤讼是佛境界，非诸声
wén yuán jué suǒ zhī ruò rén yú shì shēng yí xīn zhě yóunéng cuī huài
闻、缘觉所知。若人于是生疑心者，犹能摧坏
wú liàngfán nǎo rú xū mí shān ruò yú shì zhōngshēng jué dìngzhě shì
无量烦恼如须弥山；若于是中生决定者，是
míng zhí zhuó
名执著。”

jiā shè pú sà bó fó yán shì zūn yún hé zhí zhuó
迦叶菩萨白佛言：“世尊！云何执著？”

fó yán shànnán zǐ rú shì zhī rén ruò cóng tā wén ruò
佛言：“善男子，如是之人，若从他闻、若
zì xún jīng ruò tā gù jiào yú suǒ zhuó shì bù néng fàng shě shì míng
自寻经、若他故教，于所著事不能放舍，是名
zhí zhuó
执著。”

jiā shè fù yán shì zūn rú shì zhí zhuó wéi shì shàn yé
迦叶复言：“世尊！如是执著，为是善耶？
shì bú shàn hū
是不善乎？”

shànnán zǐ rú shì zhí zhuó bù míng wéi shàn hé yǐ gù
“善男子，如是执著不名为善。何以故？
bù néng cuī huàizhū yí wǎng gù
不能摧坏诸疑网故。”

⁸⁸ 大正藏：迦叶菩萨品之二

jiā shè fù yán shì zūn rú shì rén zhě běn zì bù yí yún hé
迦叶复言：“世尊！如是人者本自不疑，云何

shuō yán bú huài yí wǎng
说言不坏疑网？”

shàn nán zǐ fū bù yí zhě jí shì yí yě
“善男子，夫不疑者，即是疑也。”

shì zūn ruò yǒu rén wèi xū tuó huán rén bú duò sān è shì rén
“世尊！若有人谓须陀洹人不堕三恶，是人

yì dāng míng zhuó míng yí
亦当名著？名疑？”

shàn nán zǐ shì kě míng dìng bù dé míng yí hé yǐ gù
“善男子，是可名定，不得名疑。何以故？

shàn nán zǐ pì rú yǒu rén xiān jiàn rén shù hòu shí yè xíng yáo jiàn wù
善男子，譬如有人先见人、树，后时夜行遥见机

gēn biàn shēng yí xiǎng rén yé shù yé shàn nán zǐ rú
根，便生疑想：‘人耶？树耶？’善男子，如

rén xiān jiàn bǐ qiū fàn zhì hòu shí yú lù yáo jiàn bǐ qiū jí shēng
人先见比丘、梵志，后时于路遥见比丘，即生

yí xiǎng shì shā mén yé shì fàn zhì hū shàn nán zǐ rú rén
疑想：‘是沙门耶？是梵志乎？’善男子，如人

xiān jiàn niú yǔ shuǐ niú hòu yáo jiàn niú biàn shēng yí xiǎng bǐ shì
先见牛与水牛，后遥见牛，便生疑想：‘彼是

niú yé shì shuǐ niú hū shàn nán zǐ yī qiè zhòng shēng xiān jiàn èr
牛耶？是水牛乎？’善男子，一切众生先见二

wù hòu biàn shēng yí hé yǐ gù xīn bù liǎo gù wǒ yì bù shuō
物，后便生疑。何以故？心不了故。我亦不说

xū tuó huán rén yǒu duò sān è bú duò sān è shì rén hé gù shēng yú
须陀洹人有堕三恶、不堕三恶，是人何故生于

yí xīn
疑心？”

jiā shè yán shì zūn rú fó suǒ shuō yào xiān jiàn yǐ rán
迦叶言：“世尊！如佛所说，要先见已，然

hòu yí zhě yǒu rén wèi jiàn èr zhǒng wù shí yì fù shēng yí hé děng
后疑者。有人未见二种物时，亦复生疑：‘何等

shì yé suǒ wèi niè pán shì zūn pì rú yǒu rén lù yù zhuó shuǐ
是耶，所谓涅槃？’世尊！譬如有人路遇浊水，

rán wèi céng jiàn ér yì shēng yí rú shì shuǐ zhě shēn yé qiǎn
然未曾见而亦生疑：‘如是水者，深耶？浅

yé shì rén wèi jiàn yún hé shēng yí
耶？’ 是人未见，云何生疑？”

shànnán zǐ fū niè pánzhě jí shì duàn kǔ fēi niè pán
“善男子，夫涅槃者，即是断苦；非涅槃
zhě jí shì kǔ yě yī qiè zhòngshēng jiàn yǒu èr zhǒng jiàn kǔ
者，即是苦也。一切众生见有二种，见苦、
fēi kǔ kǔ fēi kǔ zhě jí shì jī kě hán rè chēn xǐ bìng
非苦。苦、非苦者，即是饥渴、寒热、瞋喜、病
shòu ān wěn lǎo zhuàngshēng sǐ xì fù jiě tuō ēn ài bié lí
瘦安隐、老壮生死、系缚解脱、恩爱别离、
yuàn zēng jù huì zhòngshēng jiàn yǐ jí biànshēng yí dāng yǒu bì
怨憎聚会。众生见已，即便生疑：‘当有毕
jìng yuǎn lí rú shì kǔ nǎo shì fǒu shì gù zhòngshēng yú niè pánzhōng
竟远离如是苦恼事不？’是故众生于涅槃中
ér shēng yí yě rǔ yì ruò wèi shì rén xiān lái wèi jiàn zhuó shuǐ yún hé
而生疑也。汝意若谓是人先来未见浊水，云何
yí zhě shì yì bù rán hé yǐ gù shì rén xiān yú yú chù jiàn yǐ
疑者？是义不然。何以故？是人先于余处见已，
shì gù yú cǐ wèi céng dào chù ér fù shēng yí
是故于此未曾到处而复生疑。”

shì zūn shì rén xiān jiàn shēn qiǎn chù shí yǐ bù shēng yí yú
“世尊！是人先见深浅处时已不生疑，于
jīn hé gù ér fù shēng yí
今何故而复生疑？”

fó yán shànnán zǐ běn wèi xíng gù suǒ yǐ shēng yí shì
佛言：“善男子，本未行故，所以生疑，是
gù wǒ yán bù liǎo gù yí
故我言不了故疑。”

jiā shè pú sà bó fó yán shì zūn rú fó suǒ shuō yí jí
迦叶菩萨白佛言：“世尊！如佛所说：‘疑即
shì zhuó zhuó jí shì yí wéi shì shéi yé
是著，著即是疑。’为谁耶？”

shànnán zǐ duàn shàngēnzhě
“善男子，断善根者。”

jiā shè yán shì zūn hé děng rén bèi néng duàn shàngēn
迦叶言：“世尊！何等人辈能断善根？”

shànnán zǐ ruò yǒu cōng míng xiá huì lì gēn néng shàn fēn bié
“善男子，若有聪明黠慧利根能善分别，

yuǎn lí shànyǒu bù tīngzhèng fǎ bú shàn sī wéi bù rú fǎ zhù
远离善友，不听正法，不善思惟，不如法住，
rú shì zhī rén néng duàn shàngēn lí shì sì shì xīn zì sī wéi wú
如是之人能断善根。离是四事，心自思惟：‘无
yǒu shī wù hé yǐ gù shī zhě jí shì shě yú cái wù ruò shī yǒu bào
有施物。何以故？施者即是舍于财物。若施有报，
dāng zhī shī zhǔ cháng yīng pín qióng hé yǐ gù zǐ guǒ xiāng sì gù
当知施主常应贫穷。何以故？子果相似故。
shì gù shuō yán wú yīn wú guǒ ruò rú shì shuō wú yīn wú guǒ shì zé
是故说言无因无果。’若如是说无因无果，是则
míng wéi duàn shàngēn yě fù zuò shì niàn shī zhǔ shòu zhě jí yǐ
名为断善根也。复作是念：‘施主、受者及以
cái wù sān shì wú cháng wú yǒu tíng zhù ruò wú tíng zhù yún hé
财物，三事无常，无有停住。若无停住，云何
shuō yán cǐ shì shī zhǔ shòu zhě cái wù ruò wú shòu zhě yún hé
说言此是施主、受者、财物？若无受者，云何
dé guǒ yǐ shì yì gù wú yīn wú guǒ ruò rú shì shuō wú yīn wú
得果？以是义故，无因无果。’若如是说无因无
guǒ dāng zhī shì rén néng duàn shàngēn
果，当知是人能断善根。

fù zuò shì niàn shī zhě shī shí yǒu wǔ shì shī shòu zhě shòu
“复作是念：‘施者施时有五事施，受者受
yǐ huò shí zuò shàn huò zuò bú shàn ér shì shī zhǔ yì fù bù dé shàn
已，或时作善，或作不善，而是施主亦复不得善、
bú shànguǒ rú shì jiān fǎ cóng zǐ shēngguǒ guǒ huán zuò zǐ yīn
不善果。如世间法，从子生果，果还作子，因
jí shī zhǔ guǒ jí shòu zhě ér shì shòu zhě bù néng yǐ cǐ shàn bú
即施主，果即受者，而是受者不能以此善、不
shàn fǎ lìng shī zhǔ dé yǐ shì yì gù wú yīn wú guǒ ruò rú shì
善法令施主得，以是义故，无因无果。’若如是
shuō wú yīn wú guǒ dāng zhī shì rén néng duàn shàngēn
说无因无果，当知是人能断善根。

fù zuò shì niàn wú yǒu shī wù hé yǐ gù shī wù wú
“复作是念：‘无有施物。何以故？施物无
jì ruò shì wú jì yún hé ér dé shànguǒ bào yé wú shàn è guǒ jí
记。若是无记，云何而得善果报耶？无善恶果即

shì wú jì cái ruò wú jì dāng zhī zé⁸⁹ wú shàn è guǒ bào shì gù
是无记。财若无记，当知则⁸⁹无善恶果报。是故
wú shī wú yīn wú guǒ ruò rú shì shuō wú yīn wú guǒ dāng zhī shì rén
无施无因无果。’若如是说无因无果，当知是人
néng duàn shàn gēn
能断善根。

fù zuò shì niàn shī zhě jí yì ruò shì yì zhě wú jiàn
“复作是念：‘施者即意。若是意者，无见
wú duì fēi shì sè fǎ ruò fēi shì sè yún hé kě shī shì gù wú shī
无对非是色法。若非是色，云何可施？是故无施
wú yīn wú guǒ ruò rú shì shuō wú yīn wú guǒ dāng zhī shì rén néng
无因无果。’若如是说无因无果，当知是人能
duàn shàn gēn
断善根。

fù zuò shì niàn shī zhǔ ruò wéi fó xiàng tiān xiàng mìng
“复作是念：‘施主若为佛像、天像、命
guò fù mǔ ér xíng shī zhě zé⁹⁰ wú shòu zhě ruò wú shòu zhě yīng wú
过父母而行施者，则⁹⁰无受者；若无受者，应无
guǒ bào ruò wú guǒ bào shì wéi wú yīn ruò wú yīn zhě shì wéi wú
果报；若无果报，是为无因；若无因者，是为无
guǒ ruò rú shì shuō wú yīn wú guǒ dāng zhī shì rén néng duàn shàn gēn
果。’若如是说无因无果，当知是人能断善根。

fù zuò shì niàn wú fù wú mǔ ruò yán fù mǔ shì zhòng
“复作是念：‘无父无母。若言父母是众
shēng yīn shēng zhòng shēng zhě lǐ yīng cháng shēng wú yǒu duàn jué
生因、生众生者，理应常生，无有断绝。
hé yǐ gù yīn cháng yǒu gù rán bù cháng shēng shì gù dāng zhī wú
何以故？因常有故。然不常生，是故当知无
yǒu fù mǔ fù zuò shì niàn wú fù wú mǔ hé yǐ gù ruò zhòng
有父母。’复作是念：‘无父无母。何以故？若众
shēng shēn yīn fù mǔ yǒu yī rén yīng jù nán nǚ èr gēn rán wú jù zhě
生身因父母有，一人应具男女二根。然无具者，
dāng zhī zhòng shēng fēi yīn fù mǔ fù zuò shì niàn fēi yīn fù mǔ ér
当知众生非因父母。’复作是念：‘非因父母而
shēng zhòng shēng hé yǐ gù yǎn jiàn zhòng shēng bù sì fù mǔ wèi
生众生。何以故？眼见众生不似父母，谓

⁸⁹ 大正藏：即

⁹⁰ 大正藏：即

shēn sè xīn wēi yí jìn zhǐ shì gù fù mǔ fēi zhòngshēng yīn
身、色、心、威仪、进止，是故父母非 众 生 因。’

fù zuò shì niàn yī qiè shì jiānyǒu sì zhǒng wú yī zhě wèishēng
复作是念：‘一切世间有四 种 无：一者，未 生

míng wú rú ní tuán shí wèiyǒupíngyòng èr zhě miè yǐ míng wú
名无，如泥团时，未有瓶用；二者，灭已名无，

rú píng huài yǐ shì míng wéi wú sān zhě gè yì hù wú rú niú zhōng
如瓶坏已，是名为无；三者，各异互无，如牛 中

wú mǎ mǎ zhōng wú niú sì zhě bì jìng míng wú rú tù jiǎo guī
无马，马 中 无牛；四者，毕竟名无，如兔角龟

máo zhòngshēng fù mǔ yì fù rú shì tóng cǐ sì wú ruò yán fù mǔ
毛。众 生 父母亦复如是，同此四无。若言父母

zhòngshēng yīn zhě fù mǔ sǐ shí zǐ bù bì sǐ shì gù fù mǔ fēi
众 生 因者，父母死时，子不必死，是故父母非

zhòngshēng yīn fù zuò shì niàn ruò yán fù mǔ zhòngshēng yīn zhě
众 生 因。’复作是念：‘若言父母 众 生 因者，

yīng yīn fù mǔ chángshēng zhòngshēng rán ér fù yǒu huàshēng shī shēng
应因父母 常 生 众 生，然而复有化生、湿生，

shì gù dāng zhī fēi yīn fù mǔ shēng zhòngshēng yě fù zuò shì niàn
是故当知非因父母生 众 生 也。’复作是念：

zì yǒu zhòngshēng fēi yīn fù mǔ ér dé shēng zhǎng pì rú kǒng què
‘自有 众 生 非因父母而得生 长，譬如孔雀

wén léi zhènshēng ér biàn dé shēn⁹¹ yòu rú qīng què yǐn xióng què lèi ér
闻雷震 声 而便得身⁹¹，又如青雀饮雄雀泪而

biàn dé shēn⁹² rú mìng mìng niǎo jiàn xióng zhě wǔ jí biàn dé shēn⁹³ zuò
便得身⁹²，如命 命 鸟见雄者舞即便得身⁹³。’作

shì niàn shí rú qí bú yù shàn zhī shí zhě dāng zhī shì rén néng duàn
是念时，如其不遇善知识者，当知是人能 断

shàngēn
善根。

fù zuò shì niàn yī qiè shì jiān wú shàn è guǒ hé yǐ gù
“复作是念：‘一切世间无善 恶 果。何以故？

yǒu zhū zhòngshēng jù shí shàn fǎ yào xíng⁹⁴ huì shī qín xiū gōng dé
有诸 众 生 具十善法，乐行⁹⁴ 惠施，勤修功德，

⁹¹ 大正藏：娠

⁹² 大正藏：娠

⁹³ 大正藏：娠

⁹⁴ 大正藏：于

shì rén yì fù jí bìng jí shēn zhōngniányāosàng cái wù sǔn shī duō
是人亦复疾病集身，中年夭丧，财物损失，多
zhū yōu kǔ yǒu xíng shí è qiān tān jí dù lǎn duò xiè dài bù xiū
诸忧苦；有行十恶，慳贪嫉妬，懒惰懈怠，不修
zhū shàn shēn ān wú bìng zhōngbǎoniánshòu duōráo cái bǎo wú
诸善，身安无病，终保年寿，多饶财宝，无
zhū chóu kǔ shì gù dāng zhī wú shàn è guǒ fù zuò shì niàn wǒ
诸愁苦。是故当知无善恶果。’复作是念：‘我
yì céng wén zhū shèng rén shuō yǒu rén xiū shàn mìng zhōng duò sān è
亦曾闻诸圣人说：“有人修善，命终堕三恶
dào⁹⁵ yǒu rén xíng è mìng zhōng shēng rén tiān zhōng⁹⁶ shì gù dāng
道⁹⁵；有人行恶，命终生人天中⁹⁶。”是故当
zhī wú shàn è guǒ fù zuò shì niàn yī qiè shèng rén yǒu èr zhǒng
知无善恶果。’复作是念：‘一切圣人有二种
shuō huò shuō shā shēng dé shàn guǒ bào huò shuō shā shēng dé è guǒ bào
说：或说杀生得善果报，或说杀生得恶果报。
shì gù dāng zhī shèng shuō bú dìng shèng ruò bú dìng wǒ yún hé dìng
是故当知圣说不定，圣若不定，我云何定？
shì gù dāng zhī wú shàn è guǒ fù zuò shì niàn yī qiè shì jiān wú
是故当知无善恶果。’复作是念：‘一切世间无
yǒu shèng rén hé yǐ gù ruò yán shèng rén yīng dé zhèng dào yī qiè
有圣人。何以故？若言圣人应得正道，一切
zhòng shēng jù fán nǎo shí xiū zhèng dào zhě dāng zhī shì rén zhèng dào
众生具烦恼时修正道者，当知是人正道、
fán nǎo yī shí jù yǒu ruò yī shí yǒu dāng zhī zhèng dào bù néng pò jié
烦恼一时俱有。若一时有，当知正道不能破结。
ruò wú fán nǎo ér xiū dào zhě rú shì zhèng dào wèi hé suǒ zuò shì gù
若无烦恼而修道者，如是正道为何所作？是故
jù fán nǎo zhě dào bù néng rǎng⁹⁷ bú jù fán nǎo dào zé wú yòng
具烦恼者，道不能攘⁹⁷；不具烦恼，道则无用。
shì gù dāng zhī yī qiè shì jiān wú yǒu shèng rén
是故当知一切世间无有圣人。’

fù zuò shì niàn wú míng yuán xíng nǎi zhì shēng yuán lǎo sǐ
“复作是念：‘无明缘行乃至生缘老死，

⁹⁵ 大正藏：多堕三恶道中；永乐北藏及龙藏：堕三恶道

⁹⁶ 大正藏：于人天之中；永乐北藏及龙藏：人天中

⁹⁷ 大正藏：坏；永乐北藏及龙藏：攘

shì shí èr yīn yuán yī qiè zhòngshēngděnggòngyǒu zhī bā shèngdào
是十二因缘，一切众生等共有之。八圣道
zhě qí xìngpíngděng yì yīng rú shì yī rén dé shí yī qiè yīng dé yī
者，其性平等亦应如是，一人得时一切应得，一
rén xiū shí yīng yī qiè kǔ miè hé yǐ gù fán nǎo děng gù ér jīn bù
人修时应一切苦灭。何以故？烦恼等故。而今不
dé shì gù dāng zhī wú yǒuzhèngdào fù zuò shì niàn shèngrén
得，是故当知无有正道。’复作是念：‘圣人
jiē yǒutóngfán fū fǎ suǒ wèi yǐn shí xíngzhù zuò wò shuìmián
皆有同凡夫法，所谓饮食、行住、坐卧、睡眠、
xǐ xiào jī kě hán rè yōuchóu kǒng bù ruòtóngfán fū rú
喜笑、饥渴、寒热、忧愁、恐怖。若同凡夫如
shì shì zhě dāng zhī shèngrén bù dé shèngdào ruò dé shèngdào yīng
是事者，当知圣人不得圣道；若得圣道，应
dāng yǒngduàn rú shì děng shì rú shì děng shì rú qí bú duàn dāng zhī
当永断如是等事；如是等事如其不断，当知
wú dào fù zuò shì niàn shèngrén yǒushēnshòu wǔ yù lè yì fù
无道。’复作是念：‘圣人有身受五欲乐，亦复
mà rǔ zhuā dǎ yú rén jí dù jiāomàn shòu yú kǔ lè zuòshàn è
骂辱挝打于人，嫉妬憍慢，受于苦乐，作善恶
yè shì yīn yuán gù zhī wú shèngrén ruò yǒudào zhě yīngduàn shì shì
业，是因缘故知无圣人。若有道者，应断是事；
shì shì bú duàn dāng zhī wú dào fù zuò shì niàn duōliánmǐnzhě
是事不断，当知无道。’复作是念：‘多怜悯者，
míngwéishèngrén hé yīn yuán gù míngwéishèngrén dào yīn yuán gù
名为圣人。何因缘故名为圣人？道因缘故
míngwéishèngrén ruò dàoxìngliánmǐn biànyīngmǐnniàn yī qiè zhòngshēng
名为圣人。若道性怜悯，便应怜悯一切众生，
bú dài xiū yǐ rán hòu fāng dé rú qí wú mǐn hé gù shèngrén yīn dé
不待修已然后方得。如其无悯，何故圣人因得
shèngdàonéngliánmǐn yé shì gù dāng zhī shì wú shèngdào
98 圣道能怜悯耶？是故当知世无圣道。’

fù zuò shì niàn yī qiè sì dà bù cóng yīn shēng zhòngshēng
“复作是念：‘一切四大不从因生。众生

děngyǒu shì sì dà xìng bù guānzhòngshēng shì biānyīngdào bǐ bù yīng
等有是四大性，不观众生是边应到，彼不应

⁹⁸ 大正藏：得；永乐北藏：得；龙藏：行；校勘：得

dào ruò yǒushèngdào xìngyīng rú shì rán jīn bù ěr shì gù dāng
到。若有圣道，性应如是，然今不尔，是故当
zhī shì wú shèngrén fù zuò shì niàn ruò zhūshèngrén yǒu yī niè pán
知世无圣人。’复作是念：‘若诸圣人有一涅槃，
dāng zhī shì zé wú yǒushèngrén hé yǐ gù bù kě dé gù chángzhù
当知是则无有圣人。何以故？不可得故。常住
zhī fǎ lǐ bù kě dé bù kě qǔ shě ruò zhūshèngrén niè pánduō
之法，理不可得，不可取舍。若诸圣人涅槃多
zhě shì zé wú cháng hé yǐ gù kě shǔ fǎ gù niè pán ruò yī
者，是则无常。何以故？可数法故。涅槃若一，
yī rén dé shí yī qiè yīng dé niè pán ruò duō shì zé yǒubiān
一⁹⁹人得时，一切应得；涅槃若多，是则有边，
yún hé míngcháng ruò yǒushuōyán niè pán tǐ yī jiě tuō shì duō
云何¹⁰⁰名常？若有说言：“涅槃体一，解脱是多；
rú gài shì yī yá shé shì duō shì yì bù rán hé yǐ gù yī yī
如盖是一，牙舌是多。”是义不然。何以故？一一
suǒ dé fēi yī qiè dé yì yǒubiān gù shì yīng wú cháng ruò wú cháng
所得非一切得，亦有边故，是应无常。若无常
zhě yún hé dé míngwéi niè pán yé niè pán ruò wú shéiwéishèngrén
者，云何得名为涅槃耶？涅槃若无，谁为圣人？
shì gù dāng zhī wú yǒushèngrén fù zuò shì niàn shèngrén zhī dào
是故当知无有圣人。’复作是念：‘圣人之道
fēi yīn yuán dé ruò shèngrén dào fēi yīn yuán dé hé gù yī qiè bù zuò
非因缘得。若圣人道非因缘得，何故一切不作
shèngrén ruò yī qiè rén fēi shèngrén zhě dāng zhī shì zé wú yǒushèng
圣人？若一切人非圣人者，当知是则无有圣
rén jí yǐ shèngdào fù zuò shì niàn shèngshuōzhèngjiànyǒu èr yīn
人及以圣道。’复作是念：‘圣说正见有二因
yuán yī zhě cóng tā wén fǎ èr zhě nèi zì sī wéi shì èr
缘：一者，从他闻法；二者，内自思惟。是二
yīn yuán ruò cóngyuánshēng suǒ cóngshēngzhě fù cóngyuánshēng rú shì
因缘若从缘生，所从生者复从缘生，如是
zhǎnzhuǎnyǒu wú qióngguò ruò shì èr shì bù cóngyuánshēng yī qiè
展转有无穷过。若是二事不从缘生，一切
zhòngshēng hé gù bù dé zuò shì guān shí néng duànshàngēn
众生何故不得？’作是观时，能断善根。

⁹⁹ 大正藏：一；永乐北藏：一；龙藏：二；校勘：一

¹⁰⁰ 大正藏：如其有边，云何；永乐北藏及龙藏：云何

shànnán zǐ ruò yǒuzhòngshēngshēnjiàn rú shì wú yīn wú guǒ
“善男子，若有众 生 深见如是无因无果，
shì rén néng duàn xìn děng wǔ gēn shànnán zǐ duànshàngēnzhě fēi
是人能 断信等五根。善男子，断 善根者，非
shì xià liè yú dùn zhī rén yì fēi tiānzhōng jí sān è dào pò sēng yì
是下劣愚钝之人，亦非天 中 及三恶道，破僧亦
ěr。”

jiā shè pú sà bó fó yán shì zūn rú shì zhī rén hé shí dāng
迦叶菩萨白佛言：“世尊！如是之人何时 当
néng huánshēngshàngēn
能 还 生 善根？”

fó yán shànnán zǐ shì rén èr shí huánshēngshàngēn chū
佛言：“善男子，是人二时还 生 善根：初
rù dì yù chū dì yù shí shànnán zǐ shànyǒusānzhǒng guò qù
入地狱、出地狱时。善男子，善有三 种：过去、
xiàn zài wèi lái ruò guò qù zhě qí xìng zì miè yīn suī miè jìn
现在、未来。若过去者，其性自灭，因虽灭尽，
guǒ bào wèi shú shì gù bù míng duàn guò qù guǒ duàn sān shì yīn gù
果报未熟，是故不名 断过去果。断三世因，故
míng wéi duàn
名为断。”

jiā shè pú sà bó fó yán shì zūn ruò duàn sān shì yīn míng duàn
迦叶菩萨白佛言：“世尊！若 断三世因名 断
shàngēn duànshàngēn rén jí yǒu fó xìng rú shì fó xìng wéi shì guò
善根，断 善根人即有佛性。如是佛性，为是过
qù wéi shì xiàn zài wéi shì wèi lái wéi biàn sān shì ruò guò qù
去？为是现在？为是未来？为遍三世？若过去
zhě yún hé míng cháng fó xìng yì cháng shì gù dāng zhī fēi guò qù
者，云何名 常？佛性亦 常，是故当知非过去
yě ruò wèi lái zhě yún hé míng cháng hé gù fó shuō yī qiè zhòng
也。若未来者，云何名 常？何故佛说一切众
shēng bì dìng dāng dé ruò bì dìng dé yún hé yán duàn ruò xiàn zài
生 必定 当得？若必定得，云何言 断？若现在
zhě fù yún hé cháng hé gù fù yán bì dìng kě jiàn rú lái yì shuō
者，复云何 常？何故复言必定可见？如来亦说
fó xìng yǒu liù yī cháng èr zhēn sān shí sì shàn
佛性有六：一、常；二、真；三、实；四、善；

wǔ jìng liù kě jiàn ruò duàn shàn gēn yǒu fó xìng zhě zé bù
五、净；六、可见。若断善根有佛性者，则不
dé míng duàn shàn gēn yě ruò wú fó xìng yún hé fù yán yī qiè zhòng
得名断善根也。若无佛性，云何复言一切众
shēng xī yǒu fó xìng ruò yán fó xìng yì yǒu yì duàn yún hé rú lái fù
生悉有佛性？若言佛性亦有亦断，云何如来复
shuō shì cháng
说是常？”

fó yán shàn nán zǐ rú lái shì zūn wèi zhòng shēng gù yǒu sì
佛言：“善男子，如来世尊为众生故有四
zhǒng dá yī zhě dìng dá èr zhě fēn bié dá sān zhě suí
种答：一者，定答；二者，分别答；三者，随
wèn dá sì zhě zhì dá
问答；四者、置答。

shàn nán zǐ yún hé dìng dá ruò wèn è yè dé shàn guǒ yé
“善男子，云何定答？若问恶业得善果耶？
bú shàn guǒ hū shì yīng dìng dá dé bú shàn guǒ shàn yì rú shì ruò
不善果乎？是应定答得不善果，善亦如是。若
wèn rú lái yī qiè zhì fǒu shì yīng dìng dá shì yī qiè zhì ruò wèn fó
问如来一切智不？是应定答是一切智。若问佛
fǎ shì qīng jìng fǒu shì yīng dìng dá bì dìng qīng jìng ruò wèn rú lái dì
法是清净不？是应定答必定清净。若问如来弟
zǐ rú fǎ zhù fǒu shì yīng dìng dá yǒu rú fǎ zhù shì míng dìng dá
子如法住不？是应定答有如法住。是名定答。

yún hé fēn bié dá rú wǒ suǒ shuō sì zhēn dì fǎ yún hé
“云何分别答？如我所说四真谛法，云何
wéi sì kǔ jí miè dào hé wèi kǔ dì yǒu bā kǔ gù míng
为四？苦、集、灭、道。何谓苦谛？有八苦故名
yuē kǔ dì yún hé jí dì wǔ yīn yīn gù míng wéi jí dì yún hé miè
曰苦谛。云何集谛？五阴因故名为集谛。云何灭
dì tān yù chēn chī bì jìng jìn gù míng wéi miè dì yún hé dào
谛？贪欲、瞋、痴毕竟尽故名为灭谛。云何道
dì sān shí qī zhù dào fǎ míng wéi dào dì shì míng fēn bié dá
谛？三十七助道法名为道谛。是名分别答。

yún hé suí wèn dá rú wǒ suǒ shuō yī qiè fǎ wú cháng
“云何随问答？如我所说：一切法无常。
fù yǒu wèn yán rú lái shì zūn wèi hé fǎ gù shuō yú wú cháng dá
复有问言：‘如来世尊为何法故说于无常？’答

yán rú lái wèiyǒuwéi fǎ gù shuō wú cháng wú wǒ yì ěr rú
言：‘如来为有为法故说无 常，无我亦尔。’ 如
wǒ suǒ shuō yī qiè fǎ shāo tā yòu wèn yán rú lái shì zūn wèi
我所说：‘一切法烧他。’ 又问言：‘如来世尊为
hé fǎ gù shuō yī qiè shāo dá yán rú lái wèi tān chēn chī
何法故说一切烧？’ 答言：‘如来为贪、瞋、痴
shuō yī qiè shāo
说一切烧。’

shànnán zǐ rú lái shí lì sì wú suǒ wèi dà cí dà bēi
“善男子，如来十力、四无所畏、大慈大悲、
sānniànchù shǒuléng¹⁰¹ yánděng bā wàn yì zhū sānmèimén sān shí èr
三念处、首楞严等八万亿诸三昧门，三十二
xiàng bā shí zhǒnghǎo wǔ zhì yìn děng sānwàn wǔ qiānzhū sānmèimén
相、八十种好、五智印等三万五千诸三昧门，
jīn gāngdìngděng sì qiān èr bǎi zhū sānmèimén fāngbiàn sānmèi wú liàng
金刚定等四千二百诸三昧门，方便三昧无量
wú biān rú shì děng fǎ shì fó fó xìng rú shì fó xìng zé yǒu qī shì
无边，如是等法是佛佛性。如是佛性则有七事：
yī cháng èr wǒ sān lè sì jìng wǔ zhēn
一、常；二、我；三、乐；四、净；五、真；
liù shí qī shàn shì míng fēn bié dá
六、实；七、善。是名分别答。

shànnán zǐ hòushēn pú sà fó xìngyǒu liù yī cháng
“善男子，后身菩萨佛性有六：一、常；
èr jìng sān zhēn sì shí wǔ shàn liù shǎojiàn
二、净；三、真；四、实；五、善；六、少见。
shì míng fēn bié dá
是名分别答。

rú rǔ xiānwènduànshàngēn rén yǒu fó xìngzhě yì yǒu¹⁰² rú
“如汝先问断善根人有佛性者，亦有¹⁰²如
lái fó xìng yì yǒuhòushēn fó xìng shì èr fó xìngzhàngwèi lái gù
来佛性，亦有后身佛性。是二佛性障未来故，
dé míngwéi wú bì dìng¹⁰³ dé gù dé míngwéi yǒu shì míng fēn bié
得名为无；毕定¹⁰³得故，得名为有。是名分别

¹⁰¹ 大正藏：楞；永乐北藏及龙藏：棱；校勘：楞

¹⁰² 大正藏：是人亦有；永乐北藏及龙藏：亦有

¹⁰³ 大正藏：竟

dá
答。

rú lái fó xìng fēi guò qù fēi xiàn zài fēi wèi lái hòu shēn
“如来佛性非过去、非现在、非未来。后身
fó xìng xiàn zài wèi lái shǎo kě jiàn gù dé míng xiàn zài wèi jù jiàn
佛性现在、未来少可见故，得名现在；未具见
gù míng wéi wèi lái rú lái wèi dé ā nù duō luó sān miǎo sān pú tí
故，名为未来。如来未得阿耨多罗三藐三菩提
shí fó xìng yīn gù yì shì guò qù xiàn zài wèi lái guǒ zé bù
时，佛性因故，亦是过去、现在、未来；果则不
ěr yǒu shì sān shì yǒu fēi sān shì hòu shēn pú sà fó xìng yīn gù
尔，有是三世，有非三世。后身菩萨，佛性因故，
yì shì guò qù xiàn zài wèi lái guǒ yì rú shì shì míng fēn bié dá
亦是过去、现在、未来；果亦如是。是名分别答。

jiǔ zhù pú sà fó xìng liù zhǒng yī cháng èr shàn
“九住菩萨，佛性六种：一、常；二、善；
sān zhēn sì shí wǔ jìng liù kě jiàn fó xìng yīn gù
三、真；四、实；五、净；六、可见。佛性因故，
yì shì guò qù xiàn zài wèi lái guǒ yì rú shì shì míng fēn bié dá
亦是过去、现在、未来，果亦如是。是名分别答。

bā zhù pú sà xià zhì liù zhù fó xìng wǔ shì yī zhēn
“八住菩萨，下至六住，佛性五事：一、真；
èr shí sān jìng sì shàn wǔ kě jiàn fó xìng yīn gù
二、实；三、净；四、善；五、可见。佛性因故，
yì shì guò qù xiàn zài wèi lái guǒ yì rú shì shì míng fēn bié dá
亦是过去、现在、未来，果亦如是。是名分别答。

wǔ zhù pú sà xià zhì chū zhù fó xìng wǔ shì yī zhēn
“五住菩萨，下至初住，佛性五事：一、真；
èr shí sān jìng sì kě jiàn wǔ shàn bú shàn shàn
二、实；三、净；四、可见；五、善不善。善
nán zǐ shì wǔ zhǒng fó xìng liù zhǒng fó xìng qī zhǒng fó xìng
男子，是五种佛性、六种佛性、七种佛性，
duàn shàngēn rén bì dāng dé gù gù dé yán yǒu shì míng fēn bié dá
断善根人必当得故，故得言有。是名分别答。

ruò yǒu shuō yán duàn shàngēn zhě dìng yǒu fó xìng dìng wú fó
“若有说言断善根者定有佛性、定无佛
xìng shì míng zhì dá
性，是名置答。”

jiā shè pú sà yán shì zūn wǒ wén bù dá nǎi míng zhì dá
迦叶菩萨言：“世尊！我闻不答乃名置答，

rú lái jīn zhě hé yīn yuán dá ér míng zhì dá
如来今者何因缘答而名置答？”

shànnán zǐ wǒ yì bù shuō zhì ér bù dá nǎi shuō zhì dá
“善男子，我亦不说置而不答，乃说置答。

shànnán zǐ rú shì zhì dá fù yǒu èr zhǒng yī zhě zhē zhǐ
善男子，如是置答，复有二种：一者，遮止；

èr zhě mò zhuó yǐ shì yì gù dé míng zhì dá
二者，莫著。以是义故，得名置答。”

jiā shè pú sà bó fó yán shì zūn rú fó suǒ shuō yún hé
迦叶菩萨白佛言：“世尊！如佛所说，云何

míng yīn yì shì guò qù xiàn zài wèi lái guǒ yì guò qù xiàn zài
名因亦是过去、现在、未来，果亦过去、现在、

wèi lái fēi shì guò qù xiàn zài wèi lái
未来，非是过去、现在、未来？”

fó yán shànnán zǐ wǔ yīn èr zhǒng yī zhě yīn èr
佛言：“善男子，五阴二种：一者，因；二

zhě guǒ shì yīn wǔ yīn shì guò qù xiàn zài wèi lái shì guǒ wǔ
者，果。是因五阴是过去、现在、未来，是果五

yīn yì shì guò qù xiàn zài wèi lái yì fēi guò qù xiàn zài wèi
阴亦是过去、现在、未来，亦非过去、现在、未

lai
来。

shànnán zǐ yī qiè wú míng fán nǎo děng jié xī shì fó xìng
“善男子，一切无明烦恼等结悉是佛性。

hé yǐ gù fó xìng yīn gù cóng wú míng xíng jí zhū fán nǎo dé shàn wǔ
何以故？佛性因故。从无名行及诸烦恼得善五

yīn shì míng fó xìng cóng shàn wǔ yīn nǎi zhì huò dé ā nòu duō luó sān
阴，是名佛性；从善五阴乃至获得阿耨多罗三

miǎo sān pú tí shì gù wǒ yú jīng zhōng xiān shuō zhòng shēng fó xìng rú
藐三菩提。是故我于经中先说众生佛性如

zá xuè rǔ xuè zhě jí shì wú míng xíng děng yī qiè fán nǎo rǔ zhě jí
杂血乳，血者即是无明行等一切烦恼，乳者即

shì shàn wǔ yīn yě shì gù wǒ shuō cóng zhū fán nǎo jí shàn wǔ yīn dé
是善五阴也。是故我说从诸烦恼及善五阴得

ā nòu duō luó sān miǎo sān pú tí rú zhòng shēng shēn jiē cóng jīng xuè ér
阿耨多罗三藐三菩提。如众生身皆从精血而

dé chéng jiù fó xìng yì ěr xū tuó huán rén sī tuó hán rén duàn shǎo
得成就，佛性亦尔。须陀洹人、斯陀含人断少
fán nǎo fó xìng rú rǔ ā nà hán rén fó xìng rú lào ā luó hàn
烦恼，佛性如乳；阿那含人，佛性如酪；阿罗汉
rén yóu rú shēng sū cóng pì zhī fó zhì shí zhù pú sà yóu rú shú
人，犹如生酥；从辟支佛至十住菩萨，犹如熟
sū rú lái fó xìng yóu rú tí hú
酥；如来佛性，犹如醍醐。

shàn nán zǐ xiàn zài fán nǎo wéi zuò zhàng gù lìng zhū zhòng
“善男子，现在烦恼为作障故，令诸众
shēng bù dé dǔ jiàn rú xiāng shān zhōng yǒu rěn rǔ cǎo fēi yī qiè niú
生不得睹见。如香山中有忍辱草，非一切牛
jiē néng dé shí fó xìng yì ěr shì míng fēn bié dá
皆能得食，佛性亦尔。是名分别答。”

jiā shè pú sà bó fó yán shì zūn wǔ zhǒng liù zhǒng qī
迦叶菩萨白佛言：“世尊！五种、六种、七
zhǒng fó xìng ruò wèi lái yǒu zhě yún hé shuō yán duàn shàn gēn rén yǒu fó
种佛性，若未来有者，云何说言断善根人有佛
xìng yé
性耶？”

fó yán shàn nán zǐ rú zhū zhòng shēng yǒu guò qù yè yīn
佛言：“善男子，如诸众生有过去业，因
shì yè gù zhòng shēng xiàn zài dé shòu guǒ bào yǒu wèi lái yè yǐ wèi
是业故，众生现在得受果报。有未来业，以未
shēng gù zhōng bù shēng guǒ yǒu xiàn zài fán nǎo ruò wú fán nǎo yī
生故，终不生果有现在烦恼。若无烦恼，一
qiè zhòng shēng yīng dāng liǎo liǎo xiàn jiàn fó xìng shì gù duàn shàn gēn rén
切众生应当了了现见佛性。是故断善根人，
yǐ xiàn zài shì fán nǎo yīn yuán néng duàn shàn gēn wèi lái fó xìng lì yīn
以现在世烦恼因缘能断善根，未来佛性力因
yuán gù huán shēng shàn gēn
缘故还生善根。”

jiā shè yán shì zūn wèi lái yún hé néng shēng shàn gēn
迦叶言：“世尊！未来云何能生善根？”

shàn nán zǐ yóu rú dēng rì suī fù wèi shēng yì néng
“善男子，犹如灯、日，虽复未生，亦能

pò àn wèi lái zhī shēng néng shēng zhòng shēng wèi lái fó xìng yì fù
破暗；未来¹⁰⁴之生能生众生，未来佛性亦复
rú shì shì míng fēn bié dá
如是。是名分别答。”

jiā shè pú sà bó fó yán shì zūn ruò yán wǔ yīn shì fó xìng zhě
迦叶菩萨白佛言：“世尊！若言五阴是佛性者，
yún hé shuō yán zhòng shēng fó xìng fēi nèi fēi wài
云何说言众生佛性非内非外？”

fó yán shàn nán zǐ hé yīn yuán gù rú shì shī yì wǒ xiān
佛言：“善男子，何因缘故如是失意？我先
bù shuō zhòng shēng fó xìng shì zhōng dào yé
不说众生佛性是中道耶？”

jiā shè yán shì zūn wǒ shí bù shī yì zhí yǐ zhòng shēng yú
迦叶言：“世尊！我实不失意，直以众生于
cǐ zhōng dào bù néng jiě gù gù fā sī wèn
此中道不能解故，故发斯问。”

shàn nán zǐ zhòng shēng bù jiě jí shì zhōng dào huò shí yǒu
“善男子，众生不解即是中道，或时有
jiě huò yǒu bù jiě shàn nán zǐ wǒ wèi zhòng shēng dé kāi jiě gù
解、或有不解。善男子，我为众生得开解故，
shuō yán fó xìng fēi nèi fēi wài hé yǐ gù fán fū zhòng shēng huò yán
说言佛性非内非外。何以故？凡夫众生或言
fó xìng zhù wǔ yīn zhōng rú qì zhōng yǒu guǒ huò yán lí yīn ér yǒu
佛性住五阴中，如器中有果；或言离阴而有，
yóu rú xū kōng shì gù rú lái shuō yú zhōng dào zhòng shēng fó xìng fēi
犹如虚空。是故如来说于中道。众生佛性非
nèi liù rù fēi wài liù rù nèi wài hé gù míng wéi zhōng dào shì
内六入、非外六入，内外合故，名为中道。是
gù rú lái xuān shuō fó xìng jí shì zhōng dào fēi nèi fēi wài gù míng zhōng
故如来宣说佛性即是中道，非内非外故名中
dào shì míng fēn bié dá
道。是名分别答。

fù cì shàn nán zǐ yún hé míng wéi fēi nèi fēi wài shàn
“复次，善男子，云何名为非内非外？善
nán zǐ huò yán fó xìng jí shì wài dào hé yǐ gù pú sà mó hē sà
男子，或言佛性即是外道。何以故？菩萨摩诃萨

¹⁰⁴ 大正藏：来；永乐北藏及龙藏：老；校勘：来

yú wú liàng jié zài wàidào zhōng duàn zhū fán nǎo tiáo fú qí xīn jiàohuà
于无量劫在外道中 断诸烦恼，调伏其心，教化
zhòngshēng rán hòu nǎi dé ā nòuduō luó sān miǎo sān pú tí shì yǐ fó
众 生，然后乃得阿耨多罗三藐三菩提，是以佛
xìng jí shì wàidào huò yán fó xìng jí shì nèidào hé yǐ gù pú sà
性即是外道。或言佛性即是内道，何以故？菩萨
suī yú wú liàng jié zhōng xiū xí wàidào ruò lí nèidào zé bù néng dé
虽于无量劫中 修习外道，若离内道则不能得
ā nòuduō luó sān miǎo sān pú tí shì yǐ fó xìng jí shì nèidào shì gù
阿耨多罗三藐三菩提，是以佛性即是内道。是故
rú lái zhē cǐ èr biān shuō yán fó xìng fēi nèi fēi wài yì míng nèi wài
如来遮此二边，说言佛性非内非外，亦名内外，
shì míng zhōng dào míng fēn bié dá
是名中道。名¹⁰⁵分别答。

fù cì shàn nán zǐ huò yán fó xìng jí shì rú lái jīn gāng zhī
“复次，善男子，或言佛性即是如来金刚之
shēn sān shí èr xiàng bā shí zhōng hǎo hé yǐ gù bù xū kuáng
身、三十二相、八十种好。何以故？不虚诳
gù huò yán fó xìng jí shì shí lì sì wú suǒ wèi dà cí dà bēi jí
故。或言佛性即是十力、四无所畏、大慈大悲及
sān niàn chù shǒu léng yán děng yī qiè sān mèi hé yǐ gù yīn shì sān
三念处、首楞严等一切三昧。何以故？因是三
mèi shēng jīn gāng shēn sān shí èr xiàng bā shí zhōng hǎo gù shì gù
昧生金刚身、三十二相、八十种好故。是故
rú lái zhē cǐ èr biān shuō yán fó xìng fēi nèi fēi wài yì míng nèi wài
如来遮此二边，说言佛性非内非外，亦名内外，
shì míng zhōng dào¹⁰⁶
是名中道。

fù cì shàn nán zǐ huò yǒu shuō yán fó xìng jí shì nèi shàn
“复次，善男子，或有说言佛性即是内善
sī wéi hé yǐ gù lí shàn sī wéi zé bù néng dé ā nòuduō luó sān
思惟。何以故？离善思惟则不能得阿耨多罗三
miǎo sān pú tí gù shì gù fó xìng jí shì nèi shàn sī wéi huò yǒu shuō
藐三菩提故，是故佛性即是内善思惟。或有说
yán fó xìng jí shì cóng tā wén fǎ hé yǐ gù cóng tā wén fǎ zé
言佛性即是从他闻法。何以故？从他闻法则

¹⁰⁵ 大正藏：是名；永乐北藏及龙藏：名

¹⁰⁶ 大正藏：是名中道。是名分别答；永乐北藏及龙藏：是名中道

néng nèi shàn sī wéi ruò bù wén fǎ zé wú sī wéi shì yǐ fó xìng jí
能内善思惟，若不闻法则无思惟，是以佛性即
shì cóng tā wén fǎ shì gù rú lái zhē cǐ èr biān shuō yán fó xìng fēi
是从他闻法。是故如来遮此二边，说言佛性非
nèi fēi wài yì míng nèi wài shì míng zhōng dào
内非外，亦名内外，是名中道。

fù cì shàn nán zǐ fù yǒu shuō yán fó xìng shì wài wèi tán
“复次，善男子，复有说言佛性是外，谓檀
bō luó mì cóng tán bō luó mì dé ā nòu duō luó sān miǎo sān pú tí
波罗蜜。从檀波罗蜜得阿耨多罗三藐三菩提，
shì yǐ shuō yán tán bō luó mì jí shì fó xìng huò yǒu shuō yán fó xìng shì
是以说言檀波罗蜜即是佛性。或有说言佛性是
nèi wèi wǔ bō luó mì hé yǐ gù lí shì wǔ shì dāng zhī zé wú
内，谓五波罗蜜。何以故？离是五事，当知则无
fó xìng yīn guǒ shì yǐ shuō yán wǔ bō luó mì jí shì fó xìng shì gù rú
佛性因果，是以说言五波罗蜜即是佛性。是故如
lái zhē cǐ èr biān shuō yán fó xìng fēi nèi fēi wài yì nèi yì wài shì
来遮此二边，说言佛性非内非外，亦内亦外，是
míng zhōng dào
名中道。

fù cì shàn nán zǐ huò yǒu shuō yán fó xìng zài nèi pì rú
“复次，善男子，或有说言佛性在内，譬如
lì shì é shàng bǎo zhū hé yǐ gù cháng lè wǒ jìng rú bǎo
力士额上宝珠。何以故？常、乐、我、净如宝
zhū gù shì yǐ shuō yán fó xìng zài nèi huò yǒu shuō yán fó xìng zài wài
珠故，是以说言佛性在内。或有说言佛性在外，
rú pín bǎo zàng hé yǐ gù fāng biàn jiàn gù fó xìng yì ěr zài
如贫宝藏。何以故？方便见故。佛性亦尔，在
zhòng shēng wài yǐ fāng biàn gù ér dé jiàn zhī shì gù rú lái zhē cǐ èr
众生外，以方便故而得见之。是故如来遮此二
biān shuō yán fó xìng fēi nèi fēi wài yì nèi yì wài shì míng zhōng dào
边，说言佛性非内非外，亦内亦外，是名中道。

shàn nán zǐ zhòng shēng fó xìng fēi yǒu fēi wú suǒ yǐ zhě hé
“善男子，众生佛性非有非无。所以者何？
fó xìng suī yǒu fēi rú xū kōng hé yǐ gù shì jiān xū kōng suī yǐ wú
佛性虽有，非如虚空。何以故？世间虚空虽以无
liàng shàn qiǎo fāng biàn bù kě dé jiàn fó xìng kě jiàn shì gù suī yǒu
量善巧方便，不可得见；佛性可见，是故虽有，

fēi rú xū kōng fó xìng suī wú bù tóng tù jiǎo hé yǐ gù guī máo
非如虚空。佛性虽无，不同兔角。何以故？龟毛
tù jiǎo suī yǐ wú liàng shàn qiǎo fāng biàn bù kě dé shēng fó xìng kě shēng
兔角虽以无量善巧方便不可得生，佛性可生，
shì gù suī wú bù tóng tù jiǎo shì gù fó xìng fēi yǒu fēi wú yì yǒu
是故虽无，不同兔角。是故佛性非有非无，亦有
yì wú yún hé míng yǒu yī qiè xī yǒu shì zhū zhòng shēng bú duàn
亦无。云何名有？一切悉有，是诸众生不断
bú miè yóu rú dēng yàn nǎi zhì dé ā nòu duō luó sān miǎo sān pú tí
不灭犹如灯焰，乃至得阿耨多罗三藐三菩提，
shì gù míng yǒu yún hé míng wú yī qiè zhòng shēng xiàn zài wèi yǒu yī
是故名有。云何名无？一切众生现在未有一
qiè fó fǎ cháng lè wǒ jìng shì gù míng wú yǒu wú hé gù
切佛法常、乐、我、净，是故名无。有无合故，
jí shì zhōng dào shì gù fó shuō zhòng shēng fó xìng fēi yǒu fēi wú
即是中道。是故佛说众生佛性非有非无。

shàn nán zǐ ruò yǒu rén wèn shì zhǒng zǐ zhōng yǒu
“善男子，若¹⁰⁷有人问：‘是种子中，有
guǒ wú guǒ yé yīng dìng dá yán yì yǒu yì wú hé yǐ gù
果？无果耶？’应定答言：‘亦有亦无。’何以故？
lí zǐ zhī wài bù néng shēng guǒ shì gù míng yǒu zǐ wèi chū yá¹⁰⁸
离子之外不能生果，是故名有；子未出芽¹⁰⁸，
shì gù míng wú yǐ shì yì gù yì yǒu yì wú suǒ yǐ zhě hé shí
是故名无。以是义故，亦有亦无。所以者何？时
jié yǒu yì qí tǐ shì yī zhòng shēng fó xìng yì fù rú shì ruò yán
节有异，其体是一。众生佛性亦复如是。若言
zhòng shēng zhōng bié yǒu fó xìng¹⁰⁹ shì yì bù rán hé yǐ gù zhòng
众生中别有佛性¹⁰⁹，是义不然。何以故？众
shēng jí fó xìng fó xìng jí zhòng shēng zhí yǐ shí yì yǒu jìng bú
生即佛性，佛性即众生，直以时异，有净不
jìng shàn nán zǐ ruò yǒu wèn yán shì zǐ néng shēng guǒ fǒu shì
净。善男子，若有问言：‘是子能生果不？是
guǒ néng shēng zǐ fǒu yīng dìng dá yán yì shēng bù shēng
果能生子不？’应定答言：‘亦生不生。’”

¹⁰⁷ 大正藏：如

¹⁰⁸ 大正藏：牙

¹⁰⁹ 大正藏：佛性者；永乐北藏及龙藏：佛性

shì zūn rú shì rénshuō rǔ zhōngyǒu lào shì yì yún hé
“世尊！如世人说乳中有酪，是义云何？”

shànnán zǐ ruò yǒushuōyán rǔ zhōngyǒu lào shì míng zhí zhuó
“善男子，若有说言乳中有酪，是名执著；

ruò yán wú lào shì míng xū wàng lí shì èr shì yīngdìngshuōyán yì
若言无酪，是名虚妄。离是二事，应定说言亦

yǒu yì wú hé gù míngyǒu cóng rǔ shēng lào yīn jí shì rǔ guǒ
有亦无。何故名有？从乳生酪，因即是乳，果

jí shì lào shì míngwéiyǒu yún hé míng wú sè wèi gè yì fú yòng
即是酪，是名为有。云何名无？色味各异，服用

bù tóng rè bìng fú rǔ lěng bìng fú lào rǔ shēng lěng bìng lào
不同，热病服乳，冷¹¹⁰病服酪；乳生冷病，酪

shēng rè bìng shànnán zǐ ruò yán rǔ zhōngyǒu lào xìngzhě rǔ jí shì
生热病。善男子，若言乳中有酪性者，乳即是

lào lào jí shì rǔ qí xìng shì yī hé yīn yuán gù rǔ zài xiānchū
酪，酪即是乳，其性是一，何因缘故，乳在先出，

lào bù xiānshēng ruò yǒu yīn yuán yī qiè shì rén hé gù bù shuō
酪不先生？若有因缘，一切世人何故不说？

ruò wú yīn yuán hé gù lào bù xiānchū ruò lào bù xiānchū shéizuò cì
若无因缘，何故酪不先出？若酪不先出，谁作次

dì rǔ lào shēng sū shú sū tí hú shì gù zhī lào xiān wú jīn
第乳、酪、生酥、熟酥、醍醐？是故知酪先无今

yǒu ruò xiān wú jīn yǒu shì wú cháng fǎ
有，若先无今有，是无常法。

shànnán zǐ ruò yǒushuōyán rǔ yǒu lào xìngnéng shēng yú lào
“善男子，若有说言，乳有酪性能生于酪，

shuǐ wú lào xìng gù bù shēng lào shì yì bù rán hé yǐ gù shuǐcǎo yì
水无酪性故不生酪。是义不然。何以故？水草亦

yǒu rǔ lào zhī xìng suǒ yǐ zhě hé yīn yú shuǐcǎo zé chū rǔ lào ruò
有乳酪之性。所以者何？因于水草则出乳酪。若

yán rǔ zhōngdìngyǒu lào xìng shuǐcǎo wú zhě shì míng xū wàng hé yǐ
言乳中定有酪性，水草无者，是名虚妄。何以

gù xīn bù děng gù gù míng xū wàng shànnán zǐ ruò yán rǔ
故？心不等故，故名¹¹¹虚妄。善男子，若言乳

zhōngdìngyǒu lào zhě lào zhōng yì yīngdìngyǒu rǔ xìng hé yīn yuán gù
中定有酪者，酪中亦应定有乳性，何因缘故

¹¹⁰ 大正藏：冷；永乐北藏及龙藏：下；校勘：冷

¹¹¹ 大正藏：言

rǔ zhōngchū lào lào bù chū rǔ ruò wú yīn yuán dāng zhī shì lào běn
乳 中 出 酪，酪 不 出 乳？若 无 因 缘，当 知 是 酪 本
wú jīn yǒu shì gù zhì zhě yīng yán rǔ zhōng fēi yǒu lào xìng fēi wú
无 今 有。是 故 智 者 应 言：‘乳 中 非 有 酪 性，非 无
lào xìng shàn nán zǐ shì gù rú lái yú shì jīng zhōng shuō rú shì yán
酪 性。’ 善 男 子，是 故 如 来 于 是 经 中 说 如 是 言：

yī qiè zhòng shēng dìng yǒu fó xìng shì míng wéi zhuó ruò wú fó xìng
‘一 切 众 生 定 有 佛 性，是 名 为 著；若 无 佛 性，
shì míng xū wàng zhì zhě yīng shuō zhòng shēng fó xìng yì yǒu yì wú
是 名 虚 妄。智 者 应 说 众 生 佛 性 亦 有 亦 无。’

shàn nán zǐ sì shì hé hé shēng yú yǎn shí hé děng wéi sì
“善 男 子，四 事 和 合 生 于 眼 识。何 等 为 四？

yǎn sè míng yù shì yǎn shí xìng fēi yǎn fēi sè fēi míng
眼、色、明、欲。是 眼 识 性，非 眼、非 色、非 明、
fēi yù cóng hé hé gù biàn dé chū shēng rú shì yǎn shí běn wú jīn yǒu
非 欲，从 和 合 故 便 得 出 生。如 是 眼 识 本 无 今 有，

yǐ yǒu huán wú shì gù dāng zhī wú yǒu běn xìng rǔ zhōng lào xìng yì fù
已 有 还 无，是 故 当 知 无 有 本 性。乳 中 酪 性 亦 复

rú shì ruò yǒu shuō yán shuǐ wú lào xìng gù bù chū lào shì gù rǔ
如 是，若 有 说 言，水 无 酪 性，故 不 出 酪。是 故 乳

zhōng dìng yǒu lào xìng shì yì bù rán hé yǐ gù yī qiè¹¹² zhū fǎ yì
中 定 有 酪 性，是 义 不 然。何 以 故？一 切¹¹² 诸 法 异

yīn yì guǒ yì fēi yī yīn shēng yī qiè guǒ fēi yī qiè guǒ cóng yī yīn
因 异 果，亦 非 一 因 生 一 切 果，非 一 切 果 从 一 因

shēng shàn nán zǐ rú shì¹¹³ sì shì shēng yú yǎn shí bù kě fù shuō
生。善 男 子，如 是¹¹³ 四 事 生 于 眼 识，不 可 复 说

cóng cǐ sì shì yīng shēng ěr shí shàn nán zǐ lí yú fāng biàn rǔ zhōng
从 此 四 事 应 生 耳 识。善 男 子，离 于 方 便，乳 中

dé lào lào chū shēng sū bù dé rú shì yào xū fāng biàn shàn nán zǐ
得 酪、酪 出 生 酥 不 得 如 是，要 须 方 便。善 男 子，

zhì zhě bù kě jiàn lí fāng biàn cóng rǔ dé lào wèi dé shēng sū yì yīng
智 者 不 可 见 离 方 便 从 乳 得 酪，谓 得 生 酥 亦 应

rú shì lí fāng biàn dé shàn nán zǐ shì gù wǒ yú shì jīng zhōng shuō
如 是 离 方 便 得。善 男 子，是 故 我 于 是 经 中 说：

yīn shēng gù fǎ yǒu yīn miè gù fǎ wú
‘因 生 故 法 有，因 灭 故 法 无。’

¹¹² 大正藏：善男子，一切；永乐北藏及龙藏：一切

¹¹³ 大正藏：从

shànnán zǐ rú yánxìngxián nénglìng fēi xián shǐ xián ruò
“善男子，如盐性咸，能令非咸使咸。若
fēi xián wù xiānyǒuxiánxìng shì rén hé gù gèng qiú yán yé ruò xiān wú
非咸物先有咸性，世人何故更求盐耶？若先无
zhě dāng zhī xiān wú jīn yǒu yǐ yú yuán gù ér dé xián yě ruò yán
者，当知先无今有，以余缘故而得咸也。若言：

yī qiè bù xián zhī wù jiē yǒuxiánxìng wēi gù bù zhī yóu cǐ wēixìng
‘一切不咸之物皆有咸性，微故不知。由此微性，
yánnénglìngxián ruò běn wú xìng suī fù yǒuyán bù nénglìngxián pì
盐能令咸；若本无性，虽复有盐不能令咸。譬
rú zhǒng zǐ zì yǒu sì dà yuánwài sì dà ér dé zēngzhǎng yá jīng
如种子自有四大，缘外四大而得增长芽、茎、
zhī yè yánxìng yì ěr zhě shì yì bù rán hé yǐ gù bù
枝、叶；盐性亦尔。’者，是义不然。何以故？不
xián zhī wù xiānyǒuxiánxìngzhě yán yì yīngyǒuwēi bù xiánxìng shì yán ruò
咸之物先有咸性者，盐亦应有微不咸性。是盐若
yǒu rú shì èr xìng hé yīn yuán gù lí bù xián wù bù kě dú yòng shì
有如是二性，何因缘故离不咸物不可独用？是
gù zhī yánběn wú èr xìng rú yán yī qiè bù xián zhī wù yì fù rú shì
故知盐本无二性。如盐，一切不咸之物亦复如是。

ruò yánwài sì dà zhǒng lì néngzēngzhǎng nèi sì dà zhě shì
“若言外四大种力能增长内四大者，是
yì bù rán hé yǐ gù cì dì shuō gù bù cóngfāngbiàn rǔ zhōng
义不然。何以故？次第说故。不从方便，乳中
dé lào shēng sū nǎi zhì yī qiè zhū fǎ jiē bù rú shì fēi fāngbiàn dé
得酪、生酥，乃至一切诸法皆不如是非方便得，
sì dà yì fù rú shì ruò shuō cóngwài sì dà zēng nèi sì dà bú jiàn
四大亦复如是。若说从外四大增内四大，不见
cóng nèi sì dà zēngwài sì dà rú shī lì shā guǒ xiān wú xíng zhì
从内四大增外四大，如尸利沙果，先无形质，
jiàn mǎoxīng shí guǒ zé chūshēng zú cháng wǔ cùn rú shì guǒ shí
见昴星时果则出生，足长五寸。如是果¹¹⁴，实
bù yīn yú wài sì dà ér zēng¹¹⁵
不因于外四大而增¹¹⁵。

shànnán zǐ rú wǒ suǒ shuō shí èr bù jīng huò suí zì yì
“善男子，如我所说十二部经，或随自意

¹¹⁴ 大正藏：果者；永乐北藏及龙藏：果

¹¹⁵ 大正藏：增；永乐北藏及龙藏：而增

shuō huò suí tā yì shuō huò suí zì tā yì shuō
说，或随他意说，或随自他意说。

yún hé míng wéi suí zì yì shuō rú wǔ bǎi bǐ qiū wèn shè
“云何名为随自意说？如五百比丘问舍

lì fú dà dé fó shuō shēn yīn hé zhě shì yé shè lì fú
利弗：‘大德！佛说身因，何者是耶？’舍利弗

yán zhū dà dé rǔ děng yì gè dé zhèng jiě tuō zì yīng shí zhī
言：‘诸大德！汝等亦各得正解脱，自应识之，

hé yuán fāng zuò rú shì wèn yé yǒu bǐ qiū yán dà dé wǒ wèi
何缘方作如是问耶？’有比丘言：‘大德！我未

huò dé zhèng jiě tuō shí yì wèi wú míng jí shì shēn yīn zuò shì guān shí
获得正解脱时，意谓无明即是身因，作是观时，

dé ā luó hàn guǒ fù yǒu shuō yán dà dé wǒ wèi huò dé zhèng
得阿罗汉果。’复有说言：‘大德！我未获得正

jiě tuō shí wèi ài wú míng jí shì shēn yīn zuò shì guān shí dé ā
解脱时，谓爱无明即是身因，作是观时，得阿

luó hàn guǒ huò fù¹¹⁶ shuō yán xíng shí míng sè liù rù
罗汉果。’或复¹¹⁶说言：‘行、识、名色、六入、

chù shòu ài qǔ yǒu shēng yǐn shí wǔ yù jí shì shēn yīn
触、受、爱、取、有、生、饮食五欲即是身因。’

ěr shí wǔ bǎi bǐ qiū gè gè zì shuō jǐ suǒ jiě yǐ gòng wǎng fó suǒ
尔时，五百比丘各各自说己所解已，共往佛所，

qǐ shǒu fó zú yòu rào sān zā lǐ bài bì yǐ què zuò yī miàn gè
稽首佛足，右绕三匝，礼拜毕已，却坐一面，各

yǐ rú shàng jǐ suǒ jiě yì xiàng fó shuō zhī shè lì fú bó fó yán
以如上己所解义向佛说之。舍利弗白佛言：

shì zūn rú shì zhū rén shéi shì zhèng shuō shéi bú zhèng shuō
‘世尊！如是诸人，谁是正说？谁不正说？’

fó gào shè lì fú shàn zāi shàn zāi yī yī bǐ qiū wú fēi zhèng
佛告舍利弗：‘善哉！善哉！一一比丘无非正

shuō shè lì fú yán shì zūn fó yì yún hé fó yán shè
说。’舍利弗言：‘世尊！佛意云何？’佛言：‘舍

lì fú wǒ wèi yù jiè zhòng shēng shuō yán fù mǔ jí shì shēn yīn rú
利弗，我为欲界众生说言父母即是身因。’如

shì děng jīng míng suí zì yì shuō
是等经名随自意说。

¹¹⁶ 大正藏：有

yún hé míng wéi suí tā yì shuō rú bǎ zhà luó zhǎngzhě
“云何名为随他意说？如把¹¹⁷吒罗长者
lái zhì wǒ suǒ zuò rú shì yán qú tán rǔ zhī huàn fǒu ruò zhī
来至我所，作如是言：‘瞿昙，汝知幻不？若知
huànzhě jí dà huàn rén ruò bù zhī zhě fēi yī qiè zhì wǒ yán
幻者，即大幻人；若不知者，非一切智。’我言：
zhǎngzhě zhī huàn zhī rén míng huàn rén yé zhǎngzhě yán shàn
‘长者，知幻之人名幻人耶？’长者言：‘善
zāi shàn zāi zhī huàn zhī rén jí shì huàn rén fó yán zhǎngzhě
哉！善哉！知幻之人即是幻人。’佛言：‘长者，
shè wèi guó nèi bō sī nì wáng yǒu zhān tuó luó míng yuē qì xū¹¹⁸ rǔ zhī
舍卫国内波斯匿王有旃陀罗名曰气嘘¹¹⁸。汝知
fǒu yé zhǎngzhě dá yán qú tán wǒ jiǔ zhī zhī fó yán
不耶？’长者答言：‘瞿昙，我久知之。’佛言：
rǔ jiǔ zhī zhě kě dé jí shì zhān tuó luó fǒu zhǎngzhě yán
‘汝久知者，可得即是旃陀罗不？’长者言：
qú tán wǒ suī zhī shì zhān tuó luó rán wǒ cǐ shēn fēi zhān tuó luó
‘瞿昙，我虽知是旃陀罗，然我此身非旃陀罗。’
fó yán zhǎngzhě rǔ dé shì yì zhī zhān tuó luó fēi zhān tuó luó
佛言：‘长者，汝得是义，知旃陀罗非旃陀罗。
wǒ jīn hé gù bù dé zhī huàn ér fēi huàn yé¹¹⁹ zhǎngzhě wǒ shí zhī
我今何故不得知幻而非幻耶¹¹⁹？长者，我实知
huàn zhī huàn rén zhī huànguǒ bào zhī huàn jì shù wǒ zhī shā¹²⁰
幻、知幻人、知幻果报、知幻技¹²⁰术，我知杀、
zhī shā rén zhī shāguǒ bào zhī shā jiě tuō nǎi zhī zhī xié jiàn zhī
知杀人、知杀果报、知杀解脱，乃至知邪见、知
xié jiàn rén zhī xié jiànguǒ bào zhī xié jiàn jiě tuō zhǎngzhě ruò
邪见人、知邪见果报、知邪见解脱。长者，若
shuō fēi huàn zhī rén míng wéi huàn rén fēi xié jiàn rén shuō xié jiàn rén dé
说非幻之人名为幻人，非邪见人说邪见人，得
wú liàng zuì zhǎngzhě yán qú tán rú rǔ suǒ shuō wǒ dé dà
无量罪。’长者言：‘瞿昙，如汝所说，我得大
zuì wǒ jīn suǒ yǒu xī yǐ xiāng shàng xìng mò lìng bǐ bō sī nì wáng zhī
罪。我今所有悉以相上，幸莫令彼波斯匿王知

¹¹⁷ 大正藏：巴

¹¹⁸ 大正藏：獻

¹¹⁹ 大正藏：乎

¹²⁰ 大正藏：伎

wǒ cǐ shì fó yán zhǎngzhě shì zuì yīn yuán bú bì shī cái
我此事。’ 佛言：‘ 长者，是罪因缘不必失财，
nǎi dāng yīn shì duò sān è dào shì shí zhǎngzhě wén è dào míng
乃当因是堕三恶道。’ 是时， 长者闻恶道名，
xīn shēng kǒng bù bó fó yán shèng rén wǒ jīn shī yì huò dé dà
心生恐怖，白佛言：‘ 圣人！我今失意获得大
zuì shèng rén jīn zhě shì yī qiè zhì yīng dāng liǎo zhī huò dé jiě tuō
罪。 圣人今者是一切智，应当了知获得解脱。
wǒ dāng yún hé dé tuō dì yù è guǐ chù shēng ěr shí wǒ
我当云何得脱地狱、饿鬼、畜生？’ 尔时，我
wèi shuō sì zhēn dì zhǎngzhě wén yǐ dé xū tuó huánguǒ xīn shēng
为说四真谛， 长者闻已，得须陀洹果，心生
cán kuì xiàng fó chàn huǐ wǒ běn yú chī fó fēi huàn rén ér yán
惭愧， 向佛忏悔：‘我本愚痴，佛非幻人而言
shì huàn wǒ cóng jīn rì guī yī sān bǎo fó yán shàn zāi shàn
是幻，我从今日归依三宝。’ 佛言：‘善哉！善
zāi zhǎngzhě shì míng suí tā yì shuō
哉！ 长者。’ 是名随他意说。

yún hé míng wéi suí zì tā shuō rú wǒ suǒ shuō rú yī qiè
“云何名为随自他说？如我所说，如一切
shì jiān zhì zhě shuō yǒu wǒ yì shuō yǒu zhì zhě shuō wú wǒ yì shuō
世间智者说有，我亦说有；智者说无，我亦说
wú shì jiān zhì rén shuō wǔ yù lè yǒu wú cháng kǔ wú wǒ kě duàn
无；世间智人说五欲乐有无 常、苦、无我可断，
wǒ yì shuō yǒu shì jiān zhì rén shuō wǔ yù lè yǒu cháng wǒ jìng wú
我亦说有；世间智人说五欲乐有 常、我、净无
yǒu shì chù wǒ yì rú shì shuō wú shì chù shì míng suí zì tā yì shuō
有是处，我亦如是说无是处。是名随自他意说

121
。

shàn nán zǐ rú wǒ suǒ shuō shí zhù pú sà shǎo jiàn fó xìng
“善男子，如我所说十住菩萨少见佛性，
shì míng suí tā yì shuō hé gù míng shǎo jiàn shí zhù pú sà dé shǒu
是名随他意说。何故名少见？十住菩萨得首
léng yán děng sān mèi sān qiān fǎ mén shì gù liǎo liǎo zì zhī dāng dé ā
楞严等三昧三千法门，是故了了自知当得阿

¹²¹ 大正藏：他说；永乐北藏及龙藏：他意说

nòuduō luó sānmiǎosān pú tí bú jiàn yī qiè zhòngshēngdìng dé ā nòu
耨多罗三藐三菩提，不见一切众生定得阿耨
duō luó sānmiǎosān pú tí shì gù wǒ shuō shí zhù pú sà shǎo fēn jiàn fó
多罗三藐三菩提。是故我说十住菩萨少分见佛
xìng
性。

shànnán zǐ wǒ cháng xuān shuō yī qiè zhòngshēng xī yǒu fó
“善男子，我常宣说一切众生悉有佛
xìng shì míng suí zì yì shuō yī qiè zhòngshēng bú duàn bú miè nǎi
性，是名随自意说。一切众生不断不灭，乃
zhì dé ā nòuduō luó sānmiǎosān pú tí shì míng suí zì yì shuō yī
至得阿耨多罗三藐三菩提，是名随自意说。一
qiè zhòngshēng xī yǒu fó xìng fán nǎo fù gù bù néng dé jiàn wǒ shuō
切众生悉有佛性，烦恼覆故不能得见，我说
rú shì rǔ shuō yì ěr shì míng suí zì tā yì shuō
如是，汝说亦尔，是名随自他意说。

shànnán zǐ rú lái huò shí wéi yī fǎ gù shuō wú liàng fǎ
“善男子，如来或时为一法故说无量法。
rú jīng zhōng shuō yī qiè fàn xíng yīn shàn zhī shí yī qiè fàn xíng yīn
如经中说：‘一切梵行因善知识。’一切梵行因
suī wú liàng shuō shàn zhī shí zé yǐ shè jìn rú wǒ suǒ shuō yī qiè
虽无量，说善知识则已摄尽。如我所说：‘一切
è xíng xié jiàn wéi yīn yī qiè è xíng yīn suī wú liàng ruò shuō xié
恶行，邪见为因。’一切恶行因虽无量，若说邪
jiàn zé yǐ shè jìn huò shuō ā nòuduō luó sānmiǎosān pú tí xìn
见则已摄尽。或说：‘阿耨多罗三藐三菩提，信
xīn wéi yīn shì pú tí yīn suī fù wú liàng ruò shuō xìn xīn zé yǐ shè
心为因。’是菩提因虽复无量，若说信心则已摄
jìn shànnán zǐ rú lái suī shuō wú liàng zhū fǎ yǐ wéi fó xìng rán
尽。善男子，如来虽说无量诸法以为佛性，然
bù lí yú yīn rù jiè yě
不离于阴、入、界也。

shànnán zǐ rú lái shuō fǎ wèi zhòngshēng gù yǒu qī zhǒng
“善男子，如来说法为众生故有七种
yǔ yī zhě yīn yǔ èr zhě guǒ yǔ sān zhě yīn guǒ yǔ
语：一者，因语；二者，果语；三者，因果语；
sì zhě yù yǔ wǔ zhě bù yīng shuō yǔ liù zhě shì liú bù yǔ
四者，喻语；五者，不应说语；六者，世流布语；

qī zhě rú yì yǔ
七者，如意语。

yún hé míng yīn yǔ xiàn zài yīn zhōngshuō wèi lái guǒ rú wǒ
“云何名因语？现在因中说未来果。如我
suǒ shuō shàn nán zǐ rǔ jiàn zhòng shēng lè shā nǎi zhì yào xíng xié jiàn
所说：‘善男子，汝见众生乐杀乃至乐行邪见，
dāng zhī¹²² shì rén jí dì yù rén shàn nán zǐ ruò yǒu zhòng shēng bú yào
当知¹²²是人即地狱人。善男子，若有众生不乐
shā shēng nǎi zhì xié jiàn dāng guān shì rén jí shì tiān rén shì míng yīn
杀生乃至邪见，当观是人即是天人。’是名因
yǔ
语。

yún hé guǒ yǔ xiàn zài guǒ zhōngshuō guò qù yīn rú jīng
“云何果语？现在果中说过去因。如经
zhōngshuō shàn nán zǐ rú rǔ suǒ jiàn pín qióng zhòng shēng yán mào
中说：‘善男子，如汝所见贫穷众生，颜貌
chǒu lòu bù dé zì zài dāng zhī shì rén dìng yǒu pò jiè nù xīn
丑陋，不得自在，当知是人定有破戒、妬心、
chēn xīn wú cán kuì xīn ruò jiàn zhòng shēng duō cái jù fù zhū gēn wán
瞋心、无惭愧心。若见众生多财巨富，诸根完
jù wēi dé zì zài dāng zhī shì rén dìng yǒu jiè shī jīng qín cán
具，威德自在，当知是人定有戒、施、精勤、惭
kuì wú yǒu nù chēn shì míng guǒ yǔ
愧，无有妬瞋。’是名果语。

yún hé yīn guǒ yǔ rú jīng zhōngshuō shàn nán zǐ zhòng
“云何因果语？如经中说：‘善男子，众
shēng xiàn zài liù rù chù yīn shì míng guò qù yè guǒ rú lái yì shuō míng
生现在六入触因是名过去业果，如来亦说名
zhī wéi yè shì yè yīn yuán dé wèi lái guǒ shì míng yīn guǒ yǔ
之为业，是业因缘得未来果。’是名因果语。

yún hé yù yǔ rú shuō shī zǐ wáng zhě jí yù wǒ shēn dà
“云何喻语？如说师子王者即喻我身，大
xiàng wáng dà lóng wáng bō lì zhì duō luó shù qī bǎo jù dà hǎi
象王、大龙王、波利质多罗树、七宝聚、大海、
xū mí shān dà dì dà yǔ chuán shī dǎo shī tiáo yù zhàng
须弥山、大地、大雨、船师、导师、调御丈

¹²² 大正藏：观

fū lì shì niú wáng pó luó mén shā mén dà chéng duō luó
夫、力士、牛王、婆罗门、沙门、大城、多罗
shù rú shì yù jīng míng wéi yù yǔ
树，如是喻经名为喻语。

yún hé bù yīng yǔ wǒ jīng zhōng shuō tiān dì kě hé hé
“云何不应语？我经中说：‘天地可合，河
bú rù hǎi rú wéi bō sī nì wáng shuō sì fāng shān lái rú wéi
不入海。’如为波斯匿王说：‘四方山来。’如为
lù zǐ¹²³ mǔ yōu pó yí shuō ruò suǒ luó shù néng shòu bā jiè zé dé
鹿子¹²³母优婆夷说：‘若娑罗树能受八戒，则得
shòu yú rén tiān zhī lè nìng¹²⁴ shuō shí zhù pú sà yǒu tuì zhuǎn xīn bù
受于人天之乐。’宁¹²⁴说十住菩萨有退转心，不
shuō rú lái yǒu èr zhǒng yǔ nìng shuō xū tuó huán rén duò sān è dào
说如来有二种语；宁说须陀洹人堕三恶道，
bù shuō shí zhù yǒu tuì zhuǎn xīn shì míng bù yīng yǔ
不说十住有退转心。是名不应语。

yún hé shì liú bù yǔ rú fó suǒ shuō nán nǚ dà xiǎo
“云何世流布语？如佛所说：‘男女、大小，
qù lái zuò wò chē shèng fáng shè píng yī zhòng shēng cháng
去来、坐卧，车乘、房舍、瓶衣、众生、常
lè wǒ jìng jūn lín chéng yì huàn huà hé sǎn shì míng shì liú
乐我净、军林、城邑、幻化合散。’是名世流
bù yǔ
布语。

yún hé rú yì yǔ rú wǒ hē zé huǐ jìn zhī rén lìng bǐ zì
“云何如意语？如我呵责毁禁之人，令彼自
zé hù chí jìn jiè rú wǒ zàn tàn xū tuó huán rén lìng zhū fán fū shēng
责，护持禁戒。如我赞叹须陀洹人，令诸凡夫生
yú shàn xīn zàn tàn pú sà wèi lìng zhòng shēng fā pú tí xīn shuō sān
于善心。赞叹菩萨，为令众生发菩提心。说三
è dào suǒ yǒu kǔ nǎo wèi lìng xiū xí zhū shàn fǎ gù shuō yī qiè shāo
恶道所有苦恼，为令修习诸善法故。说一切烧，
wéi wéi yī qiè yǒu wéi fǎ gù wú wǒ yì ěr shuō zhū zhòng shēng xī yǒu
唯为一切有为法故，无我亦尔。说诸众生悉有
fó xìng wèi lìng yī qiè bú fàng yì gù shì míng rú yì yǔ
佛性，为令一切不放逸故。是名如意语。

¹²³ 大正藏：鹿；永乐北藏及龙藏：鹿子

¹²⁴ 大正藏：如

shànnán zǐ rú lái fù yǒu suí zì yì yǔ rú lái fó xìng zé
“善男子，如来复有随自意语。如来佛性则
yǒu èr zhǒng yī zhě yǒu èr zhě wú yǒuzhě suǒ wèi sān shí
有二种：一者，有；二者，无。有者，所谓三十
èr xiàng bā shí zhǒnghǎo shí lì sì wú suǒ wèi sānniànchù
二相、八十种好、十力、四无所畏、三念处、
dà cí dà bēi shǒulényánděng wú liàngsānmèi jīn gāngděng wú liàng
大慈大悲、首楞严等无量三昧、金刚等无量
sānmèi fāngbiànděng wú liàngsānmèi wǔ zhì yìn¹²⁵ děng wú liàngsānmèi
三昧、方便等无量三昧、五智印¹²⁵等无量三昧，
shì míngwéiyǒu wú zhě suǒ wèi rú lái guò qù zhū shàn bú shàn
是名为有。无者，所谓如来过去诸善、不善、
wú jì yè yīn guǒbào fán nǎo wǔ yīn shí èr yīn yuán shì míng
无记业、因果报、烦恼、五阴、十二因缘，是名
wéi wú
为无。

shànnán zǐ rú yǒu wú shàn bú shàn yǒu lòu
“善男子，如有、无，善、不善，有漏、
wú lòu shì jiān fēi shì jiān shèng fēi shèng yǒuwéi wú wéi
无漏，世间、非世间，圣、非圣，有为、无为，
shí bù shí jì jìng fēi jì jìng zhēng fēi zhēng jiè fēi
实、不实，寂静、非寂静，诤、非诤，界、非
jiè fán nǎo fēi fán nǎo qǔ fēi qǔ shòu jì fēi shòu jì
界，烦恼、非烦恼，取、非取，受记、非受记，
yǒu fēi yǒu sān shì fēi sān shì shí fēi shí cháng wú
有、非有，三世、非三世，时、非时，常、无
cháng wǒ wú wǒ lè wú lè jìng wú jìng sè shòuxiǎng
常，我、无我，乐、无乐，净、无净，色受想
xíng shí fēi sè shòuxiǎng xíng shí nèi rù fēi nèi rù wài rù fēi
行识、非色受想行识，内入、非内入，外入、非
wài rù shí èr yīn yuán fēi shí èr yīn yuán shì míng rú lái fó xìng
外入，十二因缘、非十二因缘，是名如来佛性
yǒu wú nǎi zhì yī chǎn tí fó xìng yǒu wú yì fù rú shì
有无，乃至一阐提佛性有无亦复如是。

shànnán zǐ wǒ suī shuō yán yī qiè zhòng shēng xī yǒu fó xìng
“善男子，我虽说言一切众生悉有佛性，

¹²⁵ 大正藏：五智印；永乐北藏及龙藏：五智；校勘：五智印

zhòngshēng bù jiě fó rú shì děng suí zì yì yǔ shànnán zǐ rú shì
众 生 不 解 佛 如 是 等 随 自 意 语。善 男 子，如 是
yǔ zhě hòushēn pú sà shàng bù néng jiě kuàng yú èr shèng qí yú pú
语 者，后 身 菩 萨 尚 不 能 解，况 于 二 乘 其 余 菩
sà shànnán zǐ wǒ wǎng yī shí zài qí shé jué shān yǔ mí lè pú sà
萨？善 男 子，我 往 一 时 在 耆 闍 崛 山 与 弥 勒 菩 萨
gòng lùn shì dì shè lì fú děng wǔ bǎi shēng wén yú shì shì zhōng dōu bù
共 论 世 谛，舍 利 弗 等 五 百 声 闻 于 是 事 中 都 不
shí zhī hé kuàng chū shì dì yī yì dì
识 知，何 况 出 世 第 一 义 谛？

shànnán zǐ huò yǒu fó xìng yī chǎn tí yǒu shàngēn rén
“善 男 子，或 有 佛 性，一 阐 提 有，善 根 人
wú huò yǒu fó xìng shàngēn rén yǒu yī chǎn tí wú huò yǒu fó
无；或 有 佛 性，善 根 人 有，一 阐 提 无；或 有 佛
xìng èr rén jù yǒu huò yǒu fó xìng èr rén jù wú shànnán zǐ
性，二 人 俱 有；或 有 佛 性，二 人 俱 无。善 男 子，
wǒ zhū dì zǐ ruò jiě rú shì sì jù yì zhě bù yīng nànyán yī chǎn tí
我 诸 弟 子 若 解 如 是 四 句 义 者，不 应 难 言 一 阐 提
rén dìng yǒu fó xìng dìng wú fó xìng ruò yán zhòngshēng xī yǒu fó xìng
人 定 有 佛 性、定 无 佛 性。若 言 众 生 悉 有 佛 性，
shì míng rú lái suí zì yì yǔ rú lái rú shì suí zì yì yǔ zhòngshēng
是 名 如 来 随 自 意 语。如 来 如 是 随 自 意 语，众 生
yún hé yī xiàng zuò jiě
云 何 一 向 作 解？

shànnán zǐ rú héng hé zhōng yǒu qī zhòngshēng yī zhě
“善 男 子，如 恒 河 中 有 七 众 生：一 者，
cháng mò èr zhě zàn chū huán mò sān zhě chū yǐ zé zhù sì
常 没；二 者，暂 出 还 没；三 者，出 已 则 住；四
zhě chū yǐ biàn guān sì fāng wǔ zhě biàn guān yǐ xíng liù zhě
者，出 已 遍 观 四 方；五 者，遍 观 已 行；六 者，
xíng yǐ fù zhù qī zhě shuǐ lù jù xíng cháng¹²⁶ mò zhě suǒ wèi dà
行 已 复 住；七 者，水 陆 俱 行。常¹²⁶ 没 者，所 谓 大
yú shòu dà è yè shēn zhòng chǔ shēn shì gù cháng mò zàn chū
鱼，受 大 恶 业，身 重 处 深，是 故 常 没。暂 出
huán mò zhě rú shì dà yú shòu è yè gù shēn zhòng chǔ qiǎn zàn jiàn
还 没 者，如 是 大 鱼 受 恶 业 故，身 重 处 浅，暂 见

¹²⁶ 大正藏：言常；永乐北藏及龙藏：常

guāngmíng yīn guāng gù zànchū zhòng gù huánmò chū yǐ jí zhùzhě
光 明，因 光 故 暂 出，重 故 还 没。出 已 即 住 者，
wèi dǐ mí yú shēnchǔqiǎnshuǐ lè jiànguāngmíng gù chū yǐ zhù biàn
谓 坻 弥 鱼，身 处 浅 水，乐 见 光 明 故 出 已 住。遍
guān sì fāngzhě suǒ wèicuò yú wèi qiú shí gù biànguān sì fāng
观 四 方 者，所 谓 鰕 鱼，为 求 食 故，遍 观 四 方，
shì gù guānfāng guān yǐ xíngzhě wèi shì cuò yú yáojiàn yú wù wèi shì
是 故 观 方。观 已 行 者，谓 是 鰕 鱼 遥 见 余 物 谓 是
kě shí jí xíng qù zhī gù guān yǐ xíng xíng yǐ fù zhùzhě shì yú
可 食，疾 行 趣 之，故 观 已 行。行 已 复 住 者，是 鱼
qù yǐ jì dé kě shí jí biàntíngzhù gù xíng yǐ fù zhù shuǐ lù
趣 已，既 得 可 食，即 便 停 住，故 行 已 复 住。水 陆
jù xíngzhě jí shì guī yě
俱 行 者，即 是 龟 也。

shànnán zǐ rú shì wēimiào dà nièpán hé qí zhōng yì yǒu
“善 男 子，如 是 微 妙 大 涅 槃 河，其 中 亦 有
qī zhǒngzhòngshēng cóngchūchángmò nǎi zhì dì qī huò rù huòchū
七 种 众 生，从 初 常 没 乃 至 第 七，或 入 或 出。

chángmò zhě¹²⁷ yǒurén wén shì dà nièpán jīng rú lái cháng
“常 没 者¹²⁷，有 人 闻 是 大 涅 槃 经，如 来 常
zhù wú yǒubiàn yì cháng lè wǒ jìng zhōng bú bì jìng rù
住，无 有 变 易，常、乐、我、净，终 不 毕 竟 入
yú nièpán yī qiè zhòngshēng xī yǒu fó xìng yī chǎn tí rén bàng
于 涅 槃，一 切 众 生 悉 有 佛 性，一 阐 提 人、谤
fāngděngjīng zuò wǔ nì zuì fàn sì zhòng jìn bì dāng dé chéng pú tí
方 等 经、作 五 逆 罪、犯 四 重 禁 必 当 得 成 菩 提
zhī dào xū tuóhuán sī tuóhán ā nà hán ā luó hàn pì zhī
之 道，须 陀 洹、斯 陀 含、阿 那 含、阿 罗 汉、辟 支
fó děng bì dāng dé chéng ā nùduōluó sānmiǎosān pú tí wén shì yǔ
佛 等 必 当 得 成 阿 耨 多 罗 三 藐 三 菩 提。闻 是 语
yǐ shēng bú xìn xīn jí zuò shì niàn zuò shì niàn yǐ biànzuo shì
已，生 不 信 心，即 作 是 念。作 是 念 已，便 作 是
yán shì nièpándiǎn jí wàidàoshū fēi shì fó jīng shì rén ěr
言：‘是 涅 槃 典，即 外 道 书，非 是 佛 经。’是 人 尔
shí yuǎn lí shànyǒu bù wénzhèng fǎ suī shí dé wén bù néng
时，远 离 善 友，不 闻 正 法。虽 时 得 闻，不 能

¹²⁷ 大正藏：言常没者；永乐北藏及龙藏：常没者

sī wéi suī fù sī wéi bù sī wéishàn bù sī wéi shàn gù rú
思惟；虽复思惟，不思惟善；不思惟¹²⁸善故，如
è fǎ zhù
恶法住。

è fǎ zhù zhě zé yǒu liù zhǒng yī zhě è èr zhě wú
“恶法住者则有六种：一者，恶；二者，无
shàn sān zhě wū fǎ sì zhě zēngyǒu wǔ zhě nǎo rè liù
善；三者，污法；四者，增有；五者，恼热；六，
shòu è guǒ shì míngwéi mò hé gù míng mò wú shàn xīn gù cháng
受恶果。是名为没。何故名没？无善心故，常
xíng è gù bù xiū duì zhì gù shì míngwéi mò
行恶故，不修对治故，是名为没。

è zhě¹²⁹ shèng rén hē zé gù xīn shēng bù wèi gù shàn
“恶者¹²⁹，圣人呵责故，心生怖畏故，善
rén yuǎn lí gù bú yì zhòngshēng gù shì míngwéi è
人远离故，不益众生故，是名为恶。

wú shàn zhě¹³⁰ néng shēng wú liàng è guǒ bào gù cháng wéi
“无善者¹³⁰，能生无量恶果报故，常为
wú míng suǒ chán rào gù yào yǔ è rén wéi děng lǚ gù wú yǒu xiū shàn
无明所缠绕故，乐与恶人为等侣故，无有修善
zhū fāng biàn gù jī xīn diān dǎo cháng cuò miù gù shì míng wú shàn
诸方便故，其心颠倒常错谬故，是名无善。

wū fǎ zhě¹³¹ cháng wū shēn kǒu gù wū jìng zhòngshēng gù
“污法者¹³¹，常污身口故，污净众生故，
zēng bú shàn yè gù yuǎn lí shàn fǎ gù shì míng wū fǎ
增不善业故，远离善法故，是名污法。

zēngyǒu zhě¹³² rú shàng sān rén suǒ xíng zhī fǎ néng zēng dì yù
“增有者¹³²，如上三人所行之法能增地狱、
chù shēng è guǐ bù néng xiū xí jiě tuō zhī fǎ shēn kǒu yì
畜生、饿鬼，不能修习解脱之法，身、口、意
yè bú yàn zhū yǒu shì míng zēngyǒu
业不厌诸有，是名增有。

¹²⁸ 大正藏：思；永乐北藏及龙藏：思惟

¹²⁹ 大正藏：所言恶者；永乐北藏及龙藏：恶者

¹³⁰ 大正藏：言无善者；永乐北藏及龙藏：无善者

¹³¹ 大正藏：言污法者；永乐北藏及龙藏：污法者

¹³² 大正藏：言增有者；永乐北藏及龙藏：增有者

nǎo rè zhě¹³³ shì rén jù xíng rú shàng sì shì néng lìng shēn
“恼热者¹³³，是人具行如上四事，能令身
xīn èr shì fán nǎo¹³⁴ yuǎn lí jì jìng zé míng wéi rè shòu dì yù
心二事烦恼¹³⁴，远离寂静，则名为热，受地狱
bào gù míng wéi rè shāo zhū zhòng shēng gù míng wéi rè shāo zhū shàn fǎ
报故名热，烧诸众生故名热，烧诸善法
gù míng wéi rè shàn nán zǐ xìn xīn qīng liáng shì rén bú jù shì
故名热。善男子，信心清凉，是人具，是
gù míng rè
故名热。

shòu è guǒ zhě¹³⁵ shì rén jù zú xíng shàng wǔ shì sǐ duò dì
“受恶果者¹³⁵，是人具足行上五事，死堕地
yù è guǐ chù shēng shàn nán zǐ yǒu sān è shì fù míng è guǒ
狱、饿鬼、畜生。善男子，有三恶事复名恶果：
yī zhě fán nǎo è èr zhě yè è sān zhě bào è shì míng
一者，烦恼恶；二者，业恶；三者，报恶，是名
shòu è guǒ bào
受恶果报。

shàn nán zǐ shì rén jù zú rú shàng liù shì néng duàn shàn
“善男子，是人具足如上六事，能断善
gēn zuò wǔ nì zuì néng fàn sì zhòng néng bàng sān bǎo yòng zhòng
根，作五逆罪，能犯四重，能谤三宝，用众
sēng wù néng zuò zhǒng zhǒng fēi fǎ zhī shì shì yīn yuán gù chén mò
僧物，能作种种非法之事。是因缘故，沈没
zài yú ā bí dì yù suǒ shòu shēn xíng zòng guǎng bā wàn sì qiān yóu yán
在于阿鼻地狱，所受身形纵广八万四千由延。
shì rén shēn kǒu xīn yè zhòng gù bù néng dé chū hé yǐ gù
是人身、口、心业重故，不能得出。何以故？
qí xīn bù néng shēng shàn fǎ gù suī yǒu wú liàng zhū fó chū shì bù wén
其心不能生善法故。虽有无量诸佛出世，不闻
bú jiàn gù míng cháng mò rú héng hé zhōng dà yú
不见，故名常没，如恒河中大鱼。

shàn nán zǐ wǒ suī fù shuō yī chǎn tí děng míng wéi cháng
“善男子，我虽复说一阐提等名为常

¹³³ 大正藏：言恼热者；永乐北藏及龙藏：恼热者

¹³⁴ 大正藏：热

¹³⁵ 大正藏：言受恶果者；永乐北藏及龙藏：受恶果者

mò fù yǒucháng mò fēi yī chǎn tí hé zhě shì yé rú rén wèi yǒu
没，复有常没非一阐提。何者是耶？如人为有，
xiū shī jiè shàn shì míngcháng mò
修施戒善，是名常没。

shànnán zǐ yǒu sì shàn shì huò dé è guǒ hé děng wéi sì
“善男子，有四善事获得恶果。何等为四？

yī zhě wèishèng tā gù dú sòngjīngdiǎn èr zhě wèi lì yǎng gù shòu
一者，为胜他故读诵经典；二者，为利养故受

chí jìn jiè sān zhě wèi tā shǔ gù ér xíng bù shī sì zhě wèi yú
持禁戒；三者，为他属故而行布施；四者，为于

fēi xiǎng fēi fēi xiǎngchù gù xì niàn sī wéi shì sì shàn shì dé è guǒ
非想非非想处故系念思惟。是四善事得恶果

bào ruò rén xiū jí rú shì sì shì shì míng mò yǐ huánchū chū yǐ
报。若人修集如是四事，是名没已还出，出已

huán mò hé gù míng mò yào sānyǒu gù hé gù míngchū yǐ jiàn
还没。何故名没？乐三有故。何故名出？以见

míng gù míngzhě jí shì wén jiè shī dìng hé gù huán mò
明故。明者，即是闻、戒、施、定。何故还没？

zēngzhǎng xié jiàn shēngjiāomàn gù shì gù wǒ yú jīngzhōngshuō jì
增长邪见，生憍慢故。是故我于经中说偈：

ruò yǒuzhòngshēng yào zhū yǒu wèi yǒu zào zuò shàn è yè
若有众生乐诸有为有造作善恶业

shì rén mí¹³⁶ shī niè pándào shì míngzàn chūhuán fù mò
是人迷¹³⁶失涅槃道是名暂出还复没

xíng yú hēi àn shēng sǐ hǎi suī dé jiě tuō lí¹³⁷ fánǎo
行于黑暗生死海虽得解脱离¹³⁷烦恼

shì rén huánshòu è guǒ bào shì míngzàn chūhuán fù mò
是人还受恶果报是名暂出还复没

shànnán zǐ rú bǐ dà yú yīn jiànguāng gù zàn dé chūshuǐ
“善男子，如彼大鱼，因见光故暂得出水，

qí shēnzhòng gù huán fù chén mò rú shàng èr rén yì fù rú shì
其身重故还复沈没，如上二人亦复如是。

shànnán zǐ huò fù yǒu rén yào zhū sānyǒu shì míng wéi mò
“善男子，或复有人乐著三有，是名为没；

dé wén rú shì dà niè pánjīng shēng yú xìn xīn shì míng wéi chū hé
得闻如是大涅槃经，生于信心，是名为出。何

¹³⁶ 大正藏：遂

¹³⁷ 大正藏：杂

yīn yuán gù míng zhī wéi chū wén shì jīng yǐ yuǎn lí è fǎ xiū xí
因缘故名之为出？闻是经已，远离恶法，修习
shàn fǎ shì míng wéi chū shì rén suī xìn yì bú jù zú hé yīn yuán
善法，是名为出。是人虽信亦不具足，何因缘
gù xìn bú jù zú shì rén suī xìn dà bō niè pán cháng lè wǒ
故信不具足？是人虽信大般涅槃常、乐、我、
jìng yán rú lái shēn wú cháng wú wǒ wú lè wú jìng rú
净，言：‘如来身无常、无我、无乐、无净。如
lái zé yǒu èr zhǒng niè pán yī zhě yǒu wéi èr zhě wú wéi
来则有二种涅槃：一者，有为；二者，无为。
yǒu wéi niè pán wú cháng lè wǒ jìng wú wéi niè pán yǒu cháng
有为涅槃无常、乐、我、净，无为涅槃有常、
lè wǒ jìng suī xìn fó xìng shì zhòng shēng yǒu bú bì yī qiè jiē
乐、我、净。’虽信佛性是众生有，不必一切皆
xī yǒu zhī shì gù míng wéi xìn bú jù zú
悉有之，是故名为信不具足。

shàn nán zǐ xìn yǒu èr zhǒng yī zhě xìn èr zhě
“善男子，信有二种：一者，信；二者，
qiú rú shì zhī rén suī fù yǒu xìn bù néng tuī qiú shì gù míng wéi xìn
求。如是之人虽复有信，不能推求，是故名为信
bú jù zú xìn fù yǒu èr yī cóng wén shēng èr cóng sī shēng
不具足。信复有二：一、从闻生；二、从思生。
shì rén xìn xīn cóng wén ér shēng bù cóng sī shēng shì gù míng wéi xìn
是人信心从闻而生，不从思生，是故名为信
bú jù zú fù yǒu èr zhǒng yī xìn yǒu dào èr xìn dé zhě
不具足。复有二种：一、信有道；二、信得者。
shì rén xìn xīn wéi xìn yǒu dào dōu bù xìn yǒu dé dào zhī rén shì gù míng
是人信心唯信有道，都不信有得道之人，是故名
wéi xìn bú jù zú fù yǒu èr zhǒng yī zhě xìn zhèng èr zhě
为信不具足。复有二种：一者，信正；二者，
xìn xié yán yǒu yīn guǒ yǒu fó fǎ sēng shì míng xìn zhèng
信邪。言有因果，有佛、法、僧，是名信正；
yán wú yīn guǒ sān bǎo xìng yì xìn zhū xié yǔ fù lán nà děng shì míng
言无因果，三宝性异，信诸邪语富兰那等，是名
xìn xié shì rén suī xìn fó fǎ sēng bǎo bú xìn sān bǎo tóng yī xìng
信邪。是人虽信佛、法、僧宝，不信三宝同一性
xiàng suī xìn yīn guǒ bù xìn dé zhě shì gù míng wéi xìn bú jù zú
相；虽信因果，不信得者。是故名为信不具足。

shì rén chéng jiù bú jù zú xìn suǒ shòu jìn jiè yì bú jù zú
“是人成就就不具足信，所受禁戒亦不具足。

hé yīn yuán gù míng bú jù zú yīn bú jù gù suǒ dé jìn jiè yì bú
何因缘故名不具足？因不具故，所得禁戒亦不

jù zú fù hé yīn yuán míng bú jù zú jiè yǒu èr zhǒng yī wēi
具足。复何因缘故名不具足？戒有二种：一、威

yí jiè èr cóng jiè jiè shì rén suī jù wēi yí děng jiè bú jù
仪戒，二、从戒戒。是人虽¹³⁸具威仪等戒，不具

cóng jiè jiè shì gù míng wéi jiè bú jù zú fù yǒu èr zhǒng yī zhě
从戒戒，是故名戒不具足。复有二种：一者，

zuò jiè èr zhě wú zuò jiè shì rén suī jù zuò jiè bú jù wú
作戒；二者，无作戒。是人虽¹³⁹具作戒，不具无

zuò jiè shì gù míng wéi jiè bú jù zú fù yǒu èr zhǒng yī cóng
作戒，是故名戒不具足。复有二种：一、从

shēn kǒu dé yú zhèng mìng èr cóng shēn kǒu bù dé zhèng mìng shì
身口得于正命；二、从身、口不得正命。是

rén suī cóng shēn kǒu bù dé zhèng mìng shì gù míng wéi jiè bú jù zú
人虽从身口，不得正命，是故名戒不具足。

fù yǒu èr zhǒng yī zhě qiú jiè èr zhě shě jiè shì rén suī¹⁴⁰
复有二种：一者，求戒；二者，舍戒。是人虽¹⁴⁰

jù qiú yǒu zhī jiè bù dé shě jiè shì gù míng wéi jiè bú jù zú fù
具求有之戒，不得舍戒，是故名戒不具足。复

yǒu èr zhǒng yī zhě suí yǒu èr zhě suí dào shì rén suī¹⁴¹ jù
有二种：一者，随有；二者，随道。是人虽¹⁴¹具

suí yǒu zhī jiè bú jù suí dào shì gù míng wéi jiè bú jù zú fù yǒu
随有之戒，不具随道，是故名戒不具足。复有

èr zhǒng yī zhě shàn jiè èr zhě è jiè shēn kǒu yì
二种：一者，善戒；二者，恶戒。身、口、意

shàn shì míng shàn jiè niú jiè gǒu jiè shì míng ě jiè shì rén shēn
善，是名善戒；牛戒、狗戒是名恶戒。是人深

xìn shì èr zhǒng jiè jù yǒu shàn guǒ shì gù míng wéi jiè bú jù zú
信是二种戒俱有善果，是故名戒不具足。

shì rén bú jù xìn jiè èr shì suǒ xiū duō wén yì bú jù zú
“是不人具信、戒二事，所修多闻亦不具足。

¹³⁸ 大正藏：唯

¹³⁹ 大正藏：唯

¹⁴⁰ 大正藏：唯

¹⁴¹ 大正藏：唯

yún hé míngwéiwén bú jù zú rú lái suǒshuō shí èr bù jīng wéi xìn
云何名为闻不具足？如来所说十二部经，唯信
liù bù bú xìn liù bù shì gù míngwéiwén bú jù zú suī fù shòu
六部，不信六部，是故名为闻不具足。虽复受
chí shì liù bù jīng bù néng dú sòng wèi tā jiě shuō wú suǒ lì yì
持是六部经，不能读诵，为他解说，无所利益，
shì gù míngwéiwén bú jù zú yòu fù shòu shì liù bù jīng yǐ wèi lùn
是故名为闻不具足。又复受是六部经已，为论
yì gù wèishèng tā gù wèi lì yǎng gù wèi zhū yǒu gù chí dú
议故，为胜他故，为利养故，为诸有故，持读
sòngshuō shì gù míngwéiwén bú jù zú
诵说，是故名为闻不具足。

shànnán zǐ wǒ yú jīng zhōng shuō wén jù zú yún hé jù zú
“善男子，我于经中说闻具足。云何具足？

ruò yǒu bǐ qiū shēn kǒu yì shàn xiānnéng gòng yǎng hé shàng ¹⁴²
若有比丘身、口、意善，先能供养和尚、
zhū shī yǒu dé zhī rén shì zhū shī děng yú shì rén suǒ shēng ài niàn xīn
诸师、有德之人。是诸师等于是人所生爱念心，
yǐ shì yīn yuán jiào shòu jīng fǎ shì rén zhì xīn shòu chí sòng xí chí sòng
以是因缘教授经法，是人至心受持诵习。持诵
xí yǐ huò dé zhì huì dé zhì huì yǐ néng shàn sī wéi rú fǎ ér
习已，获得智慧；得智慧已，能善思惟，如法而
zhù shàn sī wéi yǐ zé dé zhèng yì dé zhèng yì yǐ shēn xīn jì
住；善思惟已，则得正义；得正义已，身心寂
jìng shēn xīn jì yǐ zé shēng xǐ xīn xǐ xīn yīn yuán xīn zé dé
静；身心寂已，则生喜心；喜心因缘，心则得
dìng yīn dé dìng gù dé zhèng zhī jiàn zhèng zhī jiàn yǐ yú zhū yǒu
定；因得定故，得正知见；正知见已，于诸有
zhōng xīn shēng yàn huǐ huǐ zhū yǒu gù néng dé jiě tuō shì rén wú yǒu
中心生厌悔；悔诸有故，能得解脱。是人无有
rú shì děng shì shì gù míngwéiwén bú jù zú
如是等事，是故名为闻不具足。

shì rén bú jù rú shì sān shì shī yì bú jù shī yǒu èr zhǒng
“是不具如是三事，施亦不具。施有二种：

yī zhě cái shī èr zhě fǎ shī shì rén suī fù xíng yú cái shī
一者，财施；二者，法施。是人虽复行于财施，

¹⁴² 大正藏：上

wèi qiú yǒu gù suī xíng fǎ shī yì bú jù zú hé yǐ gù mì bú jìn
为求有故，虽行法施亦不具足。何以故？秘不尽
shuō wèi tā shèng gù shì gù míng wéi shī bú jù zú cái fǎ èr shī
说，畏他胜故，是故名为施不具足。财法二施
gè yǒu èr zhǒng yī zhě shèng èr zhě fēi shèng shèng zhě shī
各有二种：一者，圣；二者，非圣。圣者施
yǐ bù qiú guǒ bào fēi shèng shī yǐ qiú yú guǒ bào shèng zhě fǎ
已，不求果报；非圣施已，求于果报。圣者法
shī wèi zēng zhǎng fǎ fēi shèng fǎ shī wèi zēng zhū yǒu rú shì zhī rén wèi
施为增长法，非圣法施为增诸有。如是之人为
zēng cái gù ér xíng cái shī wèi zēng yǒu gù ér xíng fǎ shī shì gù míng
增财故而行财施，为增有故而行法施，是故名
wéi shī bú jù zú fù cì shì rén shòu liù bù jīng jiàn shòu fǎ zhě ér
为施不具足。复次，是人受六部经，见受法者而
gōng jǐ zhī bú shòu fǎ zhě zé bù gōng jǐ shì gù míng wéi shī bú jù
供给之，不受法者则不供给，是故名为施不具
zú
足。

shì rén bú jù rú shàng sì shì suǒ xiū zhì huì yì bú jù zú
“是不具如上四事，所修智慧亦不具足。

zhì huì zhī xìng xìng néng fēn bié shì rén bù néng fēn bié rú lái shì cháng
智慧之性性能分别，是人不能分别如来是常、
wú cháng rú lái yú cǐ niè pán jīng zhōng shuō yán rú lái jí shì jiě
无常。如来于此涅槃经中说言：‘如来即是解
tuō jiě tuō jí shì rú lái rú lái jí shì niè pán niè pán jí shì jiě
脱，解脱即是如来。如来即是涅槃，涅槃即是解
tuō yú shì yì zhōng bù néng fēn bié fàn xíng jí shì rú lái rú
脱。’于是义中不能分别。‘梵行即是如来，如
lái jí shì cí bēi xǐ shě cí bēi xǐ shě jí shì jiě
来即是慈、悲、喜、舍，慈、悲、喜、舍即是解
tuō jiě tuō jí shì niè pán niè pán jí shì cí bēi xǐ shě
脱，解脱即是涅槃，涅槃即是慈、悲、喜、舍。’

yú shì yì zhōng bù néng fēn bié shì gù míng wéi zhì bú jù zú fù cì
于是义中不能分别，是故名为智不具足。复次，
bù néng fēn bié fó xìng jí shì rú lái¹⁴³ rú lái jí shì yī qiè bú gòng
不能分别佛性即是如来¹⁴³，如来即是一切不共

¹⁴³ 大正藏：不能分别佛性，佛性即是如来；永乐北藏及龙藏：不能分别佛性即是如来

zhī fǎ bú gòng zhī fǎ jí shì jiě tuō jiě tuō jí shì niè pán niè pán
之法，不共之法即是解脱，解脱即是涅槃，涅槃
jí shì bú gòng zhī fǎ yú shì yì zhōng bù néng fēn bié shì gù míng wéi
即是不共之法。于是义中不能分别，是故名为
zhì bú jù zú fù cì bù néng fēn bié sì dì kǔ jí miè dào
智不具足。复次，不能分别四谛苦、集、灭、道，
bù néng fēn bié sì zhēn dì gù bù zhī shèng xíng bù zhī shèng xíng gù bù
不能分别四真谛故不知圣行，不知圣行故不
zhī rú lái bù zhī rú lái gù bù zhī jiě tuō bù zhī jiě tuō gù bù zhī
知如来，不知如来故不知解脱，不知解脱故不知
niè pán shì gù míng wéi zhì bú jù zú
涅槃。是故名为智不具足。

shì rén bú jù rú shì wǔ shì yǒu¹⁴⁴ èr zhǒng yī zēng shàn
“是人¹⁴⁴不具如是五事，有二种：一、增善
fǎ èr zēng è fǎ yún hé míng wéi zēng zhǎng è fǎ shì rén bú
法；二、增恶法。云何名为增长恶法？是人¹⁴⁴不
jiàn jǐ bú jù zú zì yán jù zú ér shēng zhuó xīn yú tóng xíng zhōng zì
见己不具足，自言具足而生著心，于同行中自
wéi wéi shèng shì gù qīn jìn tóng jǐ è yǒu jì qīn jìn yǐ fù dé
谓为胜，是故亲近同己恶友。既亲近己，复得
gèng wén bú jù zú fǎ wén yǐ xīn xǐ qí xīn rǎn zhuó qǐ yú jiāo
更闻不具足法。闻已心喜，其心染著，起于憍
màn duō xíng fàng yì yīn fàng yì gù qīn jìn zài jiā yì yào wén
慢，多行放逸。因放逸故，亲近在家，亦乐闻
shuō zài jiā zhī shì yuǎn lí qīng jìng chū jiā zhī fǎ yǐ shì yīn yuán
说在家之事，远离清净出家之法。以是因缘，
zēng zhǎng è fǎ zēng è fǎ gù shēn kǒu yì děng qǐ bú jìng yè
增长恶法；增恶法故，身、口、意等起不净业；
sān yè bú jìng gù zēng zhǎng dì yù chù shēng è guǐ shì míng zàn
三业不净故，增长地狱、畜生、饿鬼。是名暂
chū huán mò
出还没。

zàn chū huán mò zhě wǒ fó fǎ zhōng qí shéi shì yé wèi tí
“暂出还没者，我佛法中其谁是耶？谓提
pó dá duō qú qié lí bǐ qiū wān¹⁴⁵ shǒu bǐ qiū shàn xīng bǐ qiū
婆达多、瞿伽离比丘、剌¹⁴⁵手比丘、善星比丘、

¹⁴⁴ 大正藏：则有；永乐北藏及龙藏：有

¹⁴⁵ 大正藏：惋

dī¹⁴⁶ shè bǐ qiū mǎn sù bǐ qiū cí dì bǐ qiū ní kuàng yě bǐ qiū
坻¹⁴⁶舍比丘、满宿比丘、慈地比丘尼、旷野比丘
ní fāng bǐ qiū ní màn bǐ qiū ní jìng jié zhǎngzhě qiú yǒuyōu
尼、方比丘尼、慢比丘尼、净洁长者、求有优
pó sè shè lè shì zhǒng xiàngzhǎngzhě míngchēngyōu pó yí guāng
婆塞、舍勒释种、象长者、名称优婆夷、光
míngyōu pó yí nán tuó yōu pó yí jūn yōu pó yí líng yōu pó yí
明优婆夷、难陀优婆夷、军优婆夷、铃优婆夷，
rú shì děng rén míng wéi zàn chū huán mò pì rú dà yú jiàn míng gù chū
如是等人名为暂出还没，譬如大鱼见明故出，
shēn zhòng gù mò
身重故没。

dì èr zhī rén shēn zì zhī jiàn xíng bú jù zú bú jù zú gù
“第二之人，深自知见行不具足；不具足故，
qiú jìn shàn yǒu jìn shàn yǒu gù yào zī wèi wén wén yǐ lè shòu
求近善友；近善友故，乐咨未闻，闻已乐受；
shòu yǐ yào shàn sī wéi shàn sī wéi yǐ néng rú fǎ zhù rú fǎ
受已，乐善思惟；善思惟已，能如法住；如法
zhù gù zēngzhǎngshàn fǎ zēngshàn fǎ gù zhōng bú fù mò shì
住故，增长善法；增善法故，终不复没。是
míng wéi zhù
名为住。

wǒ fó fǎ zhōng qí shéi shì yé wèi shè lì fú dà mù
“我佛法中，其谁是耶？谓舍利弗、大目
qián lián ā rě jiāo chén rú děng wǔ bǐ qiū yē shè děng wǔ¹⁴⁷ bǐ qiū
犍连、阿若憍陈如等五比丘、耶舍等五¹⁴⁷比丘、
ā nǒu lóu tuó tóng zǐ jiā shè mó hē jiā shè shí lì jiā shè shòu
阿菟楼陀，童子迦叶、摩诃迦叶、十力迦叶、瘦
qú tán mí bǐ qiū ní bō luó huā¹⁴⁸ bǐ qiū ní shèng bǐ qiū ní shí
瞿昙弥比丘尼、波罗华¹⁴⁸比丘尼、胜比丘尼、实
yì bǐ qiū ní yì bǐ qiū ní bá tuó bǐ qiū ní jìng bǐ qiū ní
义比丘尼、意比丘尼、跋陀比丘尼、净比丘尼、
bú tuì zhuǎn bǐ qiū ní pín pó suō luó wáng yù qié zhǎngzhě xū
不退转比丘尼、频婆娑罗王、郁伽长者、须

¹⁴⁶ 大正藏：低

¹⁴⁷ 大正藏：五百；永乐北藏及龙藏：五

¹⁴⁸ 大正藏：波吒罗华；永乐北藏及龙藏：波罗华

dá duōzhǎngzhě shì mó nán pín xū dá duō shǔ lángzhǎngzhě zǐ
达多长者、释摩男、贫须达多、鼠狼长者子、
míngchēngzhǎngzhě jù zú zhǎngzhě shī zǐ jiāng jūn yōu pó
名称长者、具足长者、师子¹⁴⁹将军、优婆¹⁵⁰
lí zhǎngzhě diāo¹⁵¹ zhǎngzhě wú wèiyōu pó yí shànzhùyōu pó yí
离长者、刁¹⁵¹长者、无畏优婆夷、善住优婆夷、
ài fǎ yōu pó yí yǒngjiànyōu pó yí tiān dé yōu pó yí shànshēng
爱法优婆夷、勇健优婆夷、天得优婆夷、善生
yōu pó yí jù shēnyōu pó yí niú dé yōu pó yí kuàng yě yōu pó
优婆夷、具身优婆夷、牛得优婆夷、旷野优婆
yí mó hē sī nà yōu pó yí rú shì děng bǐ qiū bǐ qiū ní yōu
夷、摩诃斯那优婆夷，如是等比丘、比丘尼、优
pó sè yōu pó yí dé míngwéizhù yún hé wéizhù chángyào dǔ jiàn
婆塞、优婆夷得名为住。云何为住？常乐睹见
shànguāngmíng gù yǐ shì yīn yuán ruò fó chū shì ruò bù chū shì
善光明故。以是因缘，若佛出世，若不出世，
rú shì děngrénzhōng bú zào è shì míngwéizhù rú dǐ mí yú yàojiàn
如是等人终不造恶，是名为住。如坻弥鱼乐见
guāngmíng bù chén bú mò rú shì děngzhòng yì fù rú shì shì gù
光明，不沈不没；如是等众亦复如是。是故
wǒ yú jīngzhōngshuō jì
我于经中说偈：

ruò rén shàn néng fēn bié yì	zhì xīn qiú yú shā mén guǒ
若人善能分别义	至心求于沙门果
ruò néng hē zé yī qiè yǒu	shì rén míng wéi rú fǎ zhù
若能呵责一切有	是人名为如法住
ruò néng gòng yǎng wú liàng fó	zé néng wú liàng shì xiū dào
若能供养无量佛	则能无量世修道
ruò shòu shì lè bú fàng yì	shì rén míng wéi rú fǎ zhù
若受世乐不放逸	是人名为如法住
qīn jìn shàn yǒu tīng zhèng fǎ	nèi shàn sī wéi rú fǎ zhù
亲近善友听正法	内善思惟如法住
yào jiàn guāng míng xiū xí dào	huò dé jiě tuō ān wěn zhù
乐见光明修习道	获得解脱安隐住

大般涅槃经卷第三十二

¹⁴⁹ 大正藏：师(有本作即)子；永乐北藏及龙藏：师子

¹⁵⁰ 大正藏：波

¹⁵¹ 大正藏：刀

dà bō niè pán jīng juàn dì sān shí sān
大般涅槃经卷第三十三

běiliángtiānzhu sānzàngtán wú chèn yì fàn
北凉天竺三藏昙无讖译 梵

sòngshāmén huì yán huì guāntóng xiè líng yùn zài zhì
宋沙门慧严慧观同谢灵运再治

jiā shè pú sà pǐn dì èr shí sì zhī sān
迦叶菩萨品第二十四之三

shànnán zǐ zhì bú jù zú fányǒu wǔ shì shì rén zhī yǐ
“善男子，智不具足，凡有五事。是人知己，

qiú jìn shànyǒu rú shì shànyǒudāngguān shì rén tān yù chēn huì
求近善友。如是善友当观是人，贪欲、瞋恚、

yú chī sī jué hé zhěpiānduō ruò zhī shì rén tān yù duōzhě jí yīng
愚痴、思觉何者偏多。若知是人贪欲多者，即应

wèishuō bú jìngguān fǎ chēn huì duōzhě wèishuō cí bēi sī jué duō
为说不净观法；瞋恚多者，为说慈悲；思觉多

zhě jiào lìng shǔ xī zhuó wǒ duōzhě dāngwèi fēn xī shí bā jiè děng
者，教令数息；著我多者，当为分析十八界等。

shì rén wén yǐ zhì xīn shòu chí xīn shòu chí yǐ rú fǎ xiū xíng rú
是人闻已，至心受持；心受持已，如法修行；如

fǎ xíng yǐ cì dì huò dé sì niàn chùguān shēnshòu xīn fǎ dé shì guān
法行已，次第获得四念处观身受心法。得是观

yǐ cì dì fù guān shí èr yīn yuán rú shì guān yǐ cì dé nuǎn fǎ
已，次第复观十二因缘；如是观已，次得暖法。”

jiā shè pú sà bó fó yán shì zūn yī qiè zhòngshēng xī yǒu
迦叶菩萨白佛言：“世尊！一切众生悉有

nuǎn fǎ hé yǐ gù rú fó suǒshuō sān fǎ hé hé míngwéizhòng
暖法。何以故？如佛所说：三法和合名为众

shēng yī shòu èr nuǎn sān shí ruò cóng shì yì yī
生：一、寿；二、暖；三、识。若从是义，一

qiè zhòngshēng yīng xiān yǒu nuǎn yún hé rú lái shuō yán nuǎn fǎ yīn shàn
切众生应先有暖。云何如来说言暖法因善

yǒushēng
友生？”

fó yán shànnán zǐ rú rǔ suǒwènyǒunuǎn fǎ zhě yī qiè
佛言：“善男子，如汝所问有暖法者，一切
zhòngshēng zhì yī chǎn tí jiē xī yǒu zhī rú wǒ jīn zhě suǒshuōnuǎn fǎ
众 生 至一阐提皆悉有之。如我今者所说 暖法，
yào yīn fāngbiànránhòu nǎi dé běn wú jīn yǒu yǐ shì yì gù fēi zhū
要因方便然后乃得，本无今有。以是义故，非诸
zhòngshēng yī qiè xiānyǒu shì gù rǔ jīn bù yīngnànyán yī qiè zhòng
众 生 一切先有。是故汝今不应难言一切 众
shēng jiē yǒunuǎn fǎ
生 皆有暖法。

shànnán zǐ rú shì nuǎn fǎ shì sè jiè fǎ fēi yù jiè yǒu
“善男子，如是暖法是色界法，非欲界有。
ruò yán yī qiè zhòngshēng yǒu zhě yù jiè zhòngshēng yì jiē yīngyǒu yù
若言一切 众 生 有者，欲界 众 生 亦皆应有；欲
jiè wú gù dāng zhī yī qiè bù bì xī yǒu shànnán zǐ sè jiè suī
界无故，当知一切不必悉有。善男子，色界虽
yǒu fēi yī qiè yǒu hé yǐ gù wǒ dì zǐ yǒu wàidào zé wú
有，非一切有。何以故？我弟子有，外道则无。
yǐ shì yì gù yī qiè zhòngshēng bù bì xī yǒu shànnán zǐ yī qiè
以是义故，一切 众 生 不必悉有。善男子，一切
wàidào wéiguān liù xíng wǒ zhū dì zǐ jù zú shí liù¹⁵² shì shí liù xíng
外道唯 观 六行，我诸弟子具足十六¹⁵²。是十六行，
yī qiè zhòngshēng bù bì xī yǒu
一切 众 生 不必悉有。”

jiā shè pú sà bó fó yán shì zūn suǒyánnuǎn fǎ yún hé
迦叶菩萨白佛言：“世尊！所言暖法，云何
míngnuǎn wéi zì xìngnuǎn wéi tā gù nuǎn
名 暖？为自性暖？为他故暖？”

fó yán shànnán zǐ rú shì nuǎn fǎ zì xìng shì nuǎn fēi tā
佛言：“善男子，如是暖法自性是暖，非他
gù nuǎn
故 暖。”

jiā shè pú sà yán shì zūn rú lái xiānshuō mǎ shī mǎn sù wú
迦叶菩萨言：“世尊！如来先说马师满宿无
yǒunuǎn fǎ hé yǐ gù yú sānbǎo suǒ wú xìn xīn gù shì gù wú
有暖法。何以故？于三宝所无信心故，是故无

¹⁵² 大正藏：十六行；永乐北藏及龙藏：十六

nuǎn dāng zhī xìn xīn jí shì nuǎn fǎ
暖。当知信心即是暖法。”

shànnán zǐ xìn fēi nuǎn fǎ hé yǐ gù yīn yú xìn xīn
“善男子，信非暖法。何以故？因于信心
hòu dé nuǎn gù shànnán zǐ fū nuǎn fǎ zhě jí shì zhì huì hé yǐ
后得暖故。善男子，夫暖法者即是智慧。何以
gù guān sì dì gù shì gù míng zhī wéi shí liù xíng xíng jí shì zhì
故？观四谛故，是故名之为十六行，行即是智。

shànnán zǐ rú rǔ suǒ wèn hé yīn yuán gù míng wéi nuǎn zhě
善男子，如汝所问‘何因缘故名为暖？’者，
shànnán zǐ fū nuǎn fǎ zhě jí shì bā shèng dào zhī huǒ xiàng gù
善男子，夫暖法者，即是八圣道之火相，故
míng wéi nuǎn shànnán zǐ pì rú zuān huǒ xiān yǒu nuǎn qì cì
名为暖。善男子，譬如钻¹⁵³火，先有暖气，次
yǒu huǒ shēng hòu zé yān chū shì wú lòu dào yì fù rú shì nuǎn zhě
有火生，后则烟出。是无漏道亦复如是，暖者
jí shì shí liù xíng yě huǒ zhě jí shì xū tuó huánguǒ yān zhě jí shì xiū
即是十六行也，火者即是须陀洹果，烟者即是修
dào duàn jié
道断结。”

jiā shè pú sà fù bó fó yán shì zūn rú shì nuǎn fǎ yì
迦叶菩萨复白佛言：“世尊！如是暖法，亦
shì yǒu fǎ yì shì yǒu wéi shì fǎ bào dé sè jiè wǔ yīn shì gù míng
是有法，亦是有为。是法报得色界五阴，是故名
yǒu shì yīn yuán gù fù míng yǒu wéi ruò shì yǒu wéi yún hé néng
有。是因缘故，复名有为。若是有为，云何能
wéi wú lòu dào xiàng
为无漏道相？”

fó yán shànnán zǐ rú shì rú shì rú rǔ suǒ shuō
佛言：“善男子，如是！如是！如汝所说。
shànnán zǐ rú shì nuǎn fǎ suī shì yǒu wéi yǒu fǎ huán néng pò huài yǒu
善男子，如是暖法虽是有为有法，还能破坏有
wéi yǒu fǎ shì gù néng wéi wú lòu dào xiàng shànnán zǐ rú rén chéng
为有法，是故能为无漏道相。善男子，如人乘
mǎ yì ài yì cè nuǎn xīn yì ěr ài gù shòu shēng yàn gù guān
马，亦爱亦策。暖心亦尔，爱故受生，厌故观

xíng shì gù suī fù yǒu fǎ yǒu wéi ér néng yǔ bǐ zhèng dào zuò xiàng
行。是故虽复有法有为，而能与彼正道作相。

dé nuǎn fǎ rén qī shí sān zhǒng yù jiè shí zhǒng shì rén jù zú yī qiè
得暖法人七十三种，欲界十种，是人具足一切

fán nǎo cóng duàn yī fēn zhì yú jiǔ fēn rú yù jiè chū chán nǎi zhì
烦恼。从断一分至于九分，如欲界初禅，乃至

wú suǒ yǒu chù yì fù rú shì shì míng qī shí sān zhǒng rú shì děng rén
无所有处亦复如是，是名七十三种。如是等人

dé nuǎn fǎ yǐ zé bú fù néng duàn yú shàng gēn zuò wǔ nì zuì fàn sì
得暖法已，则不复能断于善根作五逆罪、犯四

zhòng jìn shì rén èr zhǒng yī yù shàn yǒu èr yù è yǒu
重禁。是人二种：一、遇善友；二、遇恶友。

yù è yǒu zhě zàn chū huán mò yù shàn yǒu zhě biàn guān sì fāng
遇恶友者，暂出还没；遇善友者，遍观四方。

guān sì fāng zhě jí shì dǐng fǎ shì fǎ suī fù xìng shì wǔ yīn yì yuán
观四方者即是顶法，是法虽复性是五阴、亦缘

sì dì shì gù dé míng biàn guān sì fāng dé dǐng fǎ yǐ cì dé rěn
四谛，是故得名遍观四方。得顶法已，次得忍

fǎ shì rěn yì ěr xìng yì wǔ yīn yì yuán sì dì shì rén cì dé
法。是忍亦尔，性亦五阴，亦缘四谛。是人次得

shì dì yī fǎ shì fǎ suī fù xìng shì wǔ yīn yì yuán sì dì shì rén
世第一法，是法虽复性是五阴、亦缘四谛。是人

cì dì dé kǔ fǎ rěn rěn xìng shì huì yuán yú yī dì rú shì rěn fǎ
次第得苦法忍，忍性是慧，缘于一谛。如是忍法

yuán yī dì yǐ nǎi zhì jiàn duàn fán nǎo dé xū tuó huánguǒ shì míng dì
缘一谛已，乃至见断烦恼得须陀洹果，是名第

sì biàn guān sì fāng sì fāng zhě jí shì sì dì
四遍观四方，四方者即是四谛。”

jiā shè pú sà bó fó yán shì zūn rú fó xiān shuō xū tuó
迦叶菩萨白佛言：“世尊！如佛先说：‘须陀

huán rén suǒ duàn fán nǎo yóu rú zòng guǎng sì shí lǐ shuǐ qí yú zài
洹人所断烦恼，犹如纵广四十里水；其余在

zhě rú yī máo dì cǐ zhōng yún hé shuō duàn sān jié míng xū tuó huán
者，如一毛滴。’此中云何说断三结名须陀洹：

yī zhě wǒ jiàn èr zhě fēi yīn jiàn yīn sān zhě yí wǎng shì
一者，我见；二者，非因见因；三者，疑网？世

zūn hé yīn yuán gù míng xū tuó huán biàn guān sì fāng fù hé yīn yuán
尊！何因缘故名须陀洹遍观四方？复何因缘

míng xū tuó huán fù hé yīn yuán shuō xū tuó huán yù yǐ cuò yú
名须陀洹？复何因缘说须陀洹喻以鰕鱼？”

fó yán shàn nán zǐ xū tuó huán rén suī fù néng duàn wú liàng
佛言：“善男子，须陀洹人虽复能断无量

fán nǎo cǐ sān zhòng gù yì shè yī qiè xū tuó huán rén suǒ duàn jié gù
烦恼，此三重故，亦摄一切须陀洹人所断结故。

shàn nán zǐ pì rú dà wáng chū yóu xún shí suī yǒu sì bīng shì rén
善男子，譬如大王出游巡时，虽有四兵，世人

dàn¹⁵⁴ yán wáng lái wáng qù hé yǐ gù shì jiān zhòng gù shì sān fán
但言王来王去。何以故？世间重故。是三烦

nǎo yì fù rú shì hé yīn yuán gù míng zhī wéi zhòng yī qiè zhòng
恼亦复如是。何因缘故名之为重？一切众

shēng cháng suǒ qǐ gù wēi nán shí gù gù míng wéi zhòng rú shì sān
生常所起故，微难识故，故名为重。如是三

jié nán kě duàn gù néng wéi yī qiè fán nǎo yīn gù shì sān duì zhì zhī
结难可断故，能为一切烦恼因故，是三对治之

yuàn dí gù wèi jiè dìng huì shàn nán zǐ yǒu zhū zhòng shēng
怨敌故，谓戒、定、慧。善男子，有诸众生

wén xū tuó huán néng duàn rú shì wú liàng fán nǎo zé shēng tuì xīn biàn
闻须陀洹能断如是无量烦恼，则生退心，便

zuò shì yán zhòng shēng yún hé néng duàn rú shì wú liàng fán nǎo shì
作是言：‘众生云何能断如是无量烦恼？’是

gù rú lái fāng biàn shuō sān
故，如来方便说三。

rú rǔ suǒ wèn hé yīn yuán gù xū tuó huán rén yù guān sì
“如汝所问，何因缘故须陀洹人喻观四

fāng zhě¹⁵⁵ shàn nán zǐ xū tuó huán rén guān yú sì dì huò dé sì shì
方者？善男子，须陀洹人观于四谛获得四事：

yī zhě zhù jiān gù dào èr zhě néng biàn guān chá sān zhě néng
一者，住坚固道；二者，能遍观察；三者，能

rú shí jiàn sì zhě néng huài dà yuàn jiān gù dào zhě shì xū tuó
如实见；四者，能坏大怨。坚固道者，是须陀

huán suǒ yǒu wǔ gēn wú néng dòng zhě shì gù míng wéi zhù jiān gù dào
洹所有五根无能动者，是故名为住坚固道；

néng biàn guān zhě xī néng hē zé nèi wài fán nǎo rú shí jiàn zhě jí shì
能遍观者，悉能呵责内外烦恼；如实见者即是

¹⁵⁴ 大正藏：俱

¹⁵⁵ 大正藏：方；永乐北藏及龙藏：方者

rěn zhì huài dà yuànzhě wèi sì diāndǎo
忍智；坏大怨者，谓四颠倒。

rú rǔ suǒwèn hé yīn yuán gù míng xū tuó huánzhě shàn
“如汝所问，何因缘故名须陀洹者？善

nán zǐ xū míng wú lòu tuó huán míng xiū xí xiū xí wú lòu gù míng
男子，须名无漏，陀洹名修习，修习无漏故名

xū tuó huán shànnán zǐ fù yǒu xū zhě míng liú liú yǒu èr zhǒng
须陀洹。善男子，复有须者名流，流有二种：

yī zhě shùn liú èr zhě nì liú yǐ nì liú gù míng xū tuó huán
一者，顺流；二者，逆流。以逆流故，名须陀洹。”

jiā shè pú sà yán shì zūn ruò cóng shì yì hé yīn yuán gù
迦叶菩萨言：“世尊！若从是义，何因缘故

sī tuó hán rén ā nà hán rén ā luó hàn rén bù dé míng wéi xū tuó
斯陀含人、阿那含人、阿罗汉人不得名为须陀

huán yé
洹耶？”

shànnán zǐ cóng xū tuó huán nǎi zhì zhū fó yì dé míng wéi
“善男子，从须陀洹乃至诸佛，亦得名为

xū tuó huán ruò sī tuó hán nǎi zhì zhū fó wú xū tuó huán yún hé dé
须陀洹。若斯陀含乃至诸佛无须陀洹，云何得

míng sī tuó hán nǎi zhì fó yī qiè zhòng shēng míng yǒu èr zhǒng yī
名斯陀含乃至佛？一切众生名有二种：一

zhě jiù èr zhě kè fán fū zhī shí yǒu shì míng zì jì dé dào
者，旧；二者，客。凡夫之时有世名字，既得道

yǐ gèng wéi lì míng míng xū tuó huán yǐ xiān dé gù míng xū tuó huán
已更为立名，名须陀洹。以先得故，名须陀洹；

yǐ hòu dé gù míng sī tuó hán shì rén yì míng xū tuó huán yì míng
以后得故，名斯陀含。是人亦名须陀洹，亦名

sī tuó hán nǎi zhì fó yì fù rú shì
斯陀含，乃至佛亦复如是。

shànnán zǐ liú yǒu èr zhǒng yī zhě jiě tuō èr zhě
“善男子，流有二种：一者，解脱；二者，

niè pán yī qiè shèng rén jiē yǒu shì èr yì kě dé míng xū tuó huán
涅槃。一切圣人皆有是二，亦可得名须陀洹，

yì míng sī tuó hán nǎi zhì fó yì fù rú shì
亦名斯陀含，乃至佛亦复如是。

shànnán zǐ xū tuó huánzhě yì míng pú sà hé yǐ gù
“善男子，须陀洹者，亦名菩萨。何以故？

pú sà zhě jí shì jìn zhì wú shēng zhì¹⁵⁶ xū tuó huán rén yì fù
菩萨者，即是尽智、无生智¹⁵⁶。须陀洹人亦复

qiú suǒ rú shì èr zhì shì gù dāng zhī xū tuó huán rén dé míng pú sà
求索如是二智，是故当知须陀洹人得名菩萨。

xū tuó huán rén yì dé míng jué hé yǐ gù zhèng jué jiàn
“须陀洹人亦得名觉。何以故？正觉见

dào duàn fán nǎo gù zhèng jué yīn guǒ gù zhèng jué gòng dào jí bú gòng
道断烦恼故，正觉因果故，正觉共道及不共

dào gù sī tuó hán nǎi zhì ā luó hàn yì fù rú shì
道故。斯陀含乃至阿罗汉亦复如是。

shàn nán zǐ shì xū tuó huán fán yǒu èr zhǒng yī zhě lì
“善男子，是须陀洹凡有二种：一者，利

gēn èr zhě dùn gēn dùn gēn zhī rén rén tiān qī fǎn shì dùn gēn
根；二者，钝根。钝根之人，人天七返。是钝根

rén fù yǒu wǔ zhǒng huò yǒu liù fǎn¹⁵⁷ wǔ sì sān èr lì
人复有五¹⁵⁷种，或有六反¹⁵⁷、五、四、三、二。利

gēn zhī rén xiàn zài huò dé xū tuó huánguǒ zhì ā luó hàn guǒ
根之人，现在获得须陀洹果至阿罗汉果。

shàn nán zǐ rú rǔ suǒ wèn hé yīn yuán gù xū tuó huán rén
“善男子，如汝所问，何因缘故须陀洹人

yù yǐ cuò yú zhě¹⁵⁸ shàn nán zǐ cuò yú yǒu sì shì yī zhě gǔ
喻以鰾鱼者¹⁵⁸？善男子，鰾鱼有四事：一者，骨

xì gù qīng èr zhě yǒu chì gù qīng sān zhě yào jiànguāng míng
细故轻；二者，有翅故轻；三者，乐见光明；

sì zhě xián wù jiān chí xū tuó huán rén yì yǒu sì shì gǔ xì zhě¹⁵⁹
四者，衔物坚持。须陀洹人亦有四事：骨细者¹⁵⁹，

yù fán nǎo wēi yǒu chì zhě¹⁶⁰ yù shē mó tā pí pó shè nà yào
喻烦恼微；有翅者¹⁶⁰，喻奢摩他、毗婆舍那；乐

jiànguāng míng yù yú jiàn dào xián wù jiān chí yù wén rú lái shuō wú
见光明，喻于见道；衔物坚持，喻闻如来说无

cháng kǔ wú wǒ bú jìng jiān chí bù shě yóu rú mó wáng huà
常、苦、无我、不净，坚持不舍。犹如魔王化

¹⁵⁶ 大正藏：及无生智；永乐北藏及龙藏：无生智

¹⁵⁷ 大正藏：返；永乐北藏及龙藏：反

¹⁵⁸ 大正藏：鰾鱼；永乐北藏及龙藏：鰾鱼者

¹⁵⁹ 大正藏：言骨细者；永乐北藏及龙藏：骨细者

¹⁶⁰ 大正藏：言有翅者；永乐北藏及龙藏：有翅者

zuò fó xiàng shǒu luó zhǎngzhě jiàn yǐ xīn jīng mó jiàn zhǎngzhě qí xīn
作佛像，首罗长者见已心惊。魔见长者其心
dòng yǐ jí yǔ zhǎngzhě wǒ xiān suǒ shuō sì zhēn dì zhě shì shuō
动已，即语长者：‘我先所说四真谛者，是说
bù zhēn jīn dāng wèi rǔ gèng shuō wǔ dì liù yīn shí sān rù shí
不真，今当为汝更说五谛、六阴、十三入、十
jiǔ jiè zhǎngzhě wén yǐ xún guān fǎ xiàng dōu wú cǐ lǐ shì gù
九界。’ 长者闻已，寻观法相都无此理，是故
jiān chí qí xīn bú dòng
坚持其心不动。”

jiā shè pú sà bó fó yán shì zūn shì xū tuó huán xiān dé dào
迦叶菩萨白佛言：“世尊！是须陀洹先得道
gù míng xū tuó huán yǐ chūguǒ gù míng xū tuó huán ruò xiān dé dào
故名须陀洹？以初果故名须陀洹？若先得道
míng xū tuó huán zhě dé kǔ fǎ rěn shí hé gù bù dé míng xū tuó huán
名须陀洹者，得苦法忍时，何故不得名须陀洹，
nǎi míng wéi xiàng ruò yǐ chūguǒ míng xū tuó huán wài dào zhī rén xiān
乃名为向？若以初果名须陀洹，外道之人先
duàn fán nǎo zhì wú suǒ yǒu chù xiū wú lòu dào dé ā nà hán guǒ hé
断烦恼至无所有处，修无漏道得阿那含果，何
gù bù míng wéi xū tuó huán
故不名为须陀洹？”

shàn nán zǐ yǐ chūguǒ gù míng xū tuó huán rú rǔ suǒ wèn
“善男子，以初果故名须陀洹。如汝所问
wài dào zhī rén xiān duàn fán nǎo zhì wú suǒ yǒu chù xiū wú lòu dào dé
‘外道之人先断烦恼至无所有处，修无漏道得
ā nà hán hé gù bù míng xū tuó huán zhě shàn nán zǐ yǐ
阿那含，何故不名须陀洹？’ 者，善男子，以
chūguǒ gù míng xū tuó huán shì rén ěr shí jù zú bā zhì jí shí liù
初果故名须陀洹，是人尔时具足八智及十六
xíng
行。”

jiā shè yán shì zūn dé ā nà hán yì fù rú shì yì dé
迦叶言：“世尊！得阿那含¹⁶¹亦复如是，亦得
bā zhì jù shí liù xíng hé gù bù dé míng xū tuó huán
八智、具十六行，何故不得名须陀洹？”

¹⁶¹ 大正藏：阿那舍人；永乐北藏及龙藏：阿那舍

shànnán zǐ yǒu lòu shí liù xíng yǒu èr zhǒng yī zhě gòng
“善男子，有漏十六行有二种：一者，共；
èr zhě bú gòng wú lòu shí liù xíng yì yǒu èr zhǒng yī zhě xiàng
二者，不共。无漏十六行亦有二种：一者，向
guǒ èr zhě dé guǒ bā zhì yì èr yī zhě xiàngguǒ èr zhě
果；二者，得果。八智亦二：一者，向果；二者，
dé guǒ xū tuó huán rén shě gòng shí liù xíng dé bú gòng shí liù xíng
得果。须陀洹人舍共十六行，得不共十六行，
shě xiàngguǒ bā zhì dé dé guǒ bā zhì ā nà hán rén zé bù rú
舍向果八智，得得果八智¹⁶²。阿那含人则¹⁶³不如
shì shì gù chūguǒmíng xū tuó huán
是，是故初果名须陀洹。

shànnán zǐ xū tuó huán rén yuán yú sì dì ā nà hán rén
“善男子，须陀洹人缘于四谛，阿那含人
wéi yuán yī dì shì gù chūguǒmíng xū tuó huán yǐ shì yīn yuán yù
唯缘一谛，是故初果名须陀洹。以是因缘，喻
yǐ cuò yú
以鰓鱼。

biànguān yǐ xíngzhě jí shì sī tuó hán xì xīn xiū dào wèi
“遍观已行者，即是斯陀含系心修道，为
duàn tān yù chēn chī jiāomàn rú bǐ cuò yú biànguānfāng yǐ
断贪欲、瞋、痴、憍慢，如彼鰓鱼遍观方已，
wèi shí gù xíng
为食故行。

xíng yǐ fù zhù yù ā nà hán dé shí yǐ zhù shì ā nà hán
“行已复住，喻阿那含得食已住。是阿那含
fán yǒu èr zhǒng yī zhě xiàn zài dé ā nà hán jìn xiū jí dé ā
凡有二种：一者，现在得阿那含，进修即得阿
luó hàn guǒ èr tān zhuó sè jiè wú sè jiè zhōng jì jìng sān mèi
罗汉果；二¹⁶⁴，贪著色界、无色界中寂静三昧，
shì rén bú shòu yù jiè shēn gù míng ā nà hán shì ā nà hán fù yǒu wǔ
是人不受欲界身故名阿那含。是阿那含复有五
zhǒng yī zhě zhōng bō niè pán èr zhě shòu shēn bō niè pán
种：一者，中般涅槃；二者，受身般涅槃；

¹⁶² 大正藏：得果八智；永乐北藏及龙藏：得得果八智

¹⁶³ 大正藏：即

¹⁶⁴ 大正藏：二者；永乐北藏及龙藏：二

sān zhě xíng bō niè pán sì zhě wú xíng bō niè pán wǔ zhě shàng
三者，行般涅槃；四者，无行般涅槃；五者，上
liú bō niè pán fù yǒu liù zhǒng wǔ rú shàng liù xiàn zài bō
流般涅槃。复有六种：五¹⁶⁵如上；六、现在般
niè pán fù yǒu qī zhǒng liù rú shàng qī wú sè jiè bō niè
涅槃。复有七种：六¹⁶⁶如上；七、无色界般涅
pán
槃。

xíng bō niè pán fù yǒu èr zhǒng huòshòu èr shēn huòshòu sì
“行般涅槃复有二种：或受二身，或受四
shēn ruòshòu èr shēn shì míng lì gēn ruòshòu sì shēn shì míng
身。若受二身，是名利根；若受四身，是名
dùngēn fù yǒu èr zhǒng yī zhě jīng jìn wú zì zài dìng èr zhě
钝根。复有二种：一者，精进无自在定；二者，
xiè dài yǒu zì zài dìng fù yǒu èr zhǒng yī zhě jù jīng jìn dìng
懈怠有自在定。复有二种：一者，具精进、定；
èr zhě bú jù¹⁶⁷
二者，不具。

shànnán zǐ yù sè zhòngshēngyǒu èr zhǒng yè yī zhě
“善男子，欲色众生有二种业：一者，
zuò yè èr zhě¹⁶⁸ shòushēng yè zhōng niè pánzhě wéiyǒu zuò yè
作业；二者，受生业。中涅槃者唯有作业，
wú shòushēng yè shì gù yú zhōng ér bō niè pán shě yù jiè shēn
无受生业，是故于中而般涅槃。舍欲界身，
wèi zhì sè jiè yǐ lì gēn gù yú zhōng niè pán shì zhōng niè pán
未至色界，以利根故于中涅槃，是中涅槃。

ā nà hán rén yǒu sì zhǒng xīn yī zhě fēi xué fēi wú xué
“阿那含人有四种心：一者，非学非无学；
èr zhě xué sān zhě wú xué sì zhě fēi xué fēi wú xué rù
二者，学；三者，无学；四者，非学非无学，入
yú niè pán
于涅槃。

¹⁶⁵ 大正藏：五种；永乐北藏及龙藏：五

¹⁶⁶ 大正藏：六种；永乐北藏及龙藏：六

¹⁶⁷ 大正藏：不具是二；永乐北藏及龙藏：不具

¹⁶⁸ 大正藏：二；永乐北藏及龙藏：二者

yún hé dé¹⁶⁹ míngzhōng bō niè pán shànnán zǐ shì ā nà
“云何得¹⁶⁹名中般涅槃？善男子，是阿那

hán sì zhǒng xīn zhōng èr shì niè pán èr fēi niè pán shì gù míngwéi
含四种心中，二是涅槃，二非涅槃，是故名为

zhōng bō niè pán
中般涅槃。

shòushēn niè pán fù yǒu èr zhǒng yī zhě zuò yè èr zhě
“受身涅槃复有二种：一者，作业；二者，

shēng yè shì rén shě yù jiè shēn shòu sè jiè shēn jīng qín xiū dào
生业。是人舍欲界身，受色界身，精勤修道，

jìn qí shòumìng rù yú niè pán
尽其寿命入于涅槃。”

jiā shè¹⁷⁰ yán shì zūn ruò yán jìn mìng rù niè pánzhě yún hé
迦叶¹⁷⁰言：“世尊！若言尽命入涅槃者，云何

ér yánshòushēn niè pán
而言受身涅槃？”

fó yán shànnán zǐ shì rén shòushēnrán hòu nǎi duàn sān jiè
佛言：“善男子，是人受身然后乃断三界

fánǎo shì gù míngwéishòushēn niè pán
烦恼，是故名为受身涅槃。

xíng bō niè pánzhě¹⁷¹ cháng xiū xíngdào yǒuwéi¹⁷² sānmèi lì
“行般涅槃者¹⁷¹常修行道，有为¹⁷²三昧力

gù néngduàn fánǎo rù yú niè pán shì míngxíng bō niè pán
故，能断烦恼，入于涅槃，是名行般涅槃。

wú xíng niè pán¹⁷³ zhě shì rén dìng zhī dāng dé niè pán shì gù
“无行涅槃¹⁷³者，是人定知当得涅槃，是故

xiè dài yì yǐ yǒuwéisānmèi lì gù shòu jìn zé dé rù yú niè pán
懈怠，亦以有为三昧力故，寿尽则得入于涅槃，

shì míng wú xíng bō niè pán
是名无行般涅槃。

shàng liú bō niè pánzhě ruò yǒu rén dé dì sì chán yǐ shì
“上流般涅槃者，若有人得第四禅已，是

¹⁶⁹ 大正藏：复

¹⁷⁰ 大正藏：迦叶菩萨；永乐北藏及龙藏：迦叶

¹⁷¹ 大正藏：善男子，行般涅槃者；永乐北藏及龙藏：行般涅槃者

¹⁷² 大正藏：以有为；永乐北藏及龙藏：有为

¹⁷³ 大正藏：般涅槃；永乐北藏及龙藏：涅槃

rénshēng yú chūchán ài xīn yǐ shì yīn yuán tuì shēngchūchán shì yǒu
人生于初禅爱心，以是因缘退生初禅。是有
èr liú yī fánǎo liú èr zhě dào liú yǐ dào liú gù shì
二流：一，烦恼流；二者，道流。以道流故，是
rénshòu jìn shēng èr chán ài yǐ ài yīn yuánshēng yú èr chán zhì dì
人寿尽生二禅爱，以爱因缘生于二禅，至第
sì chán yì fù rú shì shì sì chánzhōng fù yǒu èr zhǒng yī¹⁷⁴
四禅亦复如是。是四禅中复有二种：一¹⁷⁴、
rù wú sè jiè èr¹⁷⁵ rù wǔ jìng jū rú shì èr rén yī yào sān
入无色界；二¹⁷⁵、入五净居。如是二人，一乐三
mèi èr yào zhì huì yào zhì huì zhě rù wǔ jìng jū yào sān mèi zhě
昧，二乐智慧。乐智慧者，入五净居；乐三昧者，
rù wú sè jiè
入无色界。

rú shì èr rén yī¹⁷⁶ xiū dì sì chán yǒu wǔ jiē cī
“如是二人：一¹⁷⁶，修第四禅，有五阶差；
èr zhě bù xiū yún hé wéi wǔ xià zhōng shàng shàngzhōng
二者，不修。云何为五？下、中、上、上中、
shàngshàng xiū shàngshàngzhě chǔ wú xiǎotiān xiū shàngzhōngzhě
上上。修上上者，处无小天；修上中者，
chǔshànjiàntiān xiū shàng pǐn zhě chǔshàn kě jiàntiān xiū zhōng pǐn
处善见天；修上品者，处善可见天；修中品
zhě chǔ wú rè tiān xiū xià pǐn zhě chǔshǎo guǎngtiān¹⁷⁷
者，处无热天；修下品者，处少¹⁷⁷广天。

rú shì èr rén yī yào lùn yì èr yào jì jìng yào jì jìng
“如是二人，一乐论议，二乐寂静。乐寂静
zhě rù wú sè jiè yào lùn yì zhě chǔ wǔ jìng jū
者，入无色界；乐论议者，处五净居。

fù yǒu èr zhǒng yī zhě xiū xūnchán èr zhě bù xiū
“复有二种：一者，修熏禅；二者，不修
xūnchán xiū xūnchánzhě rù wǔ jìng jū bù xiū xūnchánzhě shēng
熏禅。修熏禅者，入五净居；不修熏禅者，生
wú sè jiè jìn qí shòumìng ér bō niè pán shì míngshàng liú bō niè pán
无色界，尽其寿命而般涅槃，是名上流般涅槃。

¹⁷⁴ 大正藏：一者；永乐北藏及龙藏：一

¹⁷⁵ 大正藏：二者；永乐北藏及龙藏：二

¹⁷⁶ 大正藏：一者；永乐北藏及龙藏：一

¹⁷⁷ 大正藏：少；永乐北藏及龙藏：小；校勘：少

ruò yù rù yú wú sè jiè zhě zé¹⁷⁸ bù néng xiū sì chán wǔ cī ruò
若欲入于无色界者，则¹⁷⁸不能修四禅、五差；若
xiū wǔ cī zé néng hē zé wú sè jiè dìng
修五差，则能呵责无色界定。”

jiā shè pú sà bó fó yán shì zūn zhōng niè pán zhě zé shì lì
迦叶菩萨白佛言：“世尊！中涅槃者则是利
gēn ruò lì gēn zhě hé bú xiàn zài rù niè pán yé hé gù yù jiè yǒu
根。若利根者，何不现在入涅槃耶？何故欲界有
zhōng niè pán sè jiè zé wú
中涅槃，色界则无？”

fó yán shàn nán zǐ shì rén xiàn zài sì dà léi liè bù néng
佛言：“善男子，是人现在四大羸劣，不能
xiū dào suī yǒu bǐ qiū sì dà kāng jiàn wú yǒu fáng shè yǐn shí yī
修道。虽有比丘四大康健，无有房舍、饮食、衣
fú wò jù yī yào zhòng yuán bú jù shì gù bù dé xiàn zài niè
服、卧具、医药，众缘不具，是故不得现在涅
pán
槃。

shàn nán zǐ wǒ xī yī shí zài shě wèi guó ā nà bīng dī¹⁷⁹
“善男子，我昔一时在舍卫国阿那邠坻¹⁷⁹
jīng shè yǒu yī bǐ qiū lái zhì wǒ suǒ zuò rú shì yán shì zūn wǒ
精舍，有一比丘来至我所，作如是言：‘世尊！我
cháng xiū dào ér bù néng dé xū tuó huánguǒ zhì ā luó hàn guǒ wǒ
常修道，而不能得须陀洹果至阿罗汉果。’我
shí jí gào ā nán yán rǔ jīn dāng wèi shì bǐ qiū jù zhū suǒ xū ěr
时即告阿难言：‘汝今当为是比丘具诸所须。’尔
shí ā nán jiāng shì bǐ qiū zhì qí tuó lín yǔ hǎo fáng shè shì shí
时，阿难将是比丘至祇陀林，与好房舍。是时，
bǐ qiū yǔ ā nán yán dà dé wéi¹⁸⁰ yuàn wèi wǒ zhuāng yán fáng shè
比丘语阿难言：‘大德！惟¹⁸⁰愿为我庄严房舍，
jìng jié xiū zhì qī bǎo yán lì xuán zēng fān gài ā nán yán shì
净洁修治，七宝严丽，悬缯幡盖。’阿难言：‘世
jiān pín zhě nǎi míng shā mén wǒ dāng yún hé néng bàn shì shì shì bǐ
间贫者乃名沙门，我当云何能办是事？’是比

¹⁷⁸ 大正藏：即

¹⁷⁹ 大正藏：低

¹⁸⁰ 大正藏：唯

qiū yán dà dé ruò néng wéi wǒ zuò zhě shàn ruò bù néng zhě
丘言：‘大德！若能为我作者，善；若不能者，
wǒ dāng huán wǎng zhì shì zūn suǒ ěr shí ā nán jí wǎng fó suǒ
我当还往至世尊所。’尔时，阿难即往佛所，
zuò rú shì yán shì zūn xiàng zhě bǐ qiū cóng wǒ qiú suǒ zhǒng zhǒng
作如是言：‘世尊！向者比丘从我求索种种
zhuāng yán qī bǎo fān gài bù shěn shì shì dāng yún hé yē wǒ yú ěr
庄严七宝幡盖，不审是事当云何耶？’我于尔
shí fù gào ā nán rǔ jīn huán qù suí bǐ qiū yì suǒ xū zhī wù
时复告阿难：‘汝今还去，随比丘意，所须之物
wèi bàn jù zhī ěr shí ā nán jí huán fáng zhōng wèi shì bǐ qiū
为办具之。’尔时，阿难即还房中，为是比丘
shì shì jù bàn bǐ qiū dé yǐ xì niàn xiū dào bù jiǔ jí dé xū tuó
事事具办。比丘得已，系念修道，不久即得须陀
huánguǒ zhì ā luó hàn guǒ shàn nán zǐ wú liàng zhòng shēng yīng rù niè
洹果至阿罗汉果。善男子，无量众生应入涅槃，
pán yǐ suǒ fá gù fáng luàn qí xīn shì gù bù dé
槃，以所乏故，妨乱其心，是故不得。

shàn nán zǐ fù yǒu zhòng shēng duō xǐ jiào huà qí xīn cōng
“善男子，复有众生多喜教化，其心忽

¹⁸¹ wù bù néng dé dìng shì gù bù dé xiàn zài niè pán
务不能得定，是故不得现在涅槃。

shàn nán zǐ rú rǔ suǒ wèn hé yīn yuán gù shě yù jiè
“善男子，如汝所问‘何因缘故，舍欲界
shēn yǒu zhōng niè pán sè jiè wú zhě shàn nán zǐ shì rén guān
身有中涅槃，色界无？’者，善男子，是人观
yú yù jiè fán nǎo yīn yuán yǒu èr yī zhě nèi èr zhě wài sè
于欲界烦恼因缘有二：一者，内；二者，外。色

jiè ¹⁸² zhōng wú wài yīn yuán yù jiè fù yǒu èr zhǒng ài xīn yī zhě
界¹⁸²中，无外因缘。欲界复有二种爱心：一者，
yù ài èr zhě shí ài guān shì èr ài zhì xīn hē zé jì hē
欲爱；二者，食爱。观是二爱，至心呵责，既呵
zé yǐ dé rù niè pán shì yù jiè zhōng néng dé hē zé zhū cū fán nǎo
责已，得入涅槃。是欲界中能得呵责诸粗烦恼，
suǒ wèi qiān tān chēn dù wú cán wú kuì yǐ shì yīn yuán néng
所谓慳贪、瞋、妬、无惭、无愧，以是因缘能

¹⁸¹ 大正藏：忽；永乐北藏及龙藏：忽；校勘：忽

¹⁸² 大正藏：而色界；永乐北藏及龙藏：色界

dé niè pán yòu yù jiè dào qí xìng yǒng jiàn hé yǐ gù dé xiàng
得涅槃。又，欲界道其性勇健，何以故？得向

183 guǒ gù shì gù yù jiè yǒu zhōng niè pán sè jiè zhōng wú
果故。是故欲界有中涅槃，色界中无。

shàn nán zǐ zhōng niè pán zhě fán yǒu sān zhǒng wèi shàng
“善男子，中涅槃者凡有三种：谓上、
zhōng xià shàng zhě shě shēn wèi lí yù jiè biàn dé niè pán zhōng
中、下。上者，舍身未离欲界便得涅槃；中
zhě shǐ lí yù jiè wèi zhì sè jiè biàn dé niè pán xià zhě lí yù
者，始离欲界，未至色界便得涅槃；下者，离欲
jiè yǐ zhì sè jiè biān nǎi dé niè pán yù yǐ cuò yú dé shí yǐ zhù
界已，至色界边乃得涅槃。喻以鰕鱼，得食已住，
shì rén yì ěr yún hé míng zhù chǔ zài sè jiè jí wú sè jiè dé shòu
是人亦尔。云何名住？处在色界及无色界得受
shēn gù shì gù míng zhù bú shòu yù jiè rén tiān dì yù
身故，是故名住；不受欲界、人、天、地狱、
chù shēng è guǐ shì gù míng zhù yǐ duàn wú liàng zhū fán nǎo jié
畜生、饿鬼，是故名住；已断无量诸烦恼结，
yú shǎo zài gù shì gù míng zhù fù hé yīn yuán míng zhī wéi zhù
余少在故，是故名住。复何因缘名之为住？
zhōng bú zào zuò gòng fán fū shì shì gù míng zhù zì wú suǒ wèi bú
终不造作共凡夫事，是故名住；自无所畏，不
lìng tā wèi shì gù míng zhù yuǎn lí èr ài qiān tān chēn huì
令他畏，是故名住；远离二爱、悭贪、瞋恚，
shì gù míng zhù
是故名住。

shàn nán zǐ dào bǐ àn zhě yù ā luó hàn pì zhī fó
“善男子，到彼岸者，喻阿罗汉、辟支佛、
pú sà fó yóu rú shén guī shuǐ lù jù xíng hé yīn yuán gù yù zhī
菩萨、佛，犹如神龟，水陆俱行。何因缘故喻之
yǐ guī shàn cáng wǔ gù shì ā luó hàn nǎi zhì zhū fó yì fù rú shì
以龟？善藏五故。是阿罗汉乃至诸佛亦复如是，
shàn fù wǔ gēn shì gù yù guī shuǐ lù zhě 184 shuǐ yù shì jiān lù
善覆五根，是故喻龟。水陆者，水喻世间，陆
yù chū shì shì zhū shèng děng yì fù rú shì néng guān yī qiè è fán
喻出世。是诸圣等亦复如是，能观一切恶烦

183 大正藏：四

184 大正藏：言水陆者；永乐北藏及龙藏：水陆者

nǎo gù dào yú bǐ àn shì gù yù yǐ shuǐ lù jù xíng
恼故，到于彼岸，是故喻以水陆俱行。

shànnán zǐ rú héng hé zhōng qī zhǒngzhòngshēng suī yǒu
“善男子，如恒河中七种众生，虽有
yú guī zhī míng bù lí yú shuǐ rú shì wēimào dà niè pánzhōng cóng
鱼龟之名，不离于水。如是微妙大涅槃中，从
yī chǎn tí shàng zhì zhū fó suī yǒu yì míng rán yì bù lí yú fó xìng
一阐提上至诸佛，虽有异名，然亦不离于佛性
shuǐ shànnán zǐ shì qī zhòngshēng ruò shàn fǎ ruò bú shàn fǎ
水。善男子，是七众生，若善法、若不善法，
ruò fāngbiàndào ruò jiě tuō dào ruò cì dì dào ruò yīn ruò guǒ
若方便道、若解脱道、若次第道，若因、若果，
xī shì fó xìng shì míng rú lái suí zì yì yǔ
悉是佛性。是名如来随自意语。”

jiā shè pú sà yán shì zūn ruò yǒu yīn zé yǒu guǒ ruò wú yīn
迦叶菩萨言：“世尊！若有因则有果，若无因
zé wú guǒ niè pán míng guǒ cháng gù wú yīn ruò wú yīn zhě yún
则无果。涅槃名果，常故无因。若无因者，云
hé míng guǒ ér shì niè pán yì míng shā mén míng shā mén guǒ yún hé
何名果？而是涅槃亦名沙门、名沙门果。云何
shā mén yún hé shā mén guǒ
沙门？云何沙门果？”

shànnán zǐ yī qiè shì jiān yǒu qī zhǒng guǒ yī zhě fāng
“善男子，一切世间有七种果：一者，方
biànguǒ èr zhě bào ēn guǒ sān zhě qīn jìn guǒ sì zhě yú
便果；二者，报恩果；三者，亲近果；四者，余
cánguǒ wǔ zhě píngděngguǒ liù zhě guǒ bào guǒ qī zhě
残果；五者，平等果；六者，果报果；七者，
yuǎn lí guǒ
远离果。

fāngbiànguǒzhě rú shì jiān rén qiū duō shōu gǔ xiánxiāng
“方便果者，如世间人，秋多收谷，咸相
wèi yán dé fāngbiànguǒ fāngbiànguǒzhě míng yè xíngguǒ rú
谓言：‘得方便果。’方便果者，名业行果。如
shì guǒzhě yǒu èr zhǒng yīn yī zhě jìn yīn èr zhě yuǎn yīn
是果者有二种因：一者，近因；二者，远因。
jìn yīn zhě suǒ wèi zhǒng zǐ yuǎn yīn zhě wèi shuǐ fèn rén gōng
近因者，所谓种子；远因者，谓水、粪、人功。

shì míngfāngbiànguǒ
是名方便果。

bào ēn guǒzhě rú shì jiān rén gòngyǎng fù mǔ fù mǔ xián
“报恩果者，如世间人供养父母，父母咸

yán¹⁸⁵ wǒ¹⁸⁶ dé ēn yǎng zhī guǒ zǐ néng bào ēn míng zhī wéiguǒ
言¹⁸⁵：‘我¹⁸⁶得恩养之果。’子能报恩，名之为果。

rú shì guǒzhě yīn yì èr zhǒng yī zhě jìn yīn èr zhě yuǎn
如是果者，因亦二种：一者，近因；二者，远

yīn jìn zhě jí shì fù mǔ guò qù chún shàn zhī yè yuǎnzhě jí
因。近者，即是父母过去纯善之业；远者，即

shì suǒ shēng xiào zǐ shì míng bào ēn guǒ
是所生孝子。是名报恩果。

qīn jìn guǒzhě pì rú yǒu rén qīn jìn shàn yǒu huò dé xū tuó
“亲近果者，譬如有人亲近善友，或得须陀

huánguǒ zhì ā luó hàn guǒ shì rén chàng yán wǒ jīn yǐ dé qīn jìn guǒ
洹果至阿罗汉果，是人唱言：‘我今已得亲近果

bào rú shì guǒzhě yīn yǒu èr zhǒng yī zhě jìn yīn èr zhě
报。’如是果者，因有二种：一者，近因；二者，

yuǎn yīn jìn zhě xìn xīn yuǎnzhě shàn yǒu shì míng qīn jìn guǒ
远因。近者，信心；远者，善友。是名亲近果。

yú cánguǒzhě rú yīn bù shā dé dì sān shēn yán nián yì
“余残果者，如因不杀，得第三身，延年益

shòu shì míng cánguǒ rú shì guǒzhě yǒu èr zhǒng yīn yī zhě
寿，是名残果。如是果者，有二种因：一者，

jìn yīn èr zhě yuǎn yīn jìn zhě jí shì shēn kǒu yì jìng
近因；二者，远因。近者，即是身、口、意净；

yuǎnzhě jí shì yán nián yì shòu shì míng cánguǒ
远者，即是延年益寿。是名残果。

píngděngguǒzhě wèi shì jiè qì rú shì guǒzhě yì èr zhǒng
“平等果者，谓世界器。如是果者，亦二种

yīn yī zhě jìn yīn èr zhě yuǎn yīn jìn yīn zhě suǒ wèi zhòng
因：一者，近因；二者，远因。近因者，所谓众

shēng xiū shí shàn yè yuǎn yīn zhě suǒ wèi sān zāi shì míng píngděng
生修十善业；远因者，所谓三灾。是名平等

guǒ
果。

¹⁸⁵ 大正藏：父母咸言；永乐北藏及龙藏：咸言；校勘：父母咸言

¹⁸⁶ 大正藏：我今已；永乐北藏及龙藏：我

guǒbàoguǒzhě rú rén huò dé qīngjìng shēn yǐ xiū shēn
“果报果者，如人获得清净身已，修身、
kǒu yì qīngjìng zhī yè shì rén biànshuō wǒ dé guǒbàoguǒ¹⁸⁷
口、意清净之业，是人便说：‘我得果报果’。”

rú shì guǒzhě yīn yǒu èr zhǒng yī zhě jìn yīn èr zhě yuǎn yīn
如是果者因有二种：一者，近因；二者，远因。
jìn yīn zhě suǒ wèixiàn zài shēn kǒu yì jìng yuǎn yīn zhě suǒ
近因者，所谓现在身、口、意净；远因者，所
wèiguò qù shēn kǒu yì jìng shì míngguǒbàoguǒ
谓过去身、口、意净。是名果报果。

yuǎn lí guǒzhě jí shì nièpán lí zhū fánnǎo yī qiè shàn
“远离果者，即是涅槃，离诸烦恼一切善
yè shì nièpán yīn fù yǒu èr zhǒng yī zhě jìn yīn èr zhě
业。是涅槃因，复有二种：一者，近因；二者，
yuǎn yīn jìn yīn zhě¹⁸⁸ jí shì sān jiě tuōmén yuǎn yīn zhě jí wú
远因。近因者¹⁸⁸，即是三解脱门；远因者，即无
liàng shì suǒ xiū shàn fǎ
量世所修善法。

shànnán zǐ rú shì jiān fǎ huòshuōshēng yīn huòshuōliǎo
“善男子，如世间法，或说生因，或说了
yīn chū shì zhī fǎ yì fù rú shì yì shuōshēng yīn yì shuōliǎo yīn
因；出世之法亦复如是，亦说生因、亦说了因。
shànnán zǐ sān jiě tuōmén sān shí qī pǐn néng wéi yī qiè fánnǎo zuò
善男子，三解脱门、三十七品能为一烦恼作
bù shēngshēng yīn yì wéi nièpán ér zuòliǎo yīn shànnán zǐ yuǎn
不生 生因，亦为涅槃而作了因。善男子，远
lí fánnǎo zé dé liǎoliǎojiàn yú nièpán shì gù nièpán wéiyǒuliǎo yīn
离烦恼则得了了见于涅槃，是故涅槃唯有了因，
wú yǒushēng yīn
无有生因。

shànnán zǐ rú rǔ suǒwèn yún hé shāmén nà¹⁸⁹ yún hé
“善男子，如汝所问‘云何沙门那¹⁸⁹？云何
shāménguǒ zhě shànnán zǐ shāmén nà zhě jí bā zhèngdào
沙门果？’者，善男子，沙门那者，即八正道；

¹⁸⁷ 大正藏：果报果；永乐北藏及龙藏：报果；校勘：果报果

¹⁸⁸ 大正藏：近者；永乐北藏及龙藏：近因者

¹⁸⁹ 大正藏：沙门那；永乐北藏及龙藏：沙门；校勘：沙门那

shā mén guǒ zhě cóng dào bì jìng yǒng duàn yī qiè tān chēn chī děng
沙门果者，从道毕竟永断一切贪、瞋、痴等。

shì míng shā mén nà shā mén guǒ
是名沙门那、沙门果。”

jiā shè pú sà yán shì zūn hé yīn yuán gù bā zhèng dào zhě
迦叶菩萨言：“世尊！何因缘故八正道者
míng shā mén nà
名沙门那？”

shàn nán zǐ shì yán shā mén míng fá nà zhě míng dào rú
“善男子，世言沙门名乏，那者名道。如
shì dào zhě duàn yī qiè fá duàn yī qiè dào yǐ shì yì gù míng
是道者，断一切乏，断一切道。以是义故，名
bā zhèng dào wéi shā mén nà cóng shì dào zhōng huò dé guǒ gù míng shā
八正道为沙门那。从是道中获得果故，名沙
méng guǒ
门果。

shàn nán zǐ yòu shā mén nà zhě rú shì jiān rén yǒu yào jìng
“善男子，又，沙门那者，如世间人有乐静
zhě yì míng shā mén rú shì dào zhě yì fù rú shì néng lìng xíng zhě
者，亦名沙门。如是道者亦复如是，能令行者
lí shēn kǒu yì è xié mìng děng dé yào jì jìng shì gù míng zhī wéi
离身口意恶、邪命等，得乐寂静，是故名之为
shā mén nà
沙门那。

shàn nán zǐ rú shì xià rén néng zuò shàng rén shì míng shā mén
“善男子，如世下人能作上人，是名沙门。
rú shì dào zhě yì fù rú shì néng lìng xià rén zuò shàng rén gù shì gù
如是道者亦复如是，能令下人作上人故，是故
dé míng wéi shā mén nà
得名为沙门那。

shàn nán zǐ ā luó hàn rén xiū shì dào zhě dé shā mén guǒ
“善男子，阿罗汉人修是道者得沙门果，
shì gù dé míng dào yú bǐ àn ā luó hàn guǒ zhě jí shì wú xué wǔ fēn
是故得名到于彼岸。阿罗汉果者即是无学五分
fǎ shēn jiè dìng huì jiě tuō jiě tuō zhī jiàn yīn shì wǔ fēn
法身，戒、定、慧、解脱、解脱知见，因是五分
dé dào bǐ àn shì gù míng wéi dào yú bǐ àn dào bǐ àn gù ér zì
得到彼岸，是故名为到于彼岸。到彼岸故而自

shuō yán wǒ shēng yǐ jìn fàn xíng yǐ lì suǒ zuò yǐ bàn gèng
说言：‘我生已尽，梵行已立，所作已办，更
bú shòu yǒu
不受有。’

shàn nán zǐ shì ā luó hàn yǒng duàn sān shì shēng yīn yuán gù
“善男子，是阿罗汉永断三世生因缘故，
shì gù zì shuō wǒ shēng yǐ jìn yì duàn sān jiè wǔ yīn shēn gù
是故自说‘我生已尽’；亦断三界五阴身故，
shì gù fù yán wǒ shēng yǐ jìn suǒ xiū fàn xíng yǐ bì jìng gù shì
是故复言‘我生已尽’；所修梵行已毕竟故，是
gù chàng yán fàn xíng yǐ lì yòu shě xué dào yì míng yǐ lì rú běn
故唱言‘梵行已立’；又舍学道亦名已立，如本
suǒ qiú jīn rì yǐ dé shì gù chàng yán suǒ zuò yǐ bàn xiū dào dé
所求今日已得，是故唱言‘所作已办’；修道得
guǒ yì yán yǐ bàn huò dé jìn zhì wú shēng zhì gù chàng yán wǒ
果亦言已办，获得尽智、无生智故，唱言：‘我
yǐ jìn zhū yǒu jié¹⁹⁰。’ yǐ shì yì gù míng ā luó hàn dé dào bǐ
已尽诸有结¹⁹⁰。’以是义故，名阿罗汉，得到彼
àn rú ā luó hàn pì zhī fó yì fù rú shì pú sà jí fó jù zú
岸。如阿罗汉，辟支佛亦复如是。菩萨及佛具足
chéng jiù liù bō luó mì míng dào bǐ àn shì fó pú sà dé ā nòu duō luó
成就六波罗蜜名到彼岸。是佛菩萨得阿耨多罗
sān miǎo sān pú tí yǐ míng wéi jù zú liù bō luó mì hé yǐ gù dé
三藐三菩提已，名为具足六波罗蜜。何以故？得
liù bō luó mì guǒ gù yǐ dé guǒ gù míng wéi jù zú
六波罗蜜果故。以得果故，名为具足。

shàn nán zǐ shì qī zhòng shēng bù xiū shēn bù xiū jiè bù
“善男子，是七众生不修身、不修戒、不
xiū xīn bù xiū huì bù néng xiū xí rú shì sì shì zé néng zào zuò
修心、不修慧，不能修习如是四事，则能造作
wǔ nì zhòng zuì néng duàn shàn gēn fàn sì zhòng jìn bàng fó fǎ
五逆重罪，能断善根，犯四重禁，谤佛、法、
sēng shì gù dé míng¹⁹¹ cháng chén mò
僧，是故得名¹⁹¹常沈没。

shàn nán zǐ shì qī rén zhōng yǒu néng qīn jìn shàn zhī shí zhě
“善男子，是七人中有能亲近善知识者，

¹⁹⁰ 大正藏：我生已尽，尽诸有结；永乐北藏及龙藏：我已尽诸有结

¹⁹¹ 大正藏：名为；永乐北藏及龙藏：名

zhì xīn tīngshòu rú lái zhèng fǎ nèi shàn sī wéi rú fǎ ér zhù jīng
至心听受如来正法，内善思惟，如法而住，精
qín xiū xí shēn jiè xīn huì shì gù dé míng dù¹⁹² shēng sǐ hé
勤修习身、戒、心、慧，是故得名度¹⁹²生死河
dào yú bǐ àn ruò yǒushuō yán yī chǎn tí rén dé ā nòuduō luó sān
到于彼岸。若有说言一阐提人得阿耨多罗三
miǎosān pú tí zhě shì míng rǎn zhuó ruò yán bù dé shì míng xū wàng
藐三菩提者，是名染著；若言不得，是名虚妄。

shànnán zǐ shì qī zhǒngrén huò yǒu yī rén jù qī huò
“善男子，是七种人，或有一人具七，或
yǒu qī rén gè yī shànnán zǐ ruò rén¹⁹³ xīn kǒu yì xiǎng yì shuō
有七人各一。善男子，若人¹⁹³心口异想异说，
yán yī chǎn tí dé ā nòuduō luó sān miǎosān pú tí zhě dāng zhī shì
言一阐提得阿耨多罗三藐三菩提者，当知是
rén bàng fó fǎ sēng ruò rén xīn kǒu yì xiǎng yì shuō yán yī chǎn
人谤佛、法、僧；若人心口异想异说，言一阐
tí bù dé ā nòuduō luó sān miǎosān pú tí shì rén yì míng bàng fó
提不得阿耨多罗三藐三菩提，是人亦名谤佛、
fǎ sēng shànnán zǐ ruò yǒushuō yán bā shèng dào fēn fán fū suǒ dé
法、僧。善男子，若有说言八圣道分凡夫所得，
shì rén yì míng bàng fó fǎ sēng ruò yǒushuō yán bā shèng dào fēn
是人亦名谤佛、法、僧；若有说言八圣道分
fēi fán fū dé shì rén yì míng bàng fó fǎ sēng shànnán zǐ
非凡夫得，是人亦名谤佛、法、僧。善男子，
ruò yǒushuō yán yī qiè zhòng shēng dìng yǒu fó xìng dìng wú fó xìng shì rén
若有说言一切众生定有佛性、定无佛性，是人
yì míng bàng fó fǎ sēng shànnán zǐ shì gù wǒ yú qì jīng zhōng
亦名谤佛、法、僧。善男子，是故我于契经中
shuō yǒu èr zhǒngrén bàng fó fǎ sēng yī zhě bù xìn chēn
说有二种人谤佛、法、僧：一者，不信，瞋
huì xīn gù èr zhě suī xìn bù jiě yì gù shànnán zǐ ruò rén
恚心故；二者，虽信，不解义故。善男子，若人
xìn xīn wú yǒu zhì huì shì rén zé néng zēng zhǎng wú míng ruò yǒu zhì
信心，无有智慧，是人则能增长无明；若有智
huì wú yǒu xìn xīn shì rén zé néng zēng zhǎng xié jiàn shànnán zǐ
慧，无有信心，是人则能增长邪见。善男子，

¹⁹² 大正藏：渡

¹⁹³ 大正藏：有

bú xìn zhī rén chēn huì xīn gù shuō yán wú yǒu fó fǎ sēng bǎo
不信之人，瞋恚心故，说言无有佛、法、僧宝；

xìn zhě wú huì diān dǎo jiě yì lìng wén fǎ zhě bàng fó fǎ sēng
信者无慧，颠倒解义，令闻法者谤佛、法、僧。

shàn nán zǐ shì gù wǒ shuō bú xìn zhī rén chēn huì xīn gù yǒu xìn
善男子，是故我说：‘不信之人瞋恚心故，有信

zhī rén wú zhì huì gù shì rén néng bàng fó fǎ sēng bǎo
之人无智慧故，是人能谤佛、法、僧宝。’

shàn nán zǐ ruò yǒu shuō yán yī chǎn tí dēng wèi shēng shàn
“善男子，若有说言：‘一阐提等未生善

fǎ biàn dé ā nòu duō luó sān miǎo sān pú tí shì rén yì míng bàng fó
法便得阿耨多罗三藐三菩提。’是人亦名谤佛、

fǎ sēng ruò fù yǒu yán yī chǎn tí rén shě yī chǎn tí yú yì
法、僧。若复有言：‘一阐提人舍一阐提，于异

shēn zhōng dé ā nòu duō luó sān miǎo sān pú tí shì rén yì míng bàng
身中得阿耨多罗三藐三菩提。’是人亦名谤

fó fǎ sēng ruò fù shuō yán yī chǎn tí rén néng shēng shàn gēn
佛、法、僧。若复说言：‘一阐提人能生善根，

shēng shàn gēn yǐ xiāng xù bù duàn dé ā nòu duō luó sān miǎo sān pú
生善根已，相续不断，得阿耨多罗三藐三菩

tí gù yán yī chǎn tí dé ā nòu duō luó sān miǎo sān pú tí dāng
提，故言一阐提得阿耨多罗三藐三菩提。’当

zhī shì rén bù bàng sān bǎo
知是人谤三宝。

shàn nán zǐ ruò yǒu rén yán yī qiè zhòng shēng dìng yǒu fó
“善男子，若有人言：‘一切众生定有佛

xìng cháng lè wǒ jìng bú zuò bù shēng fán nǎo yīn yuán gù
性，常、乐、我、净，不作不生，烦恼因缘故

bù kě jiàn dāng zhī shì rén bàng fó fǎ sēng ruò yǒu shuō yán
不可见。’当知是人谤佛、法、僧。若有说言：

yī qiè zhòng shēng dōu wú fó xìng yóu rú tù jiǎo cóng fāng biàn shēng
‘一切众生都无佛性，犹如兔角，从方便生，

běn wú jīn yǒu yǐ yǒu huán wú dāng zhī shì rén bàng fó fǎ
本无今有，已有还无。’当知是人谤佛、法、

sēng ruò yǒu shuō yán zhòng shēng fó xìng fēi yǒu rú xū kōng fēi
僧。若有说言：‘众生佛性非有，如虚空；非

wú rú tù jiǎo hé yǐ gù xū kōng cháng gù tù jiǎo wú gù
无，如兔角。何以故？虚空常故，兔角无故，

shì gù dé yán yì yǒu yì wú yǒu gù pò tù jiǎo wú gù pò xū kōng
是故得言亦有亦无，有故破兔角，无故破虚空。’

rú shì shuōzhě bú bàng sān bǎo
如是说者，不谤三宝。

shànnán zǐ fū fó xìngzhě bù míng yī fǎ bù míng shí
“善男子，夫佛性者，不名一法，不名十
fǎ bù míng bǎi fǎ bù míng qiān fǎ bù míng wàn fǎ wèi dé ā
法、不名百法，不名千法，不名万法。未得阿
nòuduō luó sān miǎo sān pú tí shí yī qiè shàn bù shàn wú jì
耨多罗三藐三菩提时，一切善、不善、无记，
jìn míng fó xìng rú lái huò shí yīn zhōng shuō guǒ guǒ zhōng shuō yīn
尽名佛性。如来或时因中说果，果中说因，
shì míng rú lái suí zì yì yǔ suí yì yǔ gù míng wéi rú lái suí yì
是名如来随自意语。随意语故，名为如来；随意
yǔ gù míng ā luó hē suí yì yǔ gù míng sān miǎo sān fó tuó
语故，名阿罗呵；随意语故，名三藐三佛陀。”

jiā shè pú sà yán shì zūn rú fó suǒ shuō zhòng shēng fó
迦叶菩萨言：“世尊！如佛所说，众生佛
xìng yóu rú xū kōng yún hé míng wéi rú xū kōng yé
性犹如虚空，云何名为如虚空耶？”

shànnán zǐ xū kōng zhī xìng fēi guò qù fēi wèi lái fēi
“善男子，虚空之性，非过去、非未来、非
xiàn zài fó xìng yì ěr shànnán zǐ xū kōng fēi guò qù hé yǐ
现在，佛性亦尔。善男子，虚空非过去，何以
gù wú xiàn zài gù fǎ ruò xiàn zài kě shuō guò qù yǐ wú xiàn zài
故？无现在故。法若现在，可说过去，以无现在，
gù wú guò qù yì wú xiàn zài hé yǐ gù wú wèi lái gù fǎ ruò
故无过去；亦无现在，何以故？无未来故。法若
wèi lái kě shuō xiàn zài yǐ wú wèi lái gù wú xiàn zài yì wú wèi
未来，可说现在，以无未来，故无现在；亦无未
lái hé yǐ gù wú xiàn zài guò qù gù ruò yǒu xiàn zài guò qù
来。何以故？无现在、过去故。若有现在、过去，
zé yǒu wèi lái yǐ wú guò qù xiàn zài¹⁹⁴ gù zé wú wèi lái yǐ
则有未来，以无过去、现在¹⁹⁴故，则无未来。以
shì yì gù xū kōng zhī xìng fēi sān shì shè
是义故，虚空之性非三世摄。

¹⁹⁴ 大正藏：现在、过去；永乐北藏及龙藏：现在、过去

shànnán zǐ yǐ xū kōng wú gù wú yǒu sān shì bù yǐ yǒu gù
“善男子，以虚空无故无有三世，不以有故
wú sān shì yě rú xū kōng huā fēi shì yǒu gù wú yǒu sān shì xū kōng
无三世也。如虚空华，非是有故无有三世；虚空
yì ěr fēi shì yǒu gù wú yǒu sān shì shànnán zǐ wú wù zhě jí
亦尔，非是有故，无有三世。善男子，无物者即
shì xū kōng fó xìng yì ěr
是虚空，佛性亦尔。

shànnán zǐ xū kōng wú gù fēi sān shì shè fó xìng cháng
“善男子，虚空无故，非三世摄；佛性常
gù fēi sān shì shè shànnán zǐ rú lái yǐ dé ā nòuduō luó sān miǎo
故，非三世摄。善男子，如来已得阿耨多罗三藐
sān pú tí suǒ yǒu fó xìng yī qiè fó fǎ cháng wú biàn yì yǐ
三菩提，所有佛性、一切佛法，常无变易，以
shì yì gù wú yǒu sān shì yóu rú xū kōng shànnán zǐ xū kōng
是义故，无有三世，犹如虚空。善男子，虚空
wú gù fēi nèi fēi wài fó xìng cháng gù fēi nèi fēi wài gù shuō fó xìng
无故非内非外，佛性常故非内非外，故说佛性
yóu rú xū kōng shànnán zǐ rú shì jiān zhōng wú guà ài¹⁹⁵ chù míng
犹如虚空。善男子，如世间中，无罣碍¹⁹⁵处名
wéi xū kōng rú lái dé ā nòuduō luó sān miǎo sān pú tí yǐ yú yī
为虚空；如来得阿耨多罗三藐三菩提已，于一
qiè fó fǎ wú yǒu guà ài gù yán fó xìng yóu rú xū kōng yǐ shì yīn yuán
切佛法无有罣碍，故言佛性犹如虚空。以是因缘，
wǒ shuō fó xìng yóu rú xū kōng
我说佛性犹如虚空。”

jiā shè pú sà bó fó yán shì zūn rú lái fó xìng niè pán
迦叶菩萨白佛言：“世尊！如来、佛性、涅槃
fēi sān shì shè ér míng wéi yǒu xū kōng yì fēi sān shì suǒ shè hé gù bù
非三世摄而名为有，虚空亦非三世所摄，何故不
dé míng wéi yǒu yé
得名为有耶？”

fó yán shànnán zǐ wéi fēi niè pán míng wéi niè pán wéi fēi
佛言：“善男子，为非涅槃名为涅槃，为非
rú lái míng wéi rú lái wéi fēi fó xìng míng wéi fó xìng yún hé míng wéi
如来名为如来，为非佛性名为佛性。云何名为

¹⁹⁵ 大正藏：碍（后同）

fēi niè pán yé suǒ wèi yī qiè fán nǎo yǒu wéi zhī fǎ wèi pò rú shì
非涅槃耶？所谓一切烦恼有为之法，为破如是
yǒu wéi fán nǎo shì míng niè pán fēi rú lái zhě wèi yī chǎn tí zhì
有为烦恼，是名涅槃。非如来者，谓一阐提至
pì zhī fó wèi pò rú shì yī chǎn tí dēng zhì pì zhī fó shì míng rú
辟支佛，为破如是一阐提等至辟支佛，是名如
lái fēi fó xìng zhě suǒ wèi yī qiè qiáng bì wǎ shí wú qíng zhī wù
来。非佛性者，所谓一切墙壁、瓦石、无情之物，
lí rú shì dēng wú qíng zhī wù shì míng fó xìng shàn nán zǐ yī qiè
离如是等无情之物，是名佛性。善男子，一切
shì jiān wú fēi xū kōng duì yú xū kōng
世间无非虚空对于虚空。”

jiā shè pú sà bó fó yán shì zūn shì jiān yì wú fēi sì dà
迦叶菩萨白佛言：“世尊！世间亦无，非四大
duì ér yóu dé míng sì dà shì yǒu xū kōng wú duì hé gù bù dé míng
对，而犹得名四大是有。虚空无对，何故不得名
zhī wéi yǒu
之为有？”

fó yán shàn nán zǐ ruò yán niè pán fēi sān shì shè xū
佛言：“善男子，若言‘涅槃非三世摄，虚
kōng yì ěr zhě shì yì bù rán hé yǐ gù niè pán shì yǒu
空亦尔。’者，是义不然。何以故？涅槃是有，
kě jiàn kě zhèng shì sè zú jì zhāng jù shì yǒu shì xiàng shì yuán
可见可证，是色足迹章句、是有、是相、是缘、
shì guī yī chù jì jìng guāng míng ān wěn bǐ àn shì gù dé míng fēi
是归依处，寂静光明，安隐彼岸，是故得名非
sān shì shè xū kōng zhī xìng wú rú shì fǎ shì gù míng wú ruò yǒu lí
三世摄。虚空之性无如是法，是故名无。若有离
yú rú shì dēng fǎ gèng yǒu fǎ zhě yīng sān shì shè xū kōng ruò tóng shì
于如是等法更有法者，应三世摄。虚空若同是
yǒu fǎ zhě bù dé fēi shì sān shì suǒ shè
有法者，不得非是三世所摄。

shàn nán zǐ rú shì rén shuō xū kōng míng wéi wú sè wú duì
“善男子，如世人说：‘虚空名为无色无对，
bù kě dǔ jiàn ruò wú sè wú duì bù kě jiàn zhě jí xīn shù fǎ
不可睹见。’若无色无对、不可见者，即心数法；
xū kōng ruò tóng xīn shù fǎ zhě bù dé bù shì sān shì suǒ shè ruò sān shì
虚空若同心数法者，不得不是三世所摄。若三世

shè jí shì sì yīn shì gù lí sì yīn yǐ wú yǒu xū kōng
摄，即是四阴。是故离四阴已无有虚空。

fù cì shànnán zǐ zhū wàidàoyán fū xū kōngzhě
“复次，善男子，诸外道言：‘夫虚空者，
jí shì guāngmíng ruò shì guāngmíng jí shì sè fǎ xū kōng ruò ěr
即是光明。’若是光明，即是色法。虚空若尔
shì sè fǎ zhě jí shì wú cháng shì wú cháng gù sān shì suǒ shè yún
是色法者，即是无常。是无常故三世所摄，云
hé wàidàoshuō fēi sān shì ruò sān shì shè zé fēi xū kōng yì kě shuō
何外道说非三世？若三世摄则非虚空，亦可说
yán xū kōng shì cháng
言虚空是常。

shànnán zǐ fù yǒurén yán xū kōngzhě jí shì zhù chù
“善男子，复有人言：‘虚空者即是住处。’
ruò yǒu zhù chù jí shì sè fǎ ér yī qiè chù jiē shì wú cháng sān shì
若有住处即是色法，而一切处皆是无常，三世
suǒ shè xū kōng yì cháng fēi sān shì shè ruò shuō chù zhě zhī wú
所摄；虚空亦常，非三世摄；若说处者，知无
xū kōng fù yǒu shuō yán xū kōngzhě jí shì cì dì ruò shì cì
虚空。复有说言：‘虚空者即是次第。’若是次
dì jí shì shù fǎ ruò shì kě shǔ jí sān shì shè ruò sān shì shè
第，即是数法；若是可数，即三世摄；若三世摄，
yún hé yán cháng shànnán zǐ ruò fù shuō yán fū xū kōngzhě
云何言常？善男子，若复说言：‘夫虚空者，
bù lí sān fǎ yī zhě kōng èr zhě shí sān zhě kōng shí
不离三法：一者，空；二者，实；三者，空实。’

ruò yán kōng shì dāng zhī xū kōng shì wú cháng fǎ hé yǐ gù shí chù
若言空是，当知虚空是无常法。何以故？实处
wú gù ruò yán shí shì dāng zhī xū kōng yì shì wú cháng hé yǐ gù
无故。若言实是，当知虚空亦是无常。何以故？
kōng chù wú gù ruò kōng shí shì dāng zhī xū kōng yì shì wú cháng
空处无故。若空实是，当知虚空亦是无常。
hé yǐ gù èr chù wú gù shì gù xū kōng míng zhī wéi wú
何以故？二处无故。是故虚空名之为无。

shànnán zǐ rú shuō xū kōng shì kě zuò fǎ rú shuō qù shù
“善男子，如说虚空是可作法，如说去树
qù shè ér zuò xū kōng píng zuò xū kōng fù yú xū kōng shàng yú xū
去舍而作虚空，平作虚空，覆于虚空，上于虚

kōng huà xū kōng sè rú dà hǎi shuǐ shì gù xū kōng shì kě zuò fǎ
空，画虚空色如大海水，是故虚空是可作法。

yī qiè zuò fǎ jiē shì wú cháng yóu rú wǎ píng xū kōng ruò ěr yīng
一切作法皆是无常，犹如瓦瓶；虚空若尔，应
shì wú cháng
是无常。

shànnán zǐ shì jiān rén shuō yī qiè fǎ zhōng wú guā ài chù
“善男子，世间人说一切法中无罣碍处
míng xū kōng zhě shì wú ài chù yú yī qiè suǒ wéi jù zú yǒu wéi
名虚空者，是无罣碍处于一切¹⁹⁶所，为具足有？为
fēn yǒu yé ruò jù zú yǒu dāng zhī yú chù zé wú xū kōng ruò fēn
分有耶？若具足有，当知余处则无虚空。若分
yǒu zhě zé shì bǐ cǐ kě shǔ zhī fǎ ruò shì kě shǔ dāng zhī wú cháng
有者，则是彼此可数之法；若是可数，当知无常。

shànnán zǐ ruò yǒu rén shuō xū kōng wú ài yǔ yǒu bìng
“善男子，若有人说：‘虚空无罣碍与有并
hé yòu fù shuō yán xū kōng zài wù rú qì zhōng guǒ èr jù
合。’又复说言：‘虚空在物，如器中果。’二俱
bù rán hé yǐ gù ruò yán bìng hé zé yǒu sān zhǒng yī yì yè
不然。何以故？若言并合则有三种：一、异业
hé rú fēi niǎo jí shù èr gòng yè hé rú liǎng yáng xiāng chù
合，如飞鸟集树；二、共业合，如两羊相触；
sān yǐ hé gòng hé rú èr shuāng zhǐ hé zài yī chù ruò yán yì yè
三、已合共合，如二双指合在一处。若言异业
gòng hé yì zé yǒu èr yī shì wù yè èr xū kōng yè ruò
共合，异则有二：一、是物业；二、虚空业。若
kōng yè hé wù kōng zé wú cháng ruò wù yè hé kōng wù zé bú biàn
空业合物，空则无常；若物业合空，物则不遍，
rú qí bú biàn shì yì wú cháng ruò yán xū kōng shì cháng qí
如其不遍，是亦无常。若言‘虚空是常，其
xìng bú dòng yǔ dòng wù hé zhě shì yì bù rán hé yǐ gù
性不动，与动物合。’者，是义不然。何以故？

xū kōng ruò cháng wù yì yīng cháng wù ruò wú cháng kōng yì wú
虚空若常，物亦应常；物若无常，空亦无
cháng ruò yán xū kōng yì cháng wú cháng wú yǒu shì chù ruò gòng
常。若言虚空亦常、无常，无有是处。若共

¹⁹⁶ 大正藏：法

yè hé shì yì bù rán hé yǐ gù xū kōng míng biàn ruò yǔ yè
业合，是义不然。何以故？虚空名遍，若与业
hé yè yì yīng biàn ruò shì biàn zhě yīng yī qiè biàn ruò yī qiè
合，业亦应遍；若是遍者，应一切遍；若一切
biàn yīng yī qiè hé bú yìng shuō yǒu hé yǔ bù hé ruò yán yǐ
遍，应一切合，不应说有合与不合。若言：‘已
hé gòng hé rú èr shuāng zhǐ hé shì yì bù rán hé yǐ gù
合共合，如二双指合。’是义不然。何以故？
xiān wú yǒu hé hòu fāng hé gù xiān wú hòu yǒu shì wú cháng fǎ shì
先无有合，后方合故。先无后有是无常法，是
gù bù dé shuō yán xū kōng yǐ hé gòng hé rú shì jiān fǎ xiān wú hòu yǒu
故不得说言虚空已合共合。如世间法先无后有，
shì wù wú cháng xū kōng ruò ěr yì yīng wú cháng ruò yán xū
是物无常；虚空若尔，亦应无常。若言：‘虚
kōng zài wù rú qì zhōng guǒ shì yì bù rán hé yǐ gù rú shì
空在物，如器中果。’是义不然。何以故？如是
xū kōng xiān wú qì shí zài hé chù zhù ruò yǒu zhù chù xū kōng zé
虚空，先无器时在何处住？若有住处，虚空则
duō rú qí duō zhě yún hé yán cháng yán yī yán biàn ruò shǐ
多。如其多者，云何言常？言一？言遍？若使
xū kōng lí kōng yǒu zhù yǒu wù yì yīng lí xū kōng zhù shì gù dāng zhī
虚空离空有住，有物亦应离虚空住，是故当知
wú yǒu xū kōng
无有虚空。

shàn nán zǐ ruò yǒu shuō yán zhǐ zhù zhī chù míng wéi xū kōng
“善男子，若有说言指住之处名为虚空，
dāng zhī xū kōng shì wú cháng fǎ hé yǐ gù zhǐ yǒu sì fāng ruò yǒu
当知虚空是无常法。何以故？指有四方，若有
sì fāng dāng zhī xū kōng yì yǒu sì fāng yī qiè cháng fǎ dōu wú fāng
四方，当知虚空亦有四方。一切常法都无方
suǒ yǐ yǒu fāng gù xū kōng wú cháng ruò shì wú cháng bù lí
所，以有方故，虚空无常。若是无常，不离
wǔ yīn yào lí wǔ yīn shì wú suǒ yǒu
五阴，要离五阴，是无所有。

shàn nán zǐ yǒu fǎ ruò cóng yīn yuán zhù zhě dāng zhī shì fǎ
“善男子，有法若从因缘住者，当知是法
míng wéi wú cháng shàn nán zǐ pì rú yī qiè zhòng shēng shù mù yīn dì
名为无常。善男子，譬如一切众生树木因地

ér zhù dì wú cháng gù yīn dì zhī wù cì dì wú cháng shànnán
而住，地无 常 故，因地之物次第无 常 。善男
zǐ rú dì yīn shuǐ shuǐ wú cháng gù dì yì wú cháng rú shuǐ yīn
子，如地因水，水无 常 故，地亦无 常 。如水因
fēng fēng wú cháng gù shuǐ yì wú cháng fēng yī xū kōng xū kōng
风，风无 常 故，水亦无 常 。风依虚空，虚空
wú cháng gù fēng yì wú cháng ruò wú cháng zhě yún hé shuō yán xū
无 常 故风亦无 常 。若无 常 者，云何说言虚
kōng shì cháng biàn yī qiè chù xū kōng wú gù fēi shì guò qù wèi
空是 常 ，遍一切处？虚空无故，非是过去、未
lái xiàn zài yì rú tù jiǎo shì wú wù gù fēi shì guò qù wèi
来、现在；亦如兔角，是无物故，非是过去、未
lái xiàn zài shì gù wǒ shuō fó xìng cháng gù fēi sān shì shè xū
来、现在。是故我说佛性 常 故，非三世摄；虚
kōng wú gù fēi sān shì shè
空无故，非三世摄。

shànnán zǐ wǒ zhōng bù yǔ shì jiāngòngzhēng hé yǐ gù
“善男子，我 终 不与世间共 诤 。何以故？
shì zhì shuō yǒu wǒ yì shuō yǒu shì zhì shuō wú wǒ yì shuō wú
世智说有，我亦说有；世智说无，我亦说无。”

jiā shè pú sà yán shì zūn pú sà mó hē sà jù zú jǐ fǎ bù
迦叶菩萨言：“世尊！菩萨摩诃萨具足几法不
yǔ shì zhēng bù wéi shì fǎ zhī suǒ zhān wū
与世 诤 ，不为世法之所 沾 污？”

fó yán shànnán zǐ pú sà mó hē sà jù zú shí fǎ bù yǔ
佛言：“善男子，菩萨摩诃萨具足十法不与
shì zhēng bù wéi shì fǎ zhī suǒ zhān wū hé děng wéi shí yī zhě
世 诤 ，不为世法之所 沾 污。何等为十？一者，
xìn xīn èr zhě yǒu jiè sān zhě qīn jìn shàn yǒu sì zhě nèi
信心；二者，有戒；三者，亲近善友；四者，内
shàn sī wéi wǔ zhě jù zú jīng jìn liù zhě jù zú zhèng niàn
善思惟；五者，具足精进；六者，具足正 念；
qī zhě jù zú zhì huì bā zhě jù zú zhèng yǔ jiǔ zhě yào yú
七者，具足智慧；八者，具足正 语；九者，乐于
zhèng fǎ shí zhě lián mǐn zhòng shēng shànnán zǐ pú sà jù zú
正 法；十者，怜悯众 生。善男子，菩萨具足
rú shì shí fǎ bù yǔ shì zhēng bù wéi shì fǎ zhī suǒ zhān wū rú yōu
如是十法不与世 诤 ，不为世法之所 沾 污，如优

bō luó huā

钵罗华。”

jiā shè pú sà bó fó yán shì zūn rú fó suǒ shuō shì zhì
迦叶菩萨白佛言：“世尊！如佛所说：‘世智

shuō yǒu wǒ yì shuō yǒu shì zhì shuō wú wǒ yì shuō wú hé děng
说有，我亦说有；世智说无，我亦说无。’何等

míng wéi shì zhì yǒu wú
名为世智有、无？”

fó yán shàn nán zǐ shì zhì ruò shuō sè shì wú cháng kǔ
佛言：“善男子，世智若说色是无常、苦、

kōng wú wǒ nǎi zhì shí yì rú shì shàn nán zǐ shì míng shì zhì
空、无我，乃至识亦如是。善男子，是名世智

zhě shuō yǒu wǒ yì shuō yǒu shàn nán zǐ shì zhì shuō sè wú yǒu cháng
者说有，我亦说有。善男子，世智说色无有常、

lè wǒ jìng shòu xiǎng xíng shí yì fù rú shì shàn nán
乐、我、净，受、想、行、识亦复如是。善男

zǐ shì míng shì zhì shuō wú wǒ yì shuō wú
子，是名世智说无，我亦说无。”

jiā shè pú sà fù bó¹⁹⁷ fó yán shì zūn shì jiān zhì zhě jí
迦叶菩萨复白¹⁹⁷佛言：“世尊！世间智者，即

fó¹⁹⁸ pú sà yī qiè shèng rén ruò zhū shèng rén sè shì wú cháng kǔ
佛¹⁹⁸菩萨、一切圣人。若诸圣人色是无常、苦、

kōng wú wǒ yún hé rú lái shuō fó sè shēn cháng héng wú biàn
空、无我，云何如来说佛色身常、恒、无变？

shì jiān zhì zhě suǒ shuō wú fǎ yún hé rú lái shuō yán shì yǒu rú lái
世间智者所说无法，云何如来说言是有？如来

shì zūn zuò rú shì shuō yún hé fù yán bù yǔ shì zhēng bù wéi shì fǎ
世尊作如是说，云何复言不与世诤，不为世法

zhī suǒ zhān wū rú lái yǐ lí sān zhǒng diān dǎo suǒ wèi xiǎng dǎo xīn
之所沾污？如来已离三种颠倒，所谓想倒、心

dào jiàn dào yīng shuō fó sè shí shì wú cháng jīn nǎi shuō cháng
倒、见倒，应说佛色实是无常，今乃说常，

yún hé dé míng yuǎn lí diān dǎo bù yǔ shì zhēng
云何得名远离颠倒，不与世诤？”

fó yán shàn nán zǐ fán fū zhī sè cóng fán nǎo shēng shì
佛言：“善男子，凡夫之色从烦恼生，是

¹⁹⁷ 大正藏：白

¹⁹⁸ 大正藏：佛；永乐北藏及龙藏：是；校勘：佛

gù zhì shuō sè shì wú cháng kǔ kōng wú wǒ rú lái sè zhě yuǎn
故智说色是无常、苦、空、无我；如来色者远
lí fán nǎo shì gù shuō shì cháng héng wú biàn
离烦恼，是故说是常、恒、无变。”

jiā shè pú sà yán shì zūn yún hé wéi sè cóng fán nǎo shēng
迦叶菩萨言：“世尊！云何为色从烦恼生？”

shàn nán zǐ fán nǎo sān zhǒng suǒ wèi yù lòu yǒu lòu
“善男子，烦恼三种，所谓欲漏、有漏、
wú míng lòu zhì zhě yīng dāng guān shì sān lòu suǒ yǒu zuì guò suǒ yǐ zhě
无明漏。智者应当观是三漏所有罪过。所以者
hé zhī zuì guò yǐ zé néng yuǎn lí pì rú yī shī xiān zhěn bìng mài
何？知罪过已，则能远离。譬如医师先诊病脉，
zhī bìng suǒ zài rán hòu shòu yào
知病所在，然后授药。

shàn nán zǐ rú rén jiāng máng zhì jí lín zhōng shě zhī ér
“善男子，如人将盲至棘¹⁹⁹林中，舍之而
huán máng rén yú hòu shèn nán dé chū shè dé chū zhě shēn tǐ huài jìn
还；盲人于后甚难得出，设得出者，身体坏尽。
shì jiān fán fū yì fù rú shì bù néng zhī jiàn sān lòu guò huàn zé suí zhú
世间凡夫亦复如是，不能知见三漏过患则随逐
xíng rú qí jiàn zhě zé néng yuǎn lí zhī zuì guò yǐ suī shòu guǒ
行；如其见者，则能远离；知罪过已，虽受果
bào guǒ bào qīng wēi
报，果报轻微。

shàn nán zǐ yǒu sì zhǒng rén yī zuò yè shí zhòng shòu
“善男子，有四种人：一、作业时重，受
bào shí qīng èr zuò yè shí qīng shòu bào shí zhòng sān zuò yè
报时轻；二、作业时轻，受报时重；三、作业
shí zhòng shòu bào yì zhòng sì zuò yè shí qīng shòu bào yì qīng
时重，受报亦重；四、作业时轻，受报亦轻。

shàn nán zǐ ruò rén néng guān fán nǎo zuì guò shì rén zuò yè shòu bào
善男子，若人能观烦恼罪过，是人作业受报²⁰⁰
jù qīng
俱轻。

shàn nán zǐ yǒu zhì zhī rén zuò rú shì niàn wǒ yīng yuǎn lí
“善男子，有智之人作如是念：‘我应远离

¹⁹⁹ 大正藏：棘

²⁰⁰ 大正藏：果

rú shì děnglòu yòu fù bù yīngzuò rú shì děng bǐ è zhī shì hé yǐ
如是等漏，又复不应作如是等鄙恶之事。何以
gù wǒ jīn wèi dé tuō yú dì yù è guǐ chùshēng rén tiānbào
故？我今未得脱于地狱、饿鬼、畜生、人、天报
gù wǒ ruò xiū dào dāng yīn shì lì pò huàizhū kǔ shì rénguān yǐ
故。我若修道，当因是力破坏诸苦。’是人观已，
tān yù chēn huì yú chī wēiruò jì jiàn tān yù chēn chī qīng
贪欲、瞋恚、愚痴微弱。既见贪欲、瞋、痴轻
yǐ qí xīn huān xǐ fù zuò shì niàn wǒ jīn rú shì jiē yóu xiū dào
已，其心欢喜，复作是念：‘我今如是皆由修道
yīn yuán lì gù lìng wǒ dé lí bú shàn zhī fǎ qīn jìn shàn fǎ shì
因缘力故，令我得离不善之法，亲近善法。是
gù xiàn zài dé jiàn zhèng dào yīngdāng qín jiā ér xiū xí zhī shì rén
故现在得见正道，应当勤加而修习之。’是人
yīn shì qín xiū dào lì yuǎn lí wú liàng zhū è fán nǎo jí lí dì yù
因是勤修道力，远离无量诸恶烦恼及离地狱、
è guǐ chùshēng rén tiānguǒbào shì gù wǒ yú qì jīng zhōngshuō
饿鬼、畜生、人、天果报。是故我于契经中说，
dāngguān yī qiè yǒu lòu fán nǎo jí yǒu lòu yīn hé yǐ gù yǒu zhì zhī
当观一切有漏烦恼及有漏因。何以故？有智之
rén ruò dàn guān lòu bù guān lòu yīn zé bù néng duàn zhū fán nǎo yě
人若但观漏，不观漏因，则不能断诸烦恼也。
hé yǐ gù zhì zhě guān lòu cóng shì yīn shēng wǒ jīn duàn yīn lòu
何以故？智者观漏从是因生，我今断因，漏
zé bù shēng
则不生。

shànnán zǐ rú bǐ yī shī xiānduàn bìng yīn bìng zé bù shēng
“善男子，如彼医师先断病因，病则不生；
zhì zhě xiānduàn fán nǎo yīn zhě yì fù rú shì yǒu zhì zhī rén xiāndāng
智者先断烦恼因者，亦复如是。有智之人先当
guān yīn cì guānguǒbào zhī cóngshàn yīn shēng yú shànguǒ zhī cóng
观因，次观果报，知从善因生于善果，知从
è yīn shēng yú è guǒ guānguǒbào yǐ yuǎn lí è yīn guānguǒ
恶因生于恶果，观果报已，远离恶因。观果
bào yǐ fù dāng cì guānfán nǎo qīngzhòng guānqīngzhòng yǐ xiān
报已，复当次观烦恼轻重；观轻重已，先
lí zhòngzhě jì lí zhòng yǐ qīngzhě zì qù shànnán zǐ zhì zhě
离重者；既离重已，轻者自去。善男子，智者

ruò zhī fán nǎo fán nǎo yīn fán nǎo guǒ bào fán nǎo qīng zhòng shì
若知烦恼、烦恼因、烦恼果报、烦恼轻重，是
rén ěr shí jīng qín xiū dào bù xī bù huǐ qīn jìn shàn yǒu zhì xīn tīng
人尔时精勤修道，不息不悔，亲近善友，至心听
fǎ wèi miè rú shì zhū fán nǎo gù
法，为灭如是诸烦恼故。

shàn nán zǐ pì rú bìng zhě zì zhī bìng qīng bì kě chú chāi
“善男子，譬如病者，自知病轻必可除差，
suī dé kǔ yào fú zhī bù huǐ yǒu zhì zhī rén yì fù rú shì qín xiū
虽得苦药，服之不悔。有智之人亦复如是，勤修
shèng dào huān xǐ bù chóu bù xī bù huǐ shàn nán zǐ ruò rén
圣道，欢喜不愁，不息不悔。善男子，若人
néng zhī fán nǎo fán nǎo yīn fán nǎo guǒ bào fán nǎo qīng zhòng wèi
能知烦恼、烦恼因、烦恼果报、烦恼轻重，为
chú fán nǎo gù qín xiū dào²⁰¹ shì rén bù cóng fán nǎo shēng sè shòu
除烦恼故勤修道²⁰¹，是人从不从烦恼生色，受、
xiǎng xíng shí yì fù rú shì ruò bù néng zhī fán nǎo fán nǎo yīn
想、行、识亦复如是。若不能知烦恼、烦恼因、
fán nǎo guǒ bào fán nǎo qīng zhòng bù qín xiū xí shì rén zé cóng fán
烦恼果报、烦恼轻重，不勤修习，是人则从烦
nǎo shēng sè shòu xiǎng xíng shí yì fù rú shì
恼生色，受、想、行、识亦复如是。

shàn nán zǐ zhī fán nǎo fán nǎo yīn fán nǎo guǒ bào fán
“善男子，知烦恼、烦恼因、烦恼果报、烦
nǎo qīng zhòng wèi duàn fán nǎo xiū xíng dào zhě jí shì rú lái yǐ shì
恼轻重，为断烦恼修行道者，即是如来。以是
yīn yuán rú lái sè cháng nǎi zhì shí cháng shàn nán zǐ bù zhī
因缘，如来色常，乃至识常。善男子，不知
fán nǎo fán nǎo yīn fán nǎo guǒ bào fán nǎo qīng zhòng bù néng xiū
烦恼、烦恼因、烦恼果报、烦恼轻重，不能修
dào jí shì fán fū shì gù fán fū sè shì wú cháng shòu xiǎng
道，即是凡夫。是故，凡夫色是无常，受、想、
xíng shí xī shì wú cháng
行、识悉是无常。

shàn nán zǐ shì jiān zhì zhě yī qiè shèng rén pú sà
“善男子，世间智者，一切圣人、菩萨、

²⁰¹ 大正藏：圣道；永乐北藏及龙藏：道

zhū fó shuō shì èr yì wǒ yì rú shì shuō shì èr yì shì gù wǒ shuō
诸佛说是二义，我亦如是说是二义。是故我说
bù yǔ shì jiān zhì zhě gòng zhēng bù wéi shì fǎ zhī suǒ zhān wū
不与世间智者共诤，不为世法之所沾污。”

jiā shè pú sà fù bó fó yán shì zūn rú fó suǒ shuō sān yǒu
迦叶菩萨复白佛言：“世尊！如佛所说三有
lòu zhě yún hé míng wéi yù lòu yǒu lòu wú míng lòu yé
漏者，云何名为欲漏、有漏、无明漏耶？”

fó yán shàn nán zǐ yù lòu zhě nèi è jué guān yīn yú
佛言：“善男子，欲漏者，内恶觉观，因于
wài yuán shēng yú yù lòu shì gù wǒ xī zài wáng shě chéng gào ā nán yán
外缘生于欲漏。是故我昔在王舍城告阿难言：

ā nán rǔ jīn shòu cǐ nǚ rén suǒ shuō jì sòng shì jì nǎi shì guò
‘阿难，汝今受此女人所说偈颂，是偈乃是过
qù zhū fó zhī suǒ xuān shuō shì gù yī qiè nèi è jué guān wài zhū yīn
去诸佛之所宣说。’是故一切内恶觉观、外诸因
yuán míng zhī wéi yù shì míng yù lòu
缘名之为欲，是名欲漏。

yǒu lòu zhě sè wú sè jiè nèi zhū è fǎ wài zhū yīn yuán
“有漏者，色、无色界内诸恶法，外诸因缘，
chú yù jiè zhōng wài zhū yīn yuán nèi zhū jué guān shì míng yǒu lòu
除欲界中外诸因缘、内诸觉观，是名有漏。

wú míng lòu zhě bù néng liǎo zhī wǒ jí wǒ suǒ bù bié nèi wài
“无明漏者，不能了知我及我所，不别内外，
míng wú míng lòu
名无明漏。

shàn nán zǐ wú míng jí yī qiè zhū lòu gēn běn hé yǐ gù
“善男子，无明即²⁰²一切诸漏根本。何以故？

yī qiè zhòng shēng wú míng yīn yuán yú yīn rù jiè yì xiǎng zuò xiàng
一切众生无明因缘，于阴、入、界忆想作相，
míng wéi zhòng shēng shì míng xiǎng dào xīn dào jiàn dào yǐ shì yīn
名为众生，是名想倒、心倒、见倒。以是因
yuán shēng yī qiè lòu shì gù wǒ yú shí èr bù jīng shuō wú míng zhě jí
缘，生一切漏。是故我于十二部经说无明者即
shì tān yīn chēn yīn chī yīn
是贪因、瞋因、痴因。”

²⁰² 大正藏：即是；永乐北藏及龙藏：即

jiā shè pú sà yán shì zūn rú lái xī yú shí èr bù jīngshuō
迦叶菩萨言：“世尊！如来昔于十二部经说
yán bú shàn sī wéi yīn yuánshēng yú tān yù chēn chī jīn hé yīn yuán
言不善思惟因缘生于贪欲、瞋、痴，今何因缘
nǎi shuō wú míng
乃说无明？”

shànnán zǐ rú shì èr fǎ hù wéi yīn guǒ hù xiāngzēng
“善男子，如是二法，互为因果，互相增
zhǎng bú shàn sī wéishēng yú wú míng wú míng yīn yuánshēng bú shàn
长，不善思惟生于无明，无明因缘生不善
sī wéi shànnán zǐ qí néngshēngzhǎngzhū fán nǎozhě jiē xī míng
思惟。善男子，其能生长诸烦恼者，皆悉名
wéi fán nǎo yīn yuán qīn jìn rú shì fán nǎo yīn yuán míngwéi wú míng bú
为烦恼因缘；亲近如是烦恼因缘，名为无明不
shàn sī wéi rú zǐ shēng yá²⁰³ zǐ shì jìn yīn sì dà yuǎn yīn
善思惟。如子生芽²⁰³，子是近因，四大远因，
fán nǎo yì ěr
烦恼亦尔。”

jiā shè pú sà bó fó yán shì zūn rú fó suǒshuō wú míng
迦叶菩萨白佛言：“世尊！如佛所说，无明
jí lòu yún hé fù yán yīn wú míng gù shēng yú zhū lòu
即漏。云何复言因无明故生于诸漏？”

fó yán shànnán zǐ rú wǒ suǒshuō wú míng lòu zhě shì nèi
佛言：“善男子，如我所说无明漏者，是内
wú míng yīn yú wú míngshēngzhū lòu zhě shì nèi wài yīn ruò shuō wú
无明。因于无明生诸漏者，是内外因。若说无
míng lòu shì míng nèi dào bù shí wú cháng kǔ kōng wú wǒ
明漏，是名内倒，不识无常、苦、空、无我；
ruò shuō yī qiè fán nǎo yīn yuán shì míng bù zhī wài wǒ wǒ suǒ ruò
若说一切烦恼因缘，是名不知外我、我所；若
shuō wú míng lòu shì míng wú shǐ wú zhōng cóng wú míngshēng yīn jiè
说无明漏，是名无始无终，从无明生阴、界、
rù²⁰⁴ děng
入²⁰⁴等。”

jiā shè pú sà bó fó yán shì zūn rú fó suǒshuō yǒu zhì
迦叶菩萨白佛言：“世尊！如佛所说，有智

²⁰³ 大正藏：牙

²⁰⁴ 大正藏：阴、入、界；永乐北藏及龙藏：阴、界、入

zhī rén zhī yú lòu yīn yún hé míngwéi zhī yú lòu yīn
之人知于漏因。云何名为知于漏因？”

shànnán zǐ zhì zhědāngguān hé yīn yuán gù shēng shì fán
“善男子，智者当观：何因缘故生是烦
nǎo zào zuò hé xíngshēng cǐ fán nǎo yú hé shí zhōngshēng cǐ fán
恼？造作何行生此烦恼？于何时中生此烦
nǎo gòngshéizhù shí shēng cǐ fán nǎo hé chù zhǐ zhùshēng cǐ fán nǎo
恼？共谁住时生此烦恼？何处止住生此烦恼？
guān hé shì yǐ shēng yú fán nǎo shòushéifángshè wò jù yǐn shí
观何事已生于烦恼？受谁房舍、卧具、饮食、
yī fú tāngyào ér shēngfán nǎo hé yīn yuán gù zhuǎn xià zuòzhōng
衣服、汤药而生烦恼？何因缘故，转下作中、
zhuǎnzhōngzuòshàng xià yè zuòzhōng zhōng yè zuòshàng pú sà mó
转中作上、下业作中、中业作上？菩萨摩
hē sà zuò shì guān shí zé dé yuǎn lí shēng lòu yīn yuán rú shì guān
诃萨作是观时，则得远离生漏因缘。如是观
shí wèishēngfán nǎozhē lìng bù shēng yǐ shēngfán nǎobiàn dé chúmiè
时，未生烦恼遮令不生，已生烦恼便得除灭。
shì gù wǒ yú qì jīng zhōngshuō zhì zhědāngguānshēngfán nǎo yīn
是故我于契经中说智者当观生烦恼因。”

jiā shè pú sà bó fó yán shì zūn zhòngshēng yī shēn yún
迦叶菩萨白佛言：“世尊！众生一身，云
hé néng qǐ zhǒngzhǒngfán nǎo
何能起种种烦恼？”

fó yán shànnán zǐ rú yī qì zhōngyǒuzhǒngzhǒng zǐ dé
佛言：“善男子，如一器中有种种种子，得
shuǐ yǔ yǐ gè gè zì shēng zhòngshēng yì ěr qì suī shì yī ài
水雨已，各各自生。众生亦尔，器虽是一，爱
yīn yuán gù ér néngshēngzhǎngzhǒngzhǒngfán nǎo
因缘故而能生长种种烦恼。”

jiā shè pú sà yán shì zūn zhì zhěyún hé guān yú guǒbào
迦叶菩萨言：“世尊！智者云何观于果报？”

shànnán zǐ zhì zhědāngguān zhū lòu yīn yuánnéngshēng dì
“善男子，智者当观：诸漏因缘能生地
yù è guǐ chùshēng shì lòu yīn yuán dé rén tiānshēn jí shì wú
狱、饿鬼、畜生。是漏因缘得人天身，即是无
cháng kǔ kōng wú wǒ shì shēn qì zhōng dé sānzhǒng kǔ sān
常、苦、空、无我。是身器中得三种苦、三

zhǒng wú cháng shì lòu yīn yuán néng lìng zhòng shēng zuò wǔ nì zuì shòu
种 无 常 。 是 漏 因 缘 能 令 众 生 作 五 逆 罪 ， 受
zhū è bào néng duàn shàn gēn fàn sì zhòng jìn fěi bàng sān bǎo
诸 恶 报 ， 能 断 善 根 ， 犯 四 重 禁 ， 诽 谤 三 宝 。
zhì zhě dāng guān wǒ jì shòu dé rú shì zhī shēn bù yīng shēng qǐ rú
智 者 当 观 ： ‘ 我 既 受 得 如 是 之 身 ， 不 应 生 起 如
shì fán nǎo shòu zhū è guǒ
是 烦 恼 ， 受 诸 恶 果 。 ’ ”

jiā shè pú sà yán shì zūn yǒu wú lòu guǒ fù yán zhì zhě duàn
迦 叶 菩 萨 言 ： “ 世 尊 ！ 有 无 漏 果 ， 复 言 智 者 断
zhū guǒ bào wú lòu guǒ bào zài duàn zhōng fǒu zhū dé dào rén yǒu wú
诸 果 报 ， 无 漏 果 报 在 断 中 不 ？ 诸 得 道 人 有 无
lòu guǒ rú qí zhì zhě qiú wú lòu guǒ yún hé fó shuō yī qiè zhì zhě yīng
漏 果 ， 如 其 智 者 求 无 漏 果 ， 云 何 佛 说 一 切 智 者 应
duàn guǒ bào rú²⁰⁵ qí duàn zhě jīn zhū shèng rén yún hé dé yǒu
断 果 报 ？ 如²⁰⁵ 其 断 者 ， 今 诸 圣 人 云 何 得 有 ？ ”

shàn nán zǐ rú lái huò shí yīn zhōng shuō guǒ guǒ zhōng shuō
“ 善 男 子 ， 如 来 或 时 因 中 说 果 ， 果 中 说
yīn rú shì jiān rén shuō ní jí píng lǚ jí shì yī shì míng yīn zhōng
因 。 如 世 间 人 说 泥 即 瓶 ， 缕 即 是 衣 ， 是 名 因 中
shuō guǒ guǒ zhōng shuō yīn zhě niú jí shì²⁰⁶ shuǐ cǎo rén jí shì shí
说 果 ； 果 中 说 因 者 ， 牛 即 是²⁰⁶ 水 草 ， 人 即 是 食 。

wǒ yì rú shì yīn zhōng shuō guǒ xiān yú jīng zhōng zuò shì shuō yán wǒ
我 亦 如 是 因 中 说 果 ， 先 于 经 中 作 是 说 言 ： ‘ 我
cóng xīn shēn²⁰⁷ zhì fàn tiān biān shì míng yīn zhōng shuō guǒ guǒ
从 心 身²⁰⁷ 至 梵 天 边 。 ’ 是 名 因 中 说 果 。 果
zhōng shuō yīn cǐ liù rù zhě míng guò qù yè shì míng guǒ zhōng shuō yīn
中 说 因 ， 此 六 入 者 名 过 去 业 ， 是 名 果 中 说 因 。

shàn nán zǐ yī qiè shèng rén zhēn shí wú yǒu wú lòu guǒ bào yī qiè
善 男 子 ， 一 切 圣 人 真 实 无 有 无 漏 果 报 ， 一 切
shèng rén xiū dào guǒ bào gèng bù shēng lòu shì gù míng²⁰⁸ wú lòu guǒ bào
圣 人 修 道 果 报 更 不 生 漏 ， 是 故 名²⁰⁸ 无 漏 果 报 。

²⁰⁵ 大正藏：若

²⁰⁶ 大正藏：即；永乐北藏及龙藏：即是

²⁰⁷ 大正藏：因心运身故名心身；永乐北藏及龙藏：因身运心故言身心；校勘：因心运身故名心身

²⁰⁸ 大正藏：名为；永乐北藏及龙藏：名

shànnán zǐ yǒu zhì zhī rén rú shì guān shí zé²⁰⁹ dé yǒngmiè fán nǎo
善男子，有智之人如是观时，则²⁰⁹得永灭烦恼
guǒ bào shànnán zǐ zhì zhě guān yǐ wèi duàn rú shì fán nǎo guǒ bào
果报。善男子，智者观已，为断如是烦恼果报
xiū xí shèng dào shèng dào zhě jí kōng wú xiàng yuàn xiū shì dào yǐ
修习圣道；圣道者，即空无相愿，修是道已，
néng miè yī qiè fán nǎo guǒ bào
能灭一切烦恼果报。”

大般涅槃经卷第三十三

²⁰⁹ 大正藏：即

● 结诵仪

bǔ quēzhēnyán
补阙真言

(三遍)

ná mó hē là dá nà duō là yè yē qié là qié là jù zhù jù zhù mó
南无喝啰怛那.哆罗夜耶.佉啰佉啰.俱住俱住.摩
là mó là hǔ là hōng hè hè sū dá ná hōng pō mò ná suō pó
啰摩啰.虎啰.吽.贺贺.苏怛拿.吽.泼抹拿.娑婆
hē
诃.

ná mó fó ná mó fǎ ná mó sēng
南無佛 南無法 南無僧 (合掌三称)

ná mó yí qiè rú lái yīng zhèngděng jué
南無一切如来.应.正等觉 (合掌三称)

ná mó běn shī shì jiā móu ní fó
南無本师释迦牟尼佛 (合掌三称)

ná mó dà bō niè pán jīng
南無大般涅槃经 (合掌三称)

huíxiàng fā yuàn
回向发愿

zhì xīn chàn huǐ wǒ yǔ yī qiè zhòngshēng cóng wú
志心忏悔。我(某甲)与一切众生，从无
shǐ lái mí shī zhēn xīn liú zhuǎnshēng sǐ liù gēn zuì zhàng wú
始来，迷失真心，流转生死，六根罪障，无
liàng wú biān yuánmiào fó shèng wú yǐ kāi jiě yī qiè suǒ yuàn
量无边，圆妙佛乘，无以开解，一切所愿，
bù dé xiànrán wǒ jīn dú sòng dà bō niè pán jīng yǐ cǐ shàngēn
不得现前。我今读诵大般涅槃经，以此善根，

fā lù hēi è guò xiàn wèi lái sān yè suǒ zào wú biānzhòng zuì
发露黑恶，过、现、未来三业所造无边重罪，
jiē dé xiāomiè shēn xīn qīng jìng huòzhànguānchú fú zhì zhuāngyán
皆得消灭，身心清净，惑障蠲除，福智庄严，
jìng yīn zēngzhǎng zì tā hēngyuàn sù dé yuánchéng yuànzhū rú lái
净因增长，自他行愿速得圆成。愿诸如来
cháng zài shuō fǎ suǒ yǒugōng dé qǐ suí xǐ xīn huí xiàng pú tí
常在说法，所有功德起随喜心，回向菩提，
zhèngcháng lè guǒ mìngzhōng zhī rì zhèngniànxiànrán miànjiàn mí
证常乐果。命终之日，正念现前，面见弥
tuó jí zhūshèngzhòng yī chà nà qǐng shēngliánhuāzhōng pǔ yuàn
陀及诸圣众，一刹那顷，生莲华中。普愿
zhòngshēng jù chéng fó dào
众生，俱成佛道。

huíxiàng jì
回向偈

(一遍)

yuàn yǐ cǐ gōng dé zhuāngyán fó jìng tǔ
愿以此功德庄严佛净土
shàngbào sì chóng ēn xià jì sān tú kǔ
上报四重恩下济三途苦
ruò yǒu jiàn wén zhě xī fā pú tí xīn
若有见闻者悉发菩提心
jìn cǐ yī bào shēn tóngshēng jí lè guó
尽此一报身同生极乐国

sān guī yī
三皈依

zì guī yī fó dāngyuànzhòngshēng tǐ jiě dà dào fā wú shàng xīn
自皈依佛，当愿众生，体解大道，发无上心；
zì guī yī fǎ dāngyuànzhòngshēng shēn rù jīngzàng zhì huì rú hǎi
自皈依法，当愿众生，深入经藏，智慧如海；
zì guī yī sēng dāngyuànzhòngshēng tǒng lǐ dà zhòng yī qiè wú
自皈依僧，当愿众生，统理大众，一切无
ài hé nánshèngzhòng
碍。和南圣众。

南无护法韦驮尊天菩萨

此咒置经书中可灭误跨之罪